

SCIENCE
JOURNAL

ENGINEERING AND
INNOVATIVE
TECHNOLOGIES

MODERN

International periodic scientific journal

—*ONLINE*

www.moderntechno.de

Indexed in
INDEXCOPERNICUS
(ICV: 71.70)

MODERN ENGINEERING AND INNOVATIVE TECHNOLOGIES

Heutiges Ingenieurwesen und
innovative Technologien

Issue №6
Part 4
December 2018

Published by:
Sergeieva&Co
Karlsruhe, Germany

This volume contains research papers of scientists in the field of Technical sciences.

Editor: PhD Kupriyenko Sergiy

Editorial board:

Averchenkov Vladimir, Doctor of Technical Sciences, Professor

Antonov Valery, Doctor of Technical Sciences, Professor, Academician

Bykov Yuri, Doctor of Technical Sciences, Professor

Goncharuk Sergey, Doctor of Technical Sciences, Professor, Academician

Zakharov Oleg, Doctor of Technical Sciences, Professor

Capitanov Vasily, Doctor of Technical Sciences, Professor

Kalaïda Vladimir, Doctor of Technical Sciences, Professor, Academician

Kovalenko Petr, Doctor of Technical Sciences, Professor, Academician

Kopey Bogdan, Doctor of Technical Sciences

Kosenko Nadezhda, Doctor of Technical Sciences, Associate Professor

Kruglov Valeriy, Doctor of Technical Sciences, Professor, Academician

Kuderin Marat, Doctor of Technical Sciences, Professor

Lomotko Denis, Doctor of Technical Sciences, Professor, Academician

Lebedev Anatoly, Doctor of Technical Sciences, Professor

Makarova Irina, Doctor of Technical Sciences, Professor

Morozova Tatiana, Doctor of Technical Sciences, Professor

Rokochinsky Anatoly, Doctor of Technical Sciences, Professor

Romashchenko Mikhail, Doctor of Technical Sciences, Professor, Academician

Anatoliy Pavlenko, Doctor of Technical Sciences, professor

Pachurin Herman, Doctor of Technical Sciences, professor, Academician

Pershin Vladimir, Doctor of Technical Sciences, Professor

Piganov Mikhail, Doctor of Technical Sciences, Professor

Polyakov Andrey, Doctor of Technical Sciences, Professor, Academician

Popov Viktor, Doctor of Technical Sciences, Professor

Sementsov Georgiy, Doctor of Technical Sciences, Professor, Academician

Sukhenko Youri, Doctor of Technical Sciences, professor

Sergey Ustenko, Doctor of Technical Sciences, associate professor

Habibullin Rifat, Doctor of Technical Sciences, Professor

Chervonyi Ivan, Doctor of Technical Sciences, Professor, Academician

Shayko-Shaikovsky Alexander, Doctor of Technical Sciences, Professor, Academician

Shcherban Igor, Doctor of Technical Sciences, Associate Professor

Kirillova Elena, Doctor of Technical Sciences, Associate Professor

UDC 08

LBC 94

DOI: 10.30890/2567-5273.2018-06-04

Published by:

Sergeieva&Co

Lußstr. 13

76227 Karlsruhe, Germany

e-mail: editor@moderntechno.de

site: www.moderntechno.de

The publisher is not responsible for the validity of the information or for any outcomes resulting from reliance thereon.

Copyright
© Authors, 2018

About the journal

The International Scientific Periodical Journal "Modern Technology and Innovative Technologies" has been published since 2017 and has gained considerable recognition among domestic and foreign researchers and scholars.

Periodicity of publication: Quarterly

The journal activity is driven by the following objectives:

- Broadcasting young researchers and scholars outcomes to wide scientific audience
- Fostering knowledge exchange in scientific community
- Promotion of the unification in scientific approach
- Creation of basis for innovation and new scientific approaches as well as discoveries in unknown domains

The journal purposefully acquaints the reader with the original research of authors in various fields of science, the best examples of scientific journalism.

Publications of the journal are intended for a wide readership - all those who love science. The materials published in the journal reflect current problems and affect the interests of the entire public.

Each article in the journal includes general information in English.

The journal is registered in the RISC SCIENCE INDEX and INDEXCOPERNICUS.

Sections of the Journal:

Library of Congress Classification Outline	Sections
Subclass TJ / TJ1-1570	Mechanical engineering and machinery
Subclass TK / TK1-9971	Electrical engineering.
Subclass TA / TA165	Engineering instruments, meters, etc. Industrial instrumentation
Subclass TK / TK5101-6720	Telecommunication
Subclass TK / TK1-9971	Electrical engineering. Electronics. Nuclear engineering
Subclass TN / TN1-997	Mining engineering. Metallurgy
Subclass TS / TS1950-1982, TS2120-2159	Animal products., Cereals and grain. Milling industry
Subclass TS / TS1300-1865	Textile industries
Subclass TK / TK7800-8360	Electronics
Subclass T / T55.4-60.8	Industrial engineering. Management engineering
Subclass T / T351-385	Mechanical drawing. Engineering graphics
Subclass TA / TA1001-1280, Subclass TL / TL1-484, Subclass TE / TE1-450, Subclass TF / TF1-1620	Transportation engineering, Motor vehicles. Cycles, Highway engineering. Roads and pavements, Railroad engineering and operation
Subclass TH / TH1-9745	Building construction
Subclass T / T55-55.3	Industrial safety. Industrial accident prevention

Requirements for articles

Articles should correspond to the thematic profile of the journal, meet international standards of scientific publications and be formalized in accordance with established rules. They should also be a presentation of the results of the original author's scientific research, be inscribed in the context of domestic and foreign research on this topic, reflect the author's ability to freely navigate in the existing bibliographic context on the problems involved and adequately apply the generally accepted methodology of setting and solving scientific problems.

All texts should be written in literary language, edited and conform to the scientific style of speech. Incorrect selection and unreliability of the facts, quotations, statistical and sociological data, names of own, geographical names and other information cited by the authors can cause the rejection of the submitted material (including at the registration stage).

All tables and figures in the article should be numbered, have headings and links in the text. If the data is borrowed from another source, a bibliographic reference should be given to it in the form of a note.

The title of the article, the full names of authors, educational institutions (except the main text language) should be presented in English.

Articles should be accompanied by an annotation and key words in the language of the main text and must be in English. The abstract should be made in the form of a short text that reveals the purpose and objectives of the work, its structure and main findings. The abstract is an independent analytical text and should give an adequate idea of the research conducted without the need to refer to the article. Abstract in English (Abstract) should be written in a competent academic language.

The presence of UDC, BBK

Acceptance of the material for consideration is not a guarantee of its publication. Registered articles are reviewed by the editorial staff and, when formally and in substance, the requirements of the journal are sent to peer review, including through an open discussion using the web resource www.sworld.education

Only previously unpublished materials can be posted in the journal.

Regulations on the ethics of publication of scientific data and its violations

The editors of the journal are aware of the fact that in the academic community there are quite widespread cases of violation of the ethics of the publication of scientific research. As the most notable and egregious, one can single out plagiarism, the posting of previously published materials, the misappropriation of the results of foreign scientific research, and falsification of data. We oppose such practices.

The editors are convinced that violations of copyrights and moral norms are not only ethically unacceptable, but also serve as a barrier to the development of scientific knowledge. Therefore, we believe that the fight against these phenomena should become the goal and the result of joint efforts of our authors, editors, reviewers, readers and the entire academic community. We encourage all stakeholders to cooperate and participate in the exchange of information in order to combat the violation of the ethics of publication of scientific research.

For its part, the editors are ready to make every effort to identify and suppress such unacceptable practices. We promise to take appropriate measures, as well as pay close attention to any information provided to us, which will indicate unethical behavior of one or another author.

Detection of ethical violations entails refusal to publish. If it is revealed that the article contains outright slander, violates the law or copyright rules, the editorial board considers itself obliged to remove it from the web resource and from the citation bases. Such extreme measures can be applied only with maximum openness and publicity.

УДК 339.138

**DIGITAL TECHNOLOGIES IN CREATING OF CUSTOMER EXPERIENCE
ЦИФРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ФОРМИРОВАНИИ ПОТРЕБИТЕЛЬСКОГО ОПЫТА****Kurochkina A.Yu./ Курочкина А.Ю.***c.e.s., ass.prof./к.э.н., доцент*

SPIN-код: 2285-3095

St. Petersburg State Economics University,

St. Petersburg, Sadovaya 21, 191023

Санкт-Петербургский государственный экономический университет,

Санкт-Петербург, ул. Садовая 21, 191023

Аннотация: Статья посвящена проблематике трансформации потребительского опыта в условиях цифровой революции. Современный маркетинг рассматривает потребительский опыт как основу формирования долгосрочной лояльности потребителей. В статье рассматриваются основные стадии формирования пути потребителя, выделение цифровых и нецифровых контактных точек между потребителем и компанией/ брендом на разных этапах приобретения и потребления продукта; специфика контактных точек с разными типами владельцев; обсуждается проблематика омниканальности потребительского опыта, необходимости в «бесшовном» переходе между цифровыми и нецифровыми контактными точками.

Ключевые слова: поведение потребителей, потребительский опыт, путь потребителя, цифровые точки взаимодействия, омниканальность.

Вступление. Цифровая революция меняет способы ведения бизнеса, трансформирует подходы к выстраиванию взаимоотношений между компанией и потребителями. Особый интерес вызывает концепция потребительского опыта, рассматриваемая как основа обеспечения лояльности потребителей и, как следствие, обеспечения конкурентоспособности компании. Большинство авторов потребительский опыт трактуется как комплексный (когнитивный и эмоционально-чувственный) результат взаимодействия потребителя с компанией (продуктом или брендом) [1, 3]. При этом взаимодействие происходит на разных стадиях приобретения и потребления продукта, может происходить с помощью онлайн или офлайн каналов. Актуальной задачей становится управление потребительским опытом в такой омниканальной среде.

Ключевым элементом концепции потребительского опыта является *путь потребителя (customer journey)*. Путь потребителя – это совокупность опыта, получаемого потребителем во время взаимодействия с компанией или брендом. Концепция пути потребителя ориентирована на оценку *полного* опыта потребителя (а не отдельных транзакций).

К основным характеристикам конструкции пути потребителя относятся следующие:

- путь потребителя составляет множество *контактных точек (touchpoints)* – точек взаимодействия потребителя с компанией;
- путь потребителя – это динамический процесс, который охватывает весь цикл взаимодействия потребителя и компании/ бренда (до покупки – во время покупки – после покупки). Процесс последовательно проходит перечисленные стадии;

- процесс включает также прошлый опыт (в том числе предыдущие покупки), а также внешние факторы;

- только часть контактных точек находится под контролем компании, тем не менее, компания должна стремиться к обеспечению совокупного позитивного опыта.

Основными стадиями пути потребителя являются предпокупочная стадия, стадия покупки и послепокупочная стадия.

Предпокупочная стадия включает в себя все аспекты взаимодействия с брендом или компанией до совершения покупки. В классической маркетинговой литературе эта стадия включает в себя осознание потребности, поиск информации, обдумывание, как возникшая потребность может быть удовлетворена с помощью покупки; предполагает формирование осведомленности и интереса к продукту или компании.

В качестве цифровых инструментов, используемых на этой стадии, можно упомянуть различные виды контекстной рекламы, а также технологию «рядом со мной», когда компания отправляет сообщение через Bluetooth на смартфон потенциального потребителя, который находится рядом с магазином или только что вошел в него. Это может быть рекламное сообщение, купон со специальной ценой, гид по магазину и т.д.

Вторая стадия включает в себя все взаимодействия с компанией и окружающей средой собственно *в процессе приобретения продукта*. Обычно сюда относят три этапа: выбор, заказ и оплату продукта. Однако следует отметить, что в трактовке этапов, предшествующих заказу и оплате продукта, существуют различия. Некоторые исследователи относят поиск и сравнение альтернативных вариантов, оценку репутации к предпокупочной стадии. Тем не менее, этим этапам, предшествующим принятию решения о покупке, традиционно уделяют большое внимание. Существует много исследований, показывающих важность атмосферы и среды совершения покупки на решение и выбор потребителя.

Цифровые инструменты активно используются для помощи в выборе потребителю. Когда потребитель заинтересовался компанией, можно предложить сервис, который позволяет сравнить по заданным параметрам различные варианты продукта. Для формирования интереса к предложению компании используются также подробные онлайн-каталоги с указанием цен и наличием в магазинах (в т.ч. физических магазинах по конкретным адресам). Также может использоваться технология дополненной реальности («виртуальная примерочная»). Так, например, Икея с помощью специального приложения позволяет оценить, как будет выглядеть тот или иной предмет мебели в интерьере потребителя.

После того, как потребитель определился с покупкой, компания может предложить технологии онлайн-заказа (мобильного заказа), а для оплаты продукта – технологии электронных/ мобильных платежей.

Третья стадия включает взаимодействие потребителя с продуктом и компанией *после его приобретения*. Она включает использование, потребление продукта, постпокупочное вовлечение в коммуникации, постпродажное

обслуживание. Эта стадия может быть очень значительно растянута во времени, теоретически она может длиться с момента покупки вплоть до конца жизни потребителя.

Цифровые решения позволяют получить удобный доступ к приобретенному продукту или услуге (технология «цифрового ключа»), реализовать программу лояльности (начисление бонусов, рассылка купонов, рассылка приглашений на мероприятия), осуществлять коммуникацию с потребителями (социальные сети, мессенджеры).

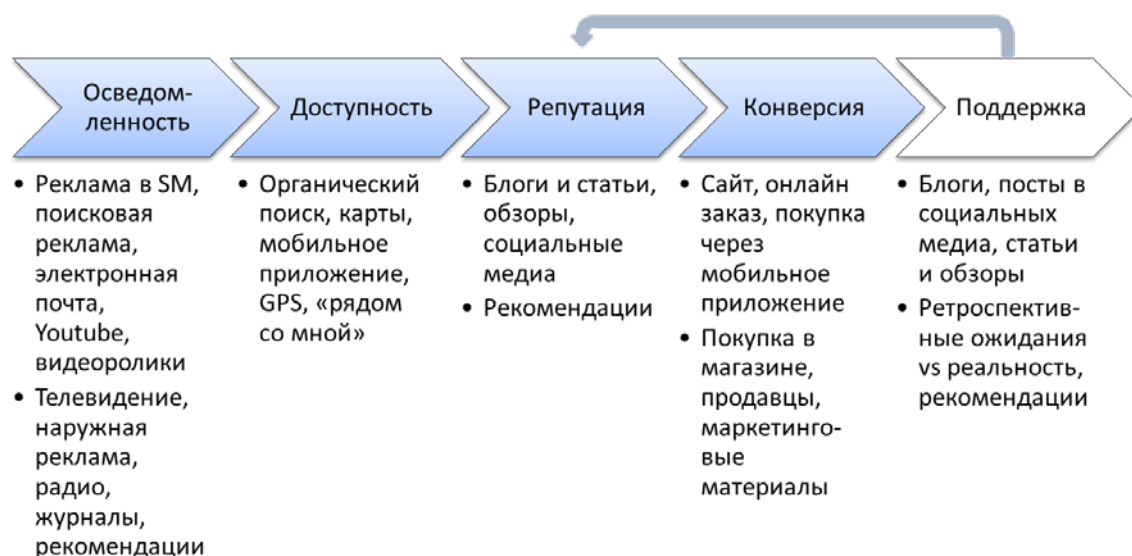

Рис. 1. Вариант пути потребителя с выделением цифровых и нецифровых контактных точек.

Источник: адаптировано из [4]

При описании пути потребителя важным вопросом является определение так называемого *владельца контактных точек*.

В зависимости от того, кто контролирует контактные точки, выделяют точки, принадлежащие бренду, партнерам, потребителям, внешней или социальной среде [1].

К первой группе относятся контактные точки, которые сформированы и находятся под управлением самой *компании*. Они включают как коммуникативные инструменты (реклама, сайт, программа лояльности), так и другие элементы маркетинг-микса, контролируемые компанией (характеристики товара, упаковка, сервис, цена и др.)

Во вторую группу включаются контактные точки, созданные и контролируемые компанией совместно с одним или несколькими *партнерами*. В качестве партнеров могут выступать маркетинговые агентства, дистрибьюторы, партнеры по программам лояльности и др. В отдельных случаях граница между первым и вторым типами контактных точек может быть очень зыбкой (как в случае с мобильным приложением).

Третий тип объединяет действия *потребителей*, которые с одной стороны, являются частью общего потребительского опыта, однако не контролируются

ни компаний, ни ее партнерами. Потребительские контактные точки являются наиболее критическими и превалируют на послепокупочной стадии во время индивидуального потребления и использования продукта. Часто потребители используют продукты иным способом, чем это было предусмотрено компанией. Например, существует популярный проект «Икея хакинг», в котором люди размещают необычные способы использования продуктов из Икеи. Кроме того, люди часто размещают видеoinструкции по использованию тех или иных продуктов.

Четвертый тип – это *социальные или внешние* контактные точки, которые отражают важность «третьих лиц» в формировании потребительского опыта. Сюда могут быть отнесены другие потребители, эксперты, блогеры и лидеры мнений, независимые источники информации, окружающая среда.

Говоря о цифровых каналах и цифровых контактных точках, нельзя не упомянуть такую характерную особенность современного пути потребителя как *омниканальность*. Омниканальность выражается в свободном переключении потребителя на разные каналы в зависимости от того, что удобно ему в данный момент. Компании важно рассматривать различные типы каналов не как альтернативы, а как единое целое, обеспечивая интегрированный «бесшовный» процесс покупки через все доступные для компании каналы (например, физический магазин, интернет-магазин, продажи через мобильные устройства, продажи по телефону, социальные сети и т.д.). При этом потребитель не должен видеть разницы в каналах, которые он использует на разных этапах своего пути потребителя.

Распространенной практикой является предварительное изучение потребителем продукта с помощью информации, размещенной в Интернете, еще до посещения магазина или же во время его посещения. Тем не менее, многие розничные продавцы не связывают свои цифровые предложения с предложениями непосредственно в магазине. В результате потребитель, сталкиваясь с недоступностью онлайн-предложений и цен в офлайн-магазине, получает негативный опыт. Возникающий разрыв между каналами делает бесполезными предыдущие усилия, предпринятые для привлечения покупателя.

Заключение. Процесс формирования потребительского опыта является способом обеспечения долгосрочной лояльности потребителей и конкурентоспособности компании. Потребительский опыт описывается с помощью так называемого «пути потребителя», состоящего из цифровых и нецифровых контактных точек между потребителем и брендом/компанией. Выделение и описание контактных точек, направление потребителя по контактным точкам, обеспечение плавного перехода между различными типами контактных точек, - все это выступает важными этапами в процессе формирования и управления потребительским опытом.

Литература/ References:

1. Lemon K. N. & Verhoef P.C. (2016) Understanding Customer Experience Throughout the Customer Journey. Journal of Marketing: AMA/MSI Special Issue,

November 2016.

2. Pine J. and Gilmore J. (1999) The experience economy. Boston: Harvard Business School Press. 1999.

3. Schmitt, Bernd H. (2011) Experience Marketing: Concepts, Frameworks and Consumer Insights, Foundations and Trends in Marketing, 2011, 5 (2), 55–112.

4. Yuzdepsky, Z. (2018) Needs-Based Selling: Following 5 Phases of the Modern Customer Journey, 05.02.2018, <https://www.vendasta.com/blog/following-modern-customer-journey>.

Abstract: The article is devoted to the issues of transforming the customer experience in the digital world. Modern marketing examines consumer experience as the basis of forming long-term customer loyalty. The article considers the basic stages of creating of customer journey, selection of digital and non-digital touchpoints between the customer and the company/brand at different stages of product acquisition and consumption; specifics of the touchpoints with different types of owners; discusses the problems of omnichannel customer experience.

Keywords: customer behavior, customer experience, customer journey, digital touchpoints, omnichannel.

DEVELOPMENT AND IMPLEMENTATION OF STANDARD OPERATING PROCEDURES IN THE DEPARTMENTS OF THE PATHOANATOMICAL SERVICE

РОЗРОБКА ТА ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТНИХ ОПЕРАЦІЙНИХ ПРОЦЕДУР В ПІДРОЗДІЛАХ ПАТОЛОГОАНАТОМІЧНОЇ СЛУЖБИ

Rosha L.G. / Роша Л.Г.

Центр реконструктивної та відновної медицини (Університетська клініка) ОНМедУ,
м. Одеса, Україна

Анотація. Розробка, формування і повсякденне використання ясних, чітких, правильно і детально складених СОПів, що відповідають сучасному розвитку та можливостям конкретного підрозділу (закладу) ПАС, є гарантією чіткої роботи патогістологічної лабораторії. Процес логічного виконання передбачених послідовностей основних операційних дій робить застосування СОПів одним з найдіючих елементів СМЯ.

Ключові слова: патологічна анатомія, стандартні операційні процедури.

Вступ. Стандартні операційні (робочі) процедури (СОП / SOP / Standard Procedures Procedures) - це документально оформлений набір інструкцій або послідовних дій, які необхідно виконати для виконання тієї чи іншої роботи [1]. СОП робить процес роботи та його результати послідовними, узгодженими, прогнозованими і відтворюваними.

Основний текст. Для опису СОП, та відповідного його графічного представлення, служить Стандартна операційна карта, призначення якої - бути основним документом, керівництвом для працівників по виконанню певної операції. Безсумнівні переваги, які досягнуті при застосуванні СОП, полягають в наступному: чітке розподіл завдань за компетенцією, забезпеченням якості та логічної послідовності дій, СОП корисні для навчання нових членів персоналу, СОП відіграють роль довідника для перевірки на відповідність, СОП дають можливість чітко працювати персоналу в відсутності керівництва.

Фактично кожен СОП повинен містити відповіді на питання:

- хто? - бере участь у реалізації, виконує його вимоги
- що? - які ресурси необхідні для його реалізації;
- де? - в якому підрозділі, відділенні фірми слід виконати вимоги СОПа;
- коли? - в якому часовому проміжку потрібно вдатися, виконуючи вимоги СОПа, в якій послідовності і за будь-яких обставин.

У випадку із закладами ПАС при розробці та впровадженні СОП необхідно враховувати, специфіку їх роботи та задачі, які покладені на заклади даної служби. При цьому необхідно чітко розуміння того, що:

- «анатомічна патологія» - це вивчення органів та тканин для визначення причин і наслідків конкретні захворювання. Висновки анатомічного патологоанатома є основоположними для медичної діагностики, управління пацієнтами та дослідження;
- анатомічна патологія включає макроскопічну патологію, гістопатологію (поєднання цих два, як правило, називають "хірургічною" патологією),

цитопатологію та хворобливу анатомію;

- гістопатологія стосується мікроскопічного дослідження тканин, взятих або як біопсія зразки, або зразки резекції. Тканини оцінюються макроскопічно, а матеріал береться для обстеження з метою діагностики, прогнозування та направлення відповідне лікування. Цитопатологія - це вивчення окремих клітин, аспірованих або отриманих з рідин організму або тканини, включаючи ексfolіативну цитологію, для виявлення аномалій.
- патологічна анатомія - це використання розтинів для визначення причини смерті та розслідування, як пов'язаних так і "випадкових" (не пов'язані з причиною смерті) ефекти лікарських засобів, токсинів та процесів захворювання на органи тіла.
- анатомічні патологи працюють практично з усіма медичними спеціальностями, використовуючи методи, доступні в лабораторії анатомічної патології для забезпечення інформація та поради, необхідні для клінічної практики [1,с.1].

СОПи повинні бути короткими, чіткими, конкретними, бажано їх подання у табличній формі або у вигляді схем і алгоритмів з мінімальним обсягом текстової частини. З метою підвищення достовірності результатів досліджень, які проводяться в вітчизняних закладах ПАС, спеціалізованими та відповідно акредитованими медичними лабораторіями даної служби; для мінімізації ризиків і помилок на преаналітичному, аналітичному і постаналітичному етапах роботи лабораторій необхідно систематично проводити стандартизацію операцій і процесів в рамках конкретної лабораторії. Відповідно для стандартизації робіт в лабораторіях необхідно провести аналіз всіх основних операцій і процесів, після чого скласти СОПи по ним.

В **табл. 1.** наведено перелік і коди видів діяльності та основних операцій в процесі здійснення основної діяльності лікарем-патологоанатомом та лаборантом в біопсійному розділі роботи.

Відповідно, в **табл. 1** перші чотири види діяльності включають трудові операції, що відображають функціональні обов'язки посади лікаря (чи лаборанта), і спрямовані на безпосереднє виконання патогістологічних досліджень [5, 6].

В даному разі варто зазначити, що під поняттям «Основна діяльність» слід розуміти - час прямого контакту персоналу з матеріалом у лабораторії: вирізка, обробка, розлив, різка, фарбування, перегляд, архівування, тощо.

Враховуючи специфіку діяльності патологоанатомічних лабораторій варто навести наступний рекомендаційний перелік СОПів, які мають існувати в рамках систематизації стандартних операцій лабораторних закладів в структурі ПАС, а саме:

1. СОПи для реалізації преаналітичного етапу за межами лабораторії:

1.1 Заповнення бланка-запиту на дослідження;

1.2 Первинна реєстрація пацієнта;

1.3 Контроль за дотриманням пацієнтом правил підготовки до здачі біоматеріалу;

Таблиця 1.

Перелік і коди видів діяльності та основних операцій в процесі здійснення основної діяльності лікарем-патологоанатомом та лаборантом в біопсійному розділі роботи

Код	Види діяльності
	Основа діяльності
1.1.1.	Прийом матеріалу
1.2.1.	Огляд, опис, вирізка та забір матеріалу 1 категорії важкості
1.2.2.	Огляд, опис, вирізка та забір матеріалу 2 категорії важкості
1.2.3.	Огляд, опис, вирізка та забір матеріалу 3 категорії важкості
1.2.4.	Огляд, опис, вирізка та забір матеріалу 4 категорії важкості
1.3.1.	Обслуговування гістопроектору, розливочної станції
1.4.1.	Розлив блоків
1.5.1.	Різка блоків
1.6.1.	Фарбування слайдів
1.7.1.	Перегляд, опис та формулювання висновку дослідження 1 категорії складності
1.7.2.	Перегляд, опис та формулювання висновку дослідження 2 категорії складності
1.7.3.	Перегляд, опис та формулювання висновку дослідження 3 категорії складності
1.7.4.	Перегляд, опис та формулювання висновку дослідження 4 категорії складності
1.8.1.	Інтраопераційне дослідження
1.8.2.	Інтраопераційне дослідження за MOHS
2.	Інша медична діяльність
3.	Допоміжна діяльність
4.	Робота з документацією (не суміщена з основною діяльністю)
5.	Інша діяльність
6.	Службові розмови
7.	Необхідний приватний час
8.	Не завантажений час

1.4 Забір біоматеріалу (за видами досліджень та типам біоматеріалу);

1.5 Правила первинної маркування біоматеріалу, заповнення супровідної документації, первинної обробки даних про пацієнта і внесення даних до інформаційної системи;

1.6 Правила транспортування біоматеріалу;

Керівники установи охорони здоров'я, в якому діє лабораторія, повинні проаналізувати і затвердити СОПи 1.1 - 1.6 спільно з керівниками медичних і діагностических підрозділів.

2. СОПи для преаналітичного етапу всередині лабораторії:

2.1 Прийом, реєстрація та контроль якості біоматеріалу лабораторією;

2.2 Правила маркування біоматеріалу;

2.3 Внесення даних про пацієнта і біоматеріалу в листковий інформаційний список;

2.4 Дії співробітників при виявленні неналежного (забракованого) біоматеріалу;

2.5 Дії співробітників при необхідності використовувати одну пробірку з біоматеріалом для декількох видів досліджень;

2.6 Пробопідготовка і контроль якості біоматеріалу (за видами досліджень та типам біоматеріалу).

Відповідно СОПи 2.1 - 2.6 має затверджувати завідуючий лабораторією (ПАВ).

3.СОПи для аналітичного етапу:

3.1 СОПи по всіх «ручних методів» і методам, де використовується багато «ручної праці» та / або роботи експертів (приклад - мікроскопія);

3.2 СОПи по аналітичним методам, де застосовуються стандартні інструкції виробника;

3.3 Правила проведення внутрішнього контролю якості (за видами досліджень);

3.4 Правила оцінки даних, отриманих у ході внутрішнього контролю якості (за видами досліджень);

3.5 Правила калібрування обладнання (з прив'язкою до приладів);

3.6 Операційні інструкції по роботі з обладнанням (з прив'язкою до приладів);

3.7 Правила проведення та оцінки даних із зовнішнього забезпечення якості;

3.8 Правила роботи з інформаційними системами лабораторії;

3.9 Організація міжлабораторних порівнянь;

3.10 Проведення верифікації та ре-верифікації аналізаторів;

3.11 Проведення верифікації та ре-верифікації методик досліджень;

3.12 Управління ризиками, включаючи біоризики;

3.13 Правила розрахунку невизначеності;

3.14 Правила розрахунку загальної помилки;

3.15 Правила гармонізації даних, отриманих в одній лабораторії для одного пацієнта, однією біопроди, одного аналізу на різних аналізаторах і / або різними методами.

Відповідно СОПи 3.1 - 3.15 має затверджувати завідуючий лабораторією.

4.СОпи для постаналітичного етапу:

4.1 Правила оформлення, верифікації та затвердження даних протоколу досліджень

4.2 Правила видачі інформації пацієнту або клініцисту

4.3 Правила пересилання інформації електронними засобами зв'язку

4.4 Правила інформування одержувача про всі значущі фактори проведення дослідження (приклади: відсутність інформації про отримання / неотримання пацієнтом даних про дослідження; різні не критичні дані про якість біоматеріалу і т.д.);

4.5 Правила взаємодії з клініцистами по інтерпретації даних;

4.6 Правила реагування на претензії користувачів;

СОПи 4.1 - 4.6 стверджує головний лікар закладу охорони здоров'я.

5. Додаткові СОПи:

5.1 Правила зберігання реагентів;

5.2 Правила зберігання біоматеріалів;

5.3 Технічне обслуговування обладнання;

5.4 СОПи з управління персоналом.

СОПи 5.1-5.4 затверджуються у відповідність з процедурами документообігу конкретної установи охорони здоров'я.

Також варто зауважити, що у кожній конкретній патогістологічній лабораторії які входять в сучасну структуру ПАС можуть бути розроблені додаткові СОПи. Крім вище вказаного, у лабораторії також повинен бути створений документ, який регламентує правила створення СОПів.

Конкретизація специфіки діяльності лабораторій ПАС в свою чергу вимагає чіткого розуміння відповідних меж стандартизації, яка виступає основою системи менеджменту медичної лабораторії. В даному разі під поняттям «стандартизація» розуміється чіткий набір внутрішніх правил, що регламентують процеси і процедури лабораторії.

Визначальним в даному разі є те, що діяльність медичних лабораторій в структурі ПАС має ідентичні процеси, процедури, методи контролю і забезпечення їх якості, то внутрішні правила багатьох медичних лабораторій будуть схожі. Проте, є очевидним, що кожна медична лабораторія по-своєму унікальна.

Вище вказана унікальність обумовлена, в тому числі, доступністю ресурсів (наприклад: кваліфікація кадрів персоналу лабораторій, укомплектованість штату, обладнання, приміщення, витратні матеріали, що застосовуються системи оцінки та контролю якості, місце розташування, підпорядкованість і т.д.); асортиментом надаваних послуг; ступенем централізації т.д. Тому внутрішні правила і регламенти кожної лабораторії матимуть відмінності.

В даному разі особливого значення набуває фундаментальна мета стандартизації - підвищити ймовірність досягнення високої достовірності виконуваних лабораторією досліджень. Підсумком робіт зі стандартизації діяльності лабораторії буде набір документально оформлених правил за всіма основними і допоміжними процесами і процедурами.

Стандартизація повинна будуватися за такою схемою:

1. Виявлення основних і допоміжних процесів лабораторії;
2. Вичленовування по кожному процесу критично важливих процедур;
3. Виявлення проблемних зон, ризиків, у наявності браку (помилки) в рамках цих процесів;
4. Виявлення та усунення причин виявлених проблем і т.п. ;
5. Прийняття рішень про найкращий спосіб виконання даного процесу / процедури для досягнення найкращого результату при мінімальній витраті ресурсів;
6. Фіксація в вигляді регламенту процесу або стандартної операційної процедури на паперовому або електронному носії;

7. Постійний аналіз результатів процесів і процедур та пошук можливостей їх покращення.

Всім відомий цикл PDCA - плануй, роби, перевіряй, впливай, відомий також, як цикл Демінга і широко використовуваний в ідеології систем менеджменту якості (Стандарти серії ISO 9000). Але до цього циклу корисно провести другий цикл - SDCA - організаціями зі стандартизації, роби, перевіряй, впливай:

1. Аналіз виконуваних робіт;
2. Виявлення систематичних і випадкових помилок;
3. Пошук причин їх виникнення;
4. Розробка варіантів усунення причин;
5. Розробка алгоритму дій в типовій ситуації;
6. Розробка алгоритмів дій при виникненні проблем;
7. Розподіл відповідальності і повноважень;
8. Аналіз потреби в ресурсах;
9. Аналіз впливу на суміжні процеси і операції;
10. Навчання співробітників;
11. Контроль;
12. Покращення.

Після виконання робіт із стандартизації лабораторія може застосувати цикл PDCA для постійного поліпшення діяльності. Для реалізації принципу стандартизації рекомендується користуватися стандартами поданими в **табл. 2**.

Методичні рекомендації щодо створення стандартних операційних процедур (СОПів) із врахуванням їх технологічного-практичного змісту на нашу думку мають зводитися до наступної послідовності:

1. Загальні положення (розкриття розміння призначення і реалізації СОПів в діяльності лабораторій, які входять до структури ПАС):

1.1. Стандартні операційні процедури (СОПи) є основним типом робочих документів системи менеджменту якості (СМЯ) лабораторії;

1.2. СОПи містять інформацію про конкретику виконуваної роботи в лабораторії;

1.3. СОПи розробляються для кожної ключової операції в рамках реалізованих основних, допоміжних і управлінських процесів лабораторії;

1.4. СОПи мають розроблюватися найбільш кваліфікованим в даній області персоналом лабораторії;

1.5. СОПи узгоджуються за принципом «витагує» якості тими співробітниками, хто буде користуватися результатами робіт, що виконуються за СОПУ;

1.6. СОПи узгоджуються відповідальним за СМЯ лабораторії.

1.7. СОПи лабораторних підрозділів узгоджуються з завідувачем (і) лабораторій, до яких відноситься підрозділ.

1.8. СОПи актуалізуються не рідше одного разу за три роки. Основні СОПи актуалізуються раз на рік.

1.9. СОПи лабораторних підрозділів створюються з урахуванням принципів правильної лабораторної практики.

Таблиця 2.

Рекомендовані стандарти для застосування в лабораторіях ПАС [3]

Сфера	ДСТУ ISO стандарт
Якість лабораторних випробувань	ДСТУ ISO 15189;
	ДСТУ ISO 17025
	ДСТУ ISO 22870
Управління ризиками	ДСТУ ISO 31000
	ДСТУ ISO 31010
Безпека в лабораторіях	ДСТУ ISO 15190
Розробка планів покращення якості та застосування різних методів покращення	ДСТУ ISO 10005
	ДСТУ ISO 10006
	ДСТУ ISO 9004
Управління медичними приладами та устаткуванням для діагностики і лабораторних випробувань	ДСТУ ISO 13485
	ДСТУ ISO 10012
	ДСТУ ISO 19218
Управління компетенціями персоналу	ДСТУ ISO 10015
Управління медичними відходами	ДСТУ ISO 14001
	ДСТУ ISO 14004
Відносини із замовниками/пацієнтами	ДСТУ ISO 10001
	ДСТУ ISO 10002
	ДСТУ ISO 10003
	ДСТУ ISO 10004
Управління організацією та управління ресурсами	ДСТУ ISO 9001
	ДСТУ ISO 9004
	ДСТУ ISO 10014

1.10. У вигляді СОПа оформляється будь-який документ, що детально регламентує виконання конкретних робіт, операцій, процедур. Тобто синонімом Сопа є: інструкція, робоча інструкція і т.д. Виняток - інструкції з техніки безпеки та охорони праці, які створюються і оформляються у відповідність до чинного законодавства України.

2. Загальна схема створення СОПа:

2.1. Наказ про створення СОПа в усній або письмовій формі видає виконавцю завідувач лабораторією.

2.2. Співробітники на свій розсуд можуть створити і запропонувати на розгляд новий СОП завідувачу лабораторією.

2.3. Первинний перелік СОП створюється на основі аналізу основних, допоміжних і управлінських процесів лабораторії.

2.4. Далі СОПи створюються в міру необхідності в ході:

2.4.1. Виявлення невідповідностей, причини яких лежать в недостатній стандартизації виконуваних процедур і відсутності письмової інструкції

2.4.2. Виявленні зони ризику, де відсутність письмової інструкції може призвести до невідповідності.

3 Присвоєння літерно-цифрового ідентифікатора СОПа.

4. Титульна сторінка СОПа а повинна містити:

4.1. Назва СОПа;

4.2. Ідентифікатор (код) СОПа;

4.3. ПІБ та посада розробника СОПа;

4.4. ПІБ та посада особи, яка затвердила СОП;

4.5. ПІБ та посада співробітників, що погоджували СОП (якщо є);

4.6. Дату розробки;

4.7. Дату затвердження / введення в дію;

4.8. Підписи всіх зазначених осіб;

4.9. Печатка установи;

4.10. Лист розповсюдження;

5. Стандартна операційна процедура повинна містити наступні розділи:

5.1. Призначення і область застосування;

В 5.1. необхідно вказати в загальному вигляді мета СОПа, підрозділи (процеси / співпрацівники і т.д.), для яких даний СОП є обов'язковим для застосування.

5.2. нормативні посилання;

В 5.2. вказати всі застосовувані при створенні СОПа а нормативні документи, в т.ч. вітчизняні закони, технічні регламенти, документи з стандартизації, відомчі документи, накази, розпорядження. Важливо відміти, що якщо СОП створюється без використання зовнішніх нормативних документів, то лабораторія буде зобов'язана доводити його відповідність до законодавчих вимог.

5.3. Терміни та визначення; вказати використовувані в СОПах спеціальні терміни і дати їх визначення

5.4. Використані скорочення;

Розшифрувати всі використовувані в СОП скорочення і аббревіатури

5.5. Що застосовується устаткування / інструменти;

Вказати, яке обладнання / інструменти необхідно для виконання СОП. Крім простого перерахування рекомендується вказувати технічні та інші вимоги до застосовуючого обладнання / інструментів;

5.6. Вимоги до умов навколишнього середовища;

Вказати параметри навколишнього середовища, які необхідні для правильного виконання робіт.

5.7. Перелік записів;

Вказати записи, які повинні виникати в процесі реалізації СОПа. У додатку до СОПу корисно привести форми записів та правила їх ведення

5.8. Відповідальність;

Вказати відповідальних за виконання робіт.

5.10. Кваліфікація виконавців;

Вказати вимоги до кваліфікації персоналу, допущеного до роботи з СОПом.

5.11. Процедура виконання;

Детально описати послідовність кроків для реалізації роботи. В рамках

процедури необхідно відобразити, як загальні для медичних лабораторій вимоги, так і унікальні для даної лабораторії.

5.12. Дії при виявленні невідповідностей;

Вказати правила поведінки персоналу при виявленні невідповідностей, збоїв і т.д.

5.13. Додатки;

6. Розробка буквено-цифрового ідентифікатора;

Кожен документ корисно постачати унікальним буквено-цифровим кодом.

7. Ведення реєстру внутрішніх документів.

Необхідно вести реєстр Сопів. В ідеалі, в лабораторії повинна бути встановлена система електронного документообігу.

8. Навчання співробітників роботі з СОПами

Основну помилку, які здійснюють лабораторії, можна описати так. Витрачається багато зусиль на написання Сопів, після чого СОПи кладуться в папку на стіл завідувачу(іноді СОПи «доходять» до робочих місць співробітників, і навіть на них з'являються підписи, що співробітники з ними «ознайомлені»). Також варто зазначити, що написати СОП мало. Важливо навчити співробітників працювати з ними. Відповідне навчання персоналу розробленим (новим) і модифікованим СОП проводиться до їх затвердження. Навчання проводиться розробником СОП. Якщо СОП описує нову процедуру, або якщо в існуючу процедуру вносяться зміни, навчання проводиться для отримання об'єктивної оцінки застосовності вимог і його відповідності вимогам і практики. Навчання проводиться для тих співробітників в чій посадові обов'язки входить виконання дій описаних в СОП. Терміни періоду навчання залежить від типу СОП. Організація навчання проводиться з підготовки СОП розробником і по завершенню первинної перевірки СОП завідувачем лабораторії протягом 3-5 робочих днів. За підсумками навчання виносяться рекомендації щодо оптимізації процесів і / або тексту СОП (якщо такі є), які розробник коригує і вносить в остаточний варіант СОП.

Якщо СОП просто описує відому і добре налагоджену роботу, то навчання проводиться для нових співробітників, які надійшли в лабораторію. Ведеться журнал навчання, де вказано, які співробітники пройшли навчання по конкретному СОПУ і допущені до роботи.

Висновки. Таким чином формування і повсякденне використання ясних, чітких, правильно і детально складених СОПів, що відповідають сучасному розвитку ПАС, може стати гарантією чіткої роботи лабораторії в процесі логічного виконання передбачених послідовностей основних операційних дій, що і робить застосування СОПів одним з найдіючих елементів СМЯ.

Література:

1. Anatomical Pathology - Trainee Handbook. September. – 2018. - Royal College of Pathologists. - 62p. [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <https://www.rcpa.edu.au/getattachment/7eef637f-05d9-4190-a4e2-d680a57cf2c5/Anatomical-Pathology-Trainee-Handbook.aspx>
2. Dabula P. Standard operating procedure /NHLS. Handbook Technical

Working Group (TWG) - 2015. - 337 p. [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: http://www.pathology.uct.ac.za/sites/default/files/image_tool/images/231/documents/NHLS_Handbook_2015.pdf

3. Практичні аспекти імплементації вимог ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT) у сфері охорони здоров'я: організаційно методичні вказівки. Київ: «Видавництво Людмила», 2018. - 342 с.

4. Разработка стандартных операционных процедур (СОП) [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <http://iso15189.ru/med-laboratorii/razrabotka-sop/>

5. Приказ МЗ СССР от 04.04.1983 N 375 [Електронний ресурс] «О дальнейшем совершенствовании патологоанатомической службы в стране». - Режим доступу до ресурсу: <http://www.webapteka.ru/phdocs/doc7516.html>

6. Наказ МОЗ України від 24.07.2013 № 629 [Електронний ресурс] "Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації лабораторних та інших досліджень за направленням лікарів, які надають первинну медичну допомогу". - Режим доступу до ресурсу: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20130724_0629.html

Abstract. *The development, formation and everyday use of clear, precise, correct and detailed SOPs that are consistent with the current development and capabilities of a specific unit (institution) of the PAS, is a guarantee of a precise work of the pathologistological laboratory. The process of logical implementation of the foreseen sequences of basic operational actions makes the use of SOPs one of the most effective elements of the QMS.*

Key words: *pathological anatomy, standard operating procedures.*

УДК 004.2

**FOREIGN AND NATIONAL MODELS OF BANKRUPTCY ASSESSMENT
(THE EXAMPLE OF PAT “AVTOKRAZ”, A PUBLICLY HELD COMPANY
UNDER THE LAWS OF UKRAINE, USED)****ЗАРУБІЖНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ОЦІНЮВАННЯ ЙМОВІРНОСТІ
БАНКРУТСТВА (НА ПРИКЛАДІ ПАТ “АВТОКРАЗ”)****Zadora O.V. / Задьора О.В.**

stud. / студ.

Taras Shevchenko National University of Kyiv,

Kyiv, Volodymyrska 60, 01033

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,

вул. Володимирська 60, 01033

Анотація. Оцінка фінансового стану підприємства необхідна для прийняття ефективних управлінських рішень та попередження фінансових проблем компанії. У сучасних умовах розвитку економіки стали поширеними фінансові ускладнення діяльності підприємств, що зумовлено як зовнішніми факторами (нестабільність політичної ситуації держави, недосконалість законодавчого регулювання, спад виробництва тощо), так і внутрішніми (неефективне використання коштів, відсутність висококваліфікованого персоналу, невдала маркетингова кампанія тощо). З огляду на це у статті було здійснено критичний огляд зарубіжних і вітчизняних моделей прогнозування ймовірності банкрутства, виявлено та систематизовано переваги і недоліки кожної з них. Апробацію результатів дослідження було проведено на прикладі ПАТ “АвтоКрАЗ”, що надало можливість обґрунтувати застосування найбільш прийнятних моделей для українських підприємств.

Ключові слова: оцінка фінансового стану підприємства, банкрутство, управління підприємством, моделі прогнозування ймовірності банкрутства.

Вступ. Банкрутство підприємств стало поширеним явищем, яке характеризує сучасний стан економіки України. Навіть підприємства, які стабільно функціонують вже багато років почали нести збитки в останні роки. Сучасні дослідники та практики визнають критичну потребу у більш точних моделях прогнозування банкрутства підприємств. Досі немає консенсусу стосовно того, як різні запропоновані моделі працюють у різних економічних умовах. Зокрема, існуючі моделі прогнозування банкрутства можуть надавати досить різні дані в різних економічних середовищах.

У дослідженні розглянуто методику найефективніших моделей оцінювання ймовірності банкрутства на прикладі ПАТ “АвтоКрАЗ”, єдиного українського виробника великовантажних автомобілів. Не зважаючи на те, що підприємство займає монополіні позиції на національному ринку, це не врятувало компанію від неплатоспроможності. Адже зростання валютних курсів, як наслідок, збільшило ціни на матеріальні ресурси і призвело до збільшення собівартості, в той час як зарубіжні конкуренти продовжили знижувати ціни на свою продукцію. Значний знос основних засобів компанії, поглиблення економічної кризи в країні, відтік висококваліфікованих кадрів за кордон призвело ПАТ “АвтоКрАЗ” до стану неплатоспроможності. Таким чином, на основі аналізу даного підприємства наочно продемонстровано

переваги та недоліки зарубіжних та національних методик попередження банкрутства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженням моделей ймовірності банкрутства підприємства займалися багато зарубіжних вчених таких як Е. Альтман, У. Бівер та Дж. Таффлер, Ж.Депалян, Р.Ліс, М. Беніш, Г. Тішоу, Г. Спрінгейт, Д.Фулмер та інші. В Україні дослідженнями методів аналізу ймовірності неплатоспроможності підприємства займалися: О.О. Терещенко, А.М. Поддєрьогін, О.М. Барановська, О.І. Продіус, С.О. Черкасова, В.В. Вітлінський, Т.І Єфименко, А.В.Матвійчук О.П. Савчук, В.М. Федосов та ін.

Метою статті є дослідження доцільності застосування зарубіжних та вітчизняних моделей оцінки ймовірності банкрутства на прикладі ПАТ “АвтоКрАЗ” для попередження банкрутства українських підприємств та визначення переваг і недоліків моделей для подальшого застосування в національній практиці.

Виклад основного матеріалу. Для того, щоб визначити шляхи розвитку підприємства в умовах ринкової економіки, необхідне фінансове прогнозування, основними завданнями якого є визначення об’ємів фінансових ресурсів в майбутньому періоді, ресурсів їх формування та напрямків ефективного використання. Прогнозування дозволяє встановлювати тенденції в проведенні фінансової політики з урахуванням впливу внутрішніх та зовнішніх факторів та визначити перспективи фінансової стратегії, яка забезпечує підприємству стабільне фінансове положення. Прогнозування дає відповідь на основне питання про майбутнє підприємства – про зміцнення та втрату платоспроможності.

Зарубіжний та національний досвід вже накопичив багато методик оцінки фінансового стану підприємства. Найвідоміші з них представлені в таблиці 1 на прикладі оцінки фінансового стану ПАТ “АвтоКрАЗ”.

Таблиця 1

Зарубіжні та вітчизняні моделі визначення ймовірності банкрутства підприємств

Модель	Розрахунок ва формула	Показники	Ймовірність банкрутства ПАТ"АвтоКрАЗ"		
			2015	2016	2017
США					
Двухфакторна модель Альтмана (1968 р.)	$Z = -0,3877 - 1,0736 \cdot КП + 0,579 \cdot КФЗ$	КП - коефіцієнт покриття (поточної ліквідності); КФЗ - коефіцієнт фінансової залежності (коефіцієнт концентрації позикового капіталу).	-1,21 Z<0, ймовірність банкрутства менше 50%	-0,73 Z<0, ймовірність банкрутства менше 50%	-1,29 Z<0, ймовірність банкрутства менше 50%

П'ятифакторна модель Альтмана (1983 р.)	$Z = 0,012 X_1 + 0,014 X_2 + 0,033 X_3 + 0,006 X_4 + 0,999 X_5$	X_1 = оборотний капітал до суми активів підприємства; X_2 = відношення чистого прибутку до суми активів; X_3 = відношення прибутку до виплати податків до суми активів; X_4 = відношення власного капіталу до заборгованості (фінансова структура); X_5 = відношення виручки від реалізації до суми активів (оборотність активів).	0,32 $Z < 1.8$, дуже висока	0,20 $Z < 1.8$, дуже висока	0,16 $Z < 1.8$, дуже висока
Модель Г. Спрінгелла (1978 р.) (Канада та США)	$Z = 1,03 X_1 + 3,07 X_2 + 0,66 X_3 + 0,4 X_4$	X_1 – робочий капітал / валюта балансу; X_2 – прибуток до сплати податків та відсотків / валюта балансу; X_3 – прибуток до сплати податків / поточні зобов'язання; X_4 – чистий дохід / валюта балансу	0,66 $Z < 0,862$, потенційний банкрут	0,54 $Z < 0,862$, потенційний банкрут	0,95 $Z > 0,862$ – відсутність ймовірності банкрутства
Великобританія					
Модель Р. Ліса (1972р.)	$L = 0,063 X_1 + 0,092 X_2 + 0,057 X_3 + 0,001 X_4$	X_1 – оборотні активи / валюта балансу; X_2 – прибуток від реалізації / валюта балансу; X_3 – нерозподілений прибуток / валюта балансу; X_4 – власний капітал / валюта балансу	0,039 $L > 0,037$, низька	0,029 $L < 0,037$, дуже висока	0,051 $L > 0,037$, низька
Модель Р.Дж. Тафлера та Г.Тішоу (1977 р.)	$T = 0,53 X_1 + 0,13 X_2 + 0,18 X_3 + 0,16 X_4$	X_1 – прибуток від реалізації / поточні зобов'язання; X_2 – оборотні активи / позикові кошти; X_3 – короткострокові зобов'язання / валюта балансу; X_4 – чистий дохід / валюта балансу.	0,32 $T > 0,30$, непогані довгострокові перспективи	0,27 $T < 0,3$, непогані довгострокові перспективи	0,28 $T < 0,3$, непогані довгострокові перспективи

Франція					
Модель Credit-men Ж. Депаля н	$N = 25 X_1 + 25 X_2 + 10 X_3 + 20 X_4 + 20 X_5$	X_1 = коефіцієнт швидкої ліквідності/0,6; X_2 = коефіцієнт кредитоспроможності/1; X_3 = коефіцієнт іммобілізації власного капіталу/0,5; X_4 = коефіцієнт оборотності запасів/7; X_5 = коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості/20.	45,8 $N < 100$, то ситуація несприятлива	33,96 $N < 100$, то ситуація несприятлива	68,53 $N < 100$, то ситуація несприятлива
Україна					
Модель О.О. Терещенка (2004 р.)	$Z = 1,5 * X_1 + 0,08 * X_2 + 10 * X_3 + 5 * X_4 + 0,3 * X_5 + 0,1 * X_6$	X_1 - відношення чистого грошового потоку до зобов'язань; X_2 - відношення валюти балансу до зобов'язань; X_3 - відношення прибутку до валюти балансу; X_4 - відношення прибутку до виручка від реалізації; X_5 - відношення виробничих запасів до виручки від реалізації X_6 - відношення виручки від реалізації до валюти балансу.	-1,18 $Z < 0$, незадовільний фінансовий стан	-0,88 $Z < 0$, незадовільний фінансовий стан	-0,31 $Z < 0$, невизначеність
Модель А.В. Матвійчука (2010 р.)	$Z = 0,033 X_1 + 0,268 X_2 + 0,045 X_3 - 0,018 X_4 - 0,004 X_5 - 0,015 X_6 + 0,702 X_7$	X_1 – оборотні активи/необоротні активи; X_2 – чистий дохід від реалізації/поточні зобов'язання; X_3 – чистий дохід від реалізації/власний капітал; X_4 – баланс/чистий дохід від реалізації; X_5 – (оборотні активи-поточні зобов'язання)/оборотні активи; X_6 – зобов'язання/баланс; X_7 – власний капітал / (забезпеченість наступних витрат і платежів +	0,5 $Z < 1,104$ – загроза фінансової кризи	0,64 $Z < 1,104$ – загроза фінансової кризи	34,8 $Z > 1,104$ – задовільний фінансовий стан і низька ймовірність банкрутства;

		зобов'язання).			
Модель міністерства фінансів України (2016р.)	$Z = 0,025$ $X_1 + 1,9$ $X_2 + 0,45 \times$ $X_3 + 1,5$ $X_4 + 0,03 \times$ $X_5 - 0,5$	X_1 – оборотні активи/ поточні зобов'язання; X_2 – власний капітал/ валюта балансу; X_3 – фінансовий результат від операційної діяльності/чистий дохід від реалізації; X_4 – чистий дохід від реалізації/операційні оборотні активи; X_5 – чистий дохід від реалізації/операційні оборотні активи.	$-0,3 - 0,76 <$ $Z < - 4,6,$ наявні ознаки неплатоспроможності	$-0,34 - 0,76 <$ $Z < - 4,6,$ наявні ознаки неплатоспроможності	$-0,47 - 0,76 <$ $Z < - 4,6,$ наявні ознаки неплатоспроможності

Джерело: власна розробка автора на основі [1, 2, 3, 4, 5, 6, 9].

На основі проведеного аналізу вдалося підтвердити неплатоспроможність ПАТ “АвтоКрАЗ”, проте не всі методики дали однозначну оцінку. Таким чином, вдалося виділити наступні переваги і недоліки представлених моделей:

Двофакторна модель Альтмана [5].

Переваги: простота розрахунку обумовлена наявністю тільки двох факторів; можливість застосування при проведенні зовнішнього аналізу на основі бухгалтерської звітності.

Недоліки: модель була створена для США, помилка прогнозу становить $\Delta Z = \pm 0,65$; у даному вигляді не адаптована до сучасних українських реалій (темпи інфляції, мікро- та макроекономічні цикли, рівні продуктивності праці відмінні від США); не враховує галузеву специфіку функціонування суб'єктів економіки вплив на фінансовий стан таких показників як оборотність активів, рентабельність активів, темпи зміни виторгу від реалізації.

Оцінка ПАТ “АвтоКрАЗ” виявилася некоректною, адже відповідно до даної моделі ймовірність банкрутства становить менше 50%, в той час як підприємство у 2018 році було визнано банкрутом.

Модифікована п'ятифакторна модель Е. Альтмана [6].

Переваги: простота розрахунку; наявність послідовності дослідження.

Недоліки: вагові коефіцієнти розраховані на основі статистичної звітності підприємств США; модель можна застосовувати лише відносно великих підприємств, що котирують свої акції на біржах; проблематичність застосування моделі через нерозвиненість фондового ринку України; не враховуються коливання курсів акцій. Відповідно до цієї моделі ПАТ “АвтоКрАЗ” має дуже високу ймовірність настання банкрутства.

Модель Г. Спрінгейта [9].

Переваги: похибка прогнозу не перевищує 10 %; коло підприємств не обмежене акціонерними товариствами.

Недоліки: створена для підприємств США та Канади; показники наведені в

доларах; немає галузевої та регіональної диференціації Z ; висока кореляція між показниками.

У 2017 році для ПАТ “АвтоКрАЗ” за моделлю Г.Спрінгейта спрогнозовано відсутність ймовірності банкрутства, в той час як підприємство знаходилося на межі кризового стану.

Модель РЛіса.

Переваги: простота розрахунку.

Недоліки: модель не адаптована для українських підприємств, тому що розроблена на основі бухгалтерської звітності; граничні значення Z через певні особливості національної економіки значно завищені.

Результати по підприємству “АвтоКрАЗ” некоректні. У 2015 та 2017 році на основі використання даної моделі спрогнозовано низьку ймовірність банкрутства.

Модель Р.Дж. Тафлера та Г.Тішоу.

Переваги: простота розрахунку та можливість її використання при проведенні зовнішнього діагностичного аналізу.

Недоліки: модель може бути застосована лише для підприємств, що котирують свої акції на фондових біржах; значення коефіцієнтів не відображають українські реалії. Модель не визначила кризового стану ПАТ “АвтоКрАЗ”.

Модель Credit-men Ж. Дєпалєн.

Переваги: нормативи змінних, які диференційовані за галузями; можливість застосування методики при проведенні зовнішнього аналізу підприємств.

Недоліки: узагальнена градація нормативного значення результуючого показника; завищеність граничних значень коефіцієнтів.

Модель виявила несприятливу ситуацію на досліджуваному підприємстві.

Модель О. О. Терещенка [3].

Переваги: розроблена на підставі вітчизняних статистичних даних; враховує багато показників економічної діяльності підприємства різних форм бухгалтерської звітності; висока достовірність прогнозу.

Недоліки: відсутність поглибленої класифікації фінансового стану, за наявності лише задовільного чи незадовільного стану, ситуація невизначеності при $-0,8 < Z < 0,51$; недостатня обґрунтованість відібраних показників моделей та діапазону їх нормативних значень.

Відповідно до показників моделі ПАТ “АвтоКрАЗ” має незадовільний фінансовий стан.

Модель А.В. Матвійчука [2].

Переваги: розроблена на підставі вітчизняних статистичних даних; враховує багато показників економічної діяльності підприємства з різних форм бухгалтерської звітності; перетинається при проведенні вертикального аналізу з моделлю О.О. Терещенко; охоплює основні групи фінансово-економічних показників, які позбавлені мультиколінеарності.

Недоліки: має тільки певне граничне значення 1,104; не враховує галузевої спеціалізації; недостатня обґрунтованість відібраних показників моделей та

діапазону їх нормативних значень.

На досліджуваному підприємстві за допомогою даної моделі виявлено фінансову кризу тільки у 2015 та 2016 році.

Модель Міністерства фінансів України [1].

Переваги: розроблена на підставі поточного стану економіки та сучасних статистичних даних; багатоманітність критичних значень; враховує багато факторів, що впливають на економічний стан країни; висока достовірність прогнозних значень моделі для певної галузі; галузева спеціалізація підприємств за КВЕД; виокремлення певних моделей за розміри підприємств та їх поділ для “великих та середніх” і “малих”.

Недоліки: немає тлумачення граничних значень моделі, тобто який фінансовий стан має підприємство при потраплянні в певний інтервал.

У ПАТ “АвтоКрАЗ” з 2015 по 2017 рік фінансовий стан є нестабільним і свідчить про наявність ознак неплатоспроможності.

Підсумовуючи отримані результати можна виділити, що найбільш адаптованою зарубіжною методикою виявилася п'ятифакторна модель Е. Альтмана. Проте, в цілому, міжнародні підходи не враховують особливості національного регулювання економіки, галузевого ринку, стану оподаткування та різних темпів інфляції. Також проведений аналіз показав, що національні моделі відображають більш точну картину фінансового стану суб'єктів господарювання, хоча і мають певні недоліки.

Основною проблемою застосування та перевірки вітчизняних моделей на практиці є проблема відсутності достовірної статистики українських підприємств-банкрутів. Тому, проводячи аналіз фінансового стану підприємства, варто враховувати недоліки моделі та галузеві особливості.

Висновки та перспективи.

Проведений аналіз показав, що виявити фінансову нестабільність підприємств не так складно, адже вона описується за допомогою численних коефіцієнтів та параметрів. Зарубіжна та національна практика пропонує численні моделі для попередження кризового стану підприємства. Проте варто зауважити, що міжнародний досвід неадаптований до українських реалій. Найбільш точною є модель Міністерства фінансів України 2016 р., яка зазначена в межах Порядку проведення оцінки фінансового стану потенційного бенефіціара інвестиційного проекту. Дана модель враховує галузеву спеціалізацію відповідно до КВЕД, пропонує різні моделі відповідно до розміру підприємств, відображає сучасну економічну ситуацію, так як розроблена на основі останніх статистичних даних.

Однак, не зважаючи на велику кількість підходів, до цього часу не розроблено єдиної ефективної моделі, яка могла б запобігати кризовому стану українських підприємств. Представлені методики констатують наслідки життєдіяльності підприємств; не розкривають причин їх відхилень, не враховують такі особливості бізнесу як тривалість операційного циклу, рівень прибутковості, специфіку структури активів тощо. Початкові ознаки незадовільного стану підприємства відображаються у фінансовій звітності не одразу, тому часовий лаг присутній при відображенні негативних змін. Таким

чином, необхідно формувати систему показників, які б виключили зазначені недоліки, а також містили в собі нефінансові індикатори, які не враховуються в традиційних моделях.

Список використаних джерел:

1. Наказ “ Про затвердження Порядку проведення оцінки фінансового стану потенційного бенефіціара інвестиційного проекту, реалізація якого передбачається на умовах фінансової самоокупності, а також визначення виду забезпечення для обслуговування та погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, обслуговування якої здійснюватиметься за рахунок коштів бенефіціара” від 14.07.2016 № 616 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1095-16#n7>.

2. Матвійчук А. В. Моделювання фінансової стійкості підприємств із застосуванням теорій нечіткої логіки, нейронних мереж і дискримінаційного аналізу // Вісн. Нац. акад. наук України. – 2010. – № 9. – С. 24–46.

3. Терещенко О. О. Антикризисное фінансове управління на підприємстві// Монографія – К.: КНЕУ, 2004. – 268 с.

4. Сушко В.І. Класифікація моделей оцінки ймовірності банкрутства підприємств // Економіка: теорія та практика. – 2014. – № 1. – С. 72-83.

5. Altman E. I. Discriminant Analysis and the Prediction of Corporate Bankruptcy // Journal of Finance. – 1968. – September. – P. 589–609.

6. Altman E. I. Business bankruptcy prediction models: A significant study of the Altman's Z-score model// Research article, Asian Journal of Management Research. – November 20, 2017. Access mode: <https://www.researchgate.net/publication/256030566>.

7. Chursina, J.A. and Kondratieff, K.V., Diagnosis of bankruptcy, October 10, 2016. Access mode: http://www.auditfin.com/fin/2013/1/2013_I_03_11.pdf.

8. du Jardin, P., Bankruptcy prediction models: How to choose the most relevant variables? Bankers// Markets & Investors, issue 98. – 2013. - January-February pp. 39–46. Access mode: <http://www.revue-banque.fr/article/bankruptcy-prediction-models-how-choose-most-relev>.

9. Springate Gordon L.V. Predicting the Possibility of failure in a Canadian Firm// Unpublished M.B.A. Research Project, Simon Fraser University, January, 1978.

References:

1. Decretal of Ukraine "Approval of the Financial Condition of a Potential Beneficiary of an Investment Project Evaluation Procedure, the realization of which is envisaged on the terms of financial self-sufficiency, as well as determining the type of security for servicing and repayment of a loan provided at the expense of international financial organizations whose servicing will be carried out at the expense of the beneficiary", No. 616, July 14, 2016. [Electronic resource]. - Mode of access: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1095-16#n7>.

2. Matviychuk A.V. Modeling financial stability of enterprises with application of theories of fuzzy logic, neural networks and discriminatory analysis // National acad. Sciences of Ukraine Journal. - 2010. - No. 9. - P. 24-46.

3. Tereschenko O. Anticrisis financial management at the enterprise // Monograph - K .: KNEU, 2004. - 268 p.
4. Sushko V.I. Classification of models for assessing the probability of bankruptcy of enterprises // Economics: theory and practice. - 2014. - No. 1. - P. 72-83.
5. Altman E. I. Discriminant Analysis and the Prediction of Corporate Bankruptcy // Journal of Finance. – 1968. – September. – P. 589–609.
6. Altman E. I. Business bankruptcy prediction models: A significant study of the Altman's Z-score model // Research article, Asian Journal of Management Research. -November 20, 2017. Access mode: <https://www.researchgate.net/publication/256030566>
7. Chursina, J.A. and Kondratieff, K.V., Diagnosis of bankruptcy, October 10, 2016. Access mode: http://www.auditfin.com/fin/2013/1/2013_I_03_11.pdf.
8. du Jardin, P., Bankruptcy prediction models: How to choose the most relevant variables? Bankers// Markets & Investors, issue 98. – 2013. - January-February pp. 39–46. Access mode: <http://www.revue-banque.fr/article/bankruptcy-prediction-models-how-choose-most-relev>.
9. Springate Gordon L.V. Predicting the Possibility of failure in a Canadian Firm// Unpublished M.B.A. Research Project, Simon Fraser University, January, 1978.

Abstract. *An evaluation of the financial position of the company is necessary for management decisions and the prevention of financial problems of the company. Nowadays there are a lot of enterprises financial complications, which are caused by external factors: instability of the political situation of the country, imperfection of legislative regulation, decline in production, and internal factors: inefficient use of funds, lack of highly skilled personnel, ineffective marketing campaign. That is why a critical review of foreign and national bankruptcy prediction models represented in the article. The advantages and disadvantages of each of them are described and systematized. Their testing was carried out on the example of PAT "AvtoKrAZ". The application of the most acceptable models for Ukrainian enterprises is grounded.*

Key words: *estimation of financial stability, bankruptcy, management, bankruptcy prediction models.*

Науковий керівник: к.е.н., доц., Фещенко Є.А.

Стаття відправлена: 28.12.2018 р.

Задьора О.В.

УДК 65.011

DEVELOPING A COMPETITIVE STRATEGY UNDER CONDITIONS OF UNCERTAINTY OF MARKET ENVIRONMENT**РАЗРАБОТКА КОНКУРЕНТНОЙ СТРАТЕГИИ В УСЛОВИЯХ НЕОПРЕДЕЛЕННОСТИ РЫНОЧНОЙ СРЕДЫ****Baigushev V.V. / Байгушев В.В.***c. t. s., deputy general Director BEIJING ORIENT KING TECH CO., LTD., "ВОКСО" BEIJING, Tel. 86-10-8885 7828; Fax. 86-10-8885 7829**к. т. н, Заместитель генерального директора ПЕКИНСКИЕ ВЫСОЧАЙШИЕ ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЕ ЛИНИИ КО., ЛТД., "ВОКСО" Пекин, Тел., 86-10-8885 7828; Фак., 86-10-8885 7829*

Аннотация. Работа посвящена разработке конкурентной стратегии для субъектов хозяйствования в рыночной экономике в условиях неопределенности. Для разработки предлагается определение показателей, которые характеризуют данные условия, а потом согласно разработанному плану, разрабатывается конкурентная стратегия. Определены необходимые требования для практической реализации разработанного плана. Предложенный план разработки конкурентной стратегии позволяет получить конкурентные преимущества субъекту хозяйствования в условиях неопределенности рыночной среды.

Ключевые слова: гибкость, стратегия, система, управление, неопределенность, экономика, рыночная среда.

Вступление.

Разработка конкурентной стратегии субъекта хозяйствования является неотъемлемой задачей ведения бизнеса. Данная задача направлена на прогнозирование будущего отрасли или отраслей, где субъект хозяйствования ведет и планирует эффективно вести свой бизнес. Совершенно понятно, что любая отрасль является динамичной системой, которая развивается в условиях влияния факторов имеющих свойства неопределенности. В отрасли действуют и другие факторы сущность, которых определена, как определенные. Однако те факторы, влияние которых на отрасль ясны и понятны не затрудняют решение задачи разработки конкурентной стратегии субъекта хозяйствования. Разработка конкурентной стратегии, когда главные факторы влияния на отрасль определены, опубликованы в известных научных публикациях например [1]. Значительно более сложное и не исследованное значение при разработке конкурентной стратегии имеют факторы неопределенности. Возникновение данных факторов происходит в макро-микросредах окружающих, как отрасли, так и в внутри отрасли деятельности субъекта хозяйствования. К факторам макро-микросред окружающих, как отрасли, так и в внутри отрасли относятся, прежде всего, цены на энергоносители и сырьевые материалы. Главной особенностью перечисленных ресурсов является снижение мировых запасов данных ресурсов в недрах земли и возникновение принципиально новых технологий их добычи и переработки. Возникающие перепады цен на данные ресурсы, выход на отраслевые рынки принципиально новых технологий их добычи и переработки влияет на возникновение неопределенности на международных рынках. Поэтому разработка конкурентной стратегии в данных

условиях неопределенности имеет сложные научные проблемы, возникающие из-за некорректного анализа и обработки данных имеющихся у исследователя.

Целью настоящей работы является разработка конкурентной стратегии деятельности субъекта хозяйствования в условия неопределенности рыночной среды.

Основной текст.

Условия неопределенности определяют пути вероятного развития будущего отраслей. Рассмотрение данных факторов методом определения средних значений часто приводит к значительным погрешностям, а иногда просто к ошибкам. Деятельность субъектов хозяйствования сопровождается ситуациями, когда организация оказывается под влиянием факторов неопределенности. Данные факторы требуют нового более гибкого управления для сохранения конкурентных позиций.

Принципиальное значение для субъекта хозяйствования имеет ситуация, когда возникают потенциальные причины будущих изменений неопределенности. Данные причины неочевидны, по характеру они не похожи на обычные изменения в отрасли, которые понятны субъекту хозяйствования. Обнаружить, что наступает период неопределенных изменений достаточно сложно. Оценка такой ситуации в научной литературе практически не исследована. В данной работе предлагается произвести данное исследование. Для этого необходимо идентифицировать возникновение неопределенных изменений, а затем определить источники неопределенных изменений. Решение данной проблемы связано с необходимостью выполнения анализа состояния субъекта хозяйствования в отрасли, а также анализ самой отрасли. Фундаментом для такого анализа отрасли и субъекта хозяйствования является исследование первопричин действия семи конкурентных сил, которые определяют структуру конкуренции отрасли. Каждой отрасли отвечает совершенно определенная и отличающаяся от других отраслей структура конкуренции, включающая основные показатели хозяйственной деятельности конкурентов. Определить первопричины действия неопределенности в условиях изменения показателей отрасли имеющих колебательный и нестационарный характер достаточно сложно. Для этого необходимо выполнить анализ состояния изменений каждого показателя конкретной отрасли и показателей самого субъекта хозяйствования. Как для отрасли, так и для субъекта хозяйствования возможны три типа поведения данных показателей, а именно: относительно-стабильное; нестабильное, но имеющие ясные причины нестабильности (нестабильно-зависимые) и неопределенные [1]. Для исследования привлечем, в качестве массива данных, показатели продажи легковых автомобилей в Украине по статистическим данным определенным ассоциацией "Укравтопром" (табл.1). В (табл. 2) приведены объемы продаж легковых автомобилей на авторынке Украины по данным ассоциации "Укравтопром" для первых двенадцати изготовителей из тридцати производителей участвующих во всем массиве статистических данных. Объем продажи легковых автомобилей на авторынке Украины по данным ассоциации "Укравтопром" за период (2007 - 2017) годы имеет интервал изменений (623252

Таблица 1.

Объем продаж легковых автомобилей по статистическим данным ассоциации "Укравтопром" [2]

Наименование	Годы реализации продукции										
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Объем реализации, шт.	529764	623252	175165	169540	207453	237602	213322	97020	46546	65562	80271
Изменения к предыдущему году, %	-	+ 14,9	- 71,9	-3,2	+35,7	+14,5	-10,2	-54,5	-52,0	+40,9	+22,4

Источник [2]

Таблица 2.

Объем продаж легковых автомобилей на авторынке Украины по данным ассоциации "Укравтопром" (первые двенадцать изготовителей из тридцати производителей участвующих в статистических данных) [2]

Объем реализации по изготовителям, шт.	Годы реализации продукции и доля от общего объема реализации, %													
	%	2010	%	2011	%	2012	%	2013	%	2014	%	2015	%	2016
1.HYUNDAI	8,6	14643	10,5	21829	9,6	22868	8,4	18001	5,7	5511	5,5	2556	5,18	3396
1.1BMW		1427	-	1668	-	2674	-	2006	-	1267	-	1807	-	3073
2.BA3	15,3	25908	13,7	28436	8,3	19718	4,3	9162	2,6	2531	2,2	1000	2,34	1533
3.3A3	8,8	14966	9,4	19529	7,6	18124	8,3	17709	8,15	7908	6,16	2868	4,2	2758
4.KIA	4,4	7445	4,5	9307	6,8	16111	6,25	13324	3,9	3770	4,33	2014	6,1	3982
5.VOLKSWAGEN	2,95	5013	4,9	10099	6,6	15786	6,0	12851	5,6	5419	4,9	2299	7,6	5001
6.TOYOTA	6,3	10685	6,2	12906	6,4	15710	7,24	15436	10,6	10296	10,53	4903	11,7	7668
7.SKODA	4,7	7916	5,1	10596	5,9	13948	5,76	12285	5,4	5219	4,7	2172	6,3	4145
8.RENAULT	4,8	8157	5,5	11478	5,7	13567	5,3	11307	5,42	5256	9,05	4215	9,75	6389
9.NISSAN	3,4	5778	4,45	9245	5,3	12609	5,31	11327	4,9	4753	5,7	2659	5,25	3444
10.GEELY	2,5	4249	3,1	6449	5,1	12099	7,7	16436	9,65	9365	3,35	1559	0,7	459
11.FORD	4,5	7679	5,0	10446	4,3	10238	5,0	10721	4,65	4506	5,6	2608	5,5	3612
12.CHEVROLET	5,3	8994	5,2	10869	4,0	9616	2,1	4524	1,5	1466	2,9	1360	1,83	1203
Сумма, %	71,5	-	77,5	-	75,6	-	71,7	-	68,1	-	64,9	-	66,45	-

Источник [2]

- 46546) шт. с величиной изменений в 13,39 раз. Характер изменений по годам от (-71,9)% до (+40,95)%, что является явным признаком неопределенности. Данный показатель содержит все признаки поведения типа "неопределенность". Рассмотрим другой показатель, а именно, доля реализации в % двенадцати производителей из тридцати участвующих и приведенных в - (табл. 2).

Величина интервала изменений от общего объема продаж составляет (77,5 - 64,9)% или изменений от средней величины ($\pm 8,8$)%. Данный показатель содержит признаки поведения типа относительно-стабильное. В (табл. 3) представлены три типа изменения показателей продаж легковых автомобилей на авторынке Украины.

Таблица 3

Три типа поведения экономических показателей

Наименование	Определение показателей		
	Относительно-стабильные	Нестабильно-зависимые	Неопределенные
1. Диапазон изменений	(77,5...64,9)%	(15,3...8,4)%	(623 252... 46 546) шт.
2. Относительный диапазон изменений от среднего значения, %	$\pm 8,8$	$\pm 29,1$	$\pm 86,1$
3. Диапазон принятых автором изменений для трех определений показателей, %	$\pm 10,0$ не более	$\pm 30,0$ не более	$\pm 90,0$ и более

Авторская разработка

Рассмотрим следующий показатель, а именно максимальная доля лидеров продаж в % для различных торговых марок. В 2010 и 2011 годах лидерство в относительной доле продаж принадлежало компании ВАЗ. При этом наблюдается систематический характер падения данной величины с 15,3% в 2010 году до 8,3% в 2012 году. Переход лидерства в 2012 году относительной доле продаж переходит к компании HYUNDAI. Данное лидерство компании HYUNDAI было только два года 2012г. и 2013г. Начиная с 2014 года лидерство переходит к компании TOYOTA. Показатель лидерство в относительной доле продаж имеет все признаки поведения типа нестабильно-зависимое. Действительно компания TOYOTA реализует стратегию поведения высокого качества продукции с стратегией минимизации издержек. Реализация данной стратегии позволяет поддерживать на самом высоком уровне соотношение высокого качества и рациональной стоимости. Особенностью конкурентной стратегии компания TOYOTA от классического набора конкурентных стратегий, а именно: минимизации издержек, дифференциации и фокусирования (отличия данных стратегий от имеющихся в экономической литературе не имеет принципиального характера) заключается в объединении двух стратегий. Первая стратегия это минимизация издержек, а вторая фокусирование на уникальности выпускаемой продукции по качеству. Более

того, попытки конкурентов действовать аналогично происходит или с отставанием либо вообще не являются конкурентными. Для сравнения приведем сравнение важнейших показателей автомобилей в классе В для мировых лидеров и лидеров продаж в Украине: TOYOTA, VOLKSWAGEN и HYUNDAI. Данные по комплектации, техническим характеристикам и ценам автомобилей этих производителей и их показатели приведены в (табл. 4).

Таблица 4

Определяющие показатели автомобилей в классе В[2]

Показатели**	Производители		
	Toyota Yaris	Volkswagen Polo New	Hyundai i20
1.Объем двигателя, литр	1,0...1,5	1,0	1,25...1,4
2. Мощность, л. с.	69...111	75...115	75...100
3. Расход топлива на 100 км	5,6...6,3	5,5...5,9	6,0...8,0
4. Цена, гривнах	379 848... 587 503	450 083... 618 766	380 800... 439 600
5.Привод	передний	передний	передний

Источник[2], **Остальные показатели практически не отличаются.

Продукция компании Тойота дешевле продукции компании Фольксваген, однако имеет больший расход топлива на 100км. При этом дифференциация комплектаций автомобилей компании Тойота выше, стоимость нормы/часа технического обслуживания меньше. Компания Хендай имеет значительно более высокий расход топлива. Можно утверждать, что компания Тойота ведет более гибкую стратегию по производству и реализации своей продукции. Данные по лидерству продаж в 2014, 2015 и 2016 годах на отраслевом рынке Украины, характеризующимся сильным воздействием конкурентной силы в виде политических преобразований и значительного сокращения покупательской способности населения хорошо это подтверждают.

Приведенные данные в (табл. 3) показывают, как отличаются по характеру изменений, экономические показатели отрасли и субъектов хозяйствования. Обычный подход, который используется в настоящее время, для разработки конкурентной стратегии требует применения специальной доработки. Использование статистических методов обработки информации не является корректным и приводит к значительным ошибкам. Применение одинакового подхода для оценки и прогнозирования показателей хозяйственной деятельности к относительно-стабильным и неопределенным значениям показателей не является эффективным. С точки зрения теории обработки информации к данным с резко отличающимися характеристиками не могут быть применены одинаковые подходы.

Для исследования анализа отрасли или поведения субъекта хозяйствования в условиях влияния факторов неопределенности (табл.3) предлагается использовать определенный план или схему разработки конкурентной стратегии. Гибкость разрабатываемой конкурентной стратегии поведения

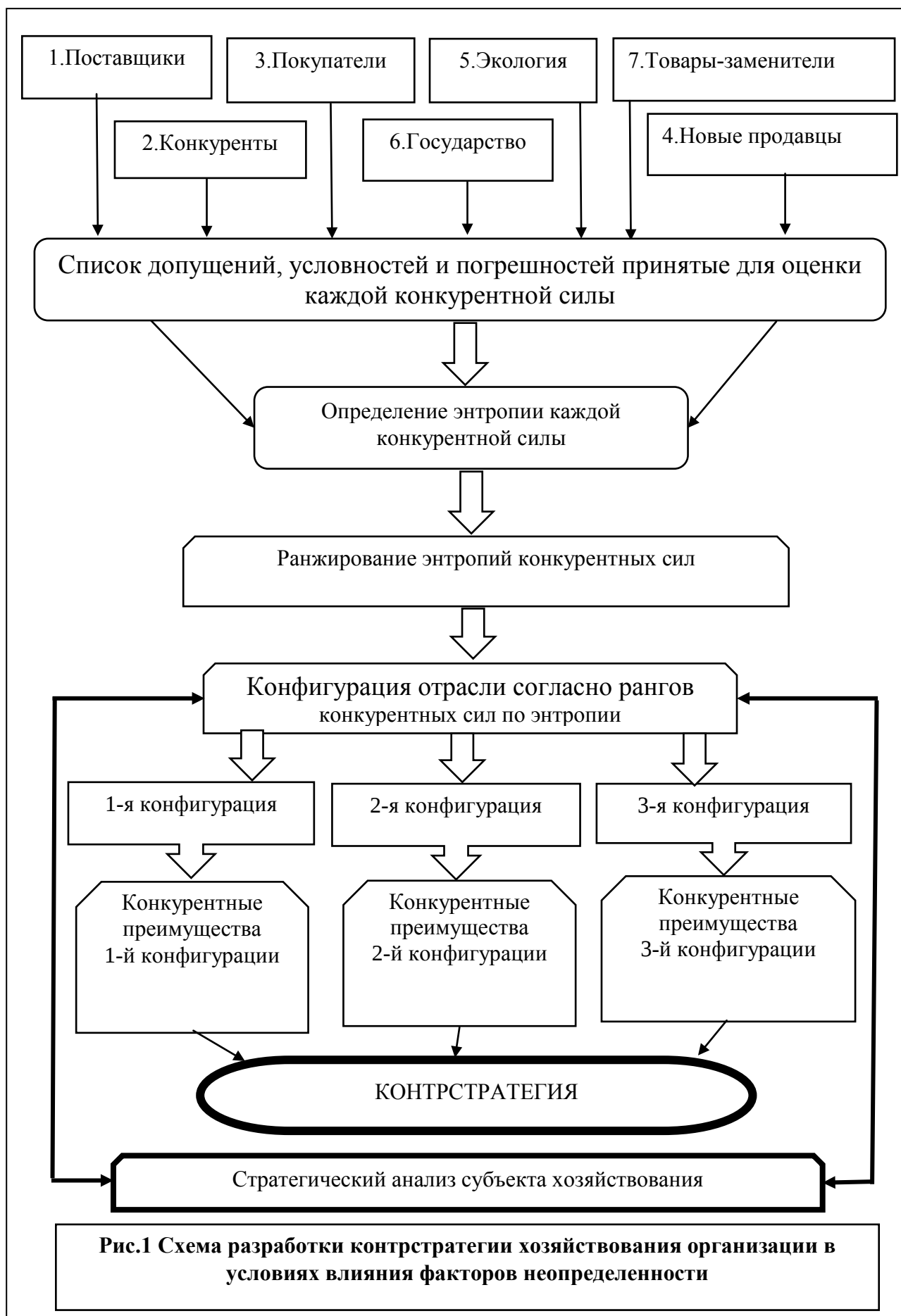

субъекта хозяйствования в отрасли с учетом влияния факторов неопределенности должна быть более высокой. Назовем конкурентную стратегию поведения субъекта хозяйствования в отрасли, с учетом влияния факторов неопределенности - "контрстратегией". Следует определить место контрстратегии при стратегическом планировании субъекта хозяйствования. Стратегическое планирование разрабатывается на основе действующих и будущих макроэкономических и микроэкономических показателей отрасли, а также показателей деятельности субъекта хозяйствования. При этом применяются методы интерполяции, экстраполяции, а также методы статистической обработки данных. Следует отметить важное место в данном процессе отводится разработке альтернатив с учетом темпов роста отрасли, изменениями процентных ставок кредитов, темпов инфляции, цен на сырье и энергоносители, политику протекционизма и другие факторы являющимися с точки зрения данного исследования нестабильными. Использование имеющихся методов автоматической (качественной и количественной) обработки потоков информационных данных позволяет повысить их достоверность. В настоящее время для бизнес-систем при стратегическом планировании успешно внедряются и применяются автоматизированные информационные системы: OLAP(система анализа данных), Data Mining (система добычи данных) совместно с ERP(комплексная автоматизированная информационная система).

При всей важности контрстратегии она не заменяет процесс и реализацию стратегического планирования хозяйственной организации, а является его важным дополнением. Объектом разработки контрстратегии является отраслевой рынок и хозяйственная деятельность субъекта хозяйствования.

Концептуальным базисом контрстратегии является действие семи конкурентных сил в данной отрасли и конкурентная позиция субъекта хозяйствования. Сущность и последовательность действий разработки контрстратегии приведено на **(рис.1)**. Каждая из семи сил конкуренции является основой для возникновения неопределенности. Определение всех возможных сил конкуренции, которые могут стать основой для возникновения неопределенности составляет суть первого этапа разработки контрстратегии. Для количественной оценки силы конкуренции необходимо выбрать определенные показатели хозяйственной деятельности. Конечно при этом выбранные показатели являются субъективными факторами. Анализ конкурентных сил удобнее всего проводить с помощью таблиц, присваивая каждому параметру балл, отражающий низкую, среднюю или высокую степень угрозы для организации. Каждая сила конкуренции имеет свою, возможно отличающуюся от остальных сил конкуренции, причину. Данная причина является фактором возникновения и дальнейшего действия конкретной выбранной конкурентной силы.

Второй этап должен определить весь перечень допущений, условностей и погрешностей принятых для оценки каждой силы, например автором производится разделение по **(табл.3)**.

Авторская разработка

Третий этап определяет меру неопределенности возникновения каждой конкурентной силы. Мерой неопределенности возникновения каждой конкурентной силы может являться энтропия, а единицей измерения является бит.

Четвертый этап заключается в ранжировании каждой силы по величинам полученных энтропий или другим показателям.

Пятый этап позволяет получить конфигурацию отрасли в соответствии с полученными и выбранными конкурентными силами по величинам энтропии или другим показателям.

Шестой этап направлен на выявлении потенциальных конкурентных преимуществ для каждой конфигурацию отрасли. Конфигурация отрасли представляет состояние, когда выявлены основные конкурентные силы действующие на рынке данной отрасли и определены их количественные характеристики. Важнейшее значение имеет выполнение анализа состояния бизнеса самого субъекта хозяйствования.

Последний седьмой этап позволяет выбрать из имеющихся альтернатив наиболее эффективную контрстратегию с учетом оценки получения конкурентных преимуществ для субъекта хозяйствования.

Заключения и выводы.

1. Статистические методы анализа данных относятся к методам параметрической статистики. Данный метод основан на предположении, что случайный вектор переменных образует многомерное нормальное или преобразуется к нормальному распределению. При обработке экономических данных данное предположение не находит подтверждения. При этом планирование исследований в экономических объектах на практике, в большинстве случаев, существенно объективно ограничено.

2. На основании анализа объема продаж легковых автомобилей на авторынке

Украины по статистическим данным ассоциации "Укравтопром" определены три типа изменения показателей, а именно "относительно-стабильные", "нестабильно-зависимые" и неопределенные. Определение дано автором статьи по оценке предельных отклонений значений относительно друг друга (табл.3).

Данные отклонения принимаются автором, для ранжирования допущений принятых при расчетах согласно схемы (рис.1).

3. Для исследования анализа отрасли и поведения субъекта хозяйствования в условиях влияния факторов неопределенности предложен план разработки конкурентной стратегии контрстратегия. Контрстратегия дополняет имеющееся стратегическое планирование хозяйственной организации.

4. Каждая конфигурация контрстратегии анализируется для получения конкурентных преимуществ и выбирается наиболее эффективная для субъекта хозяйствования.

Литература.

1. Портер М. Конкурентное преимущество: Как достичь высокого

результата и

обеспечивать его устойчивость / Майкл Портер; Пер. с англ. 2-е изд. Москва : Альпина Бизнес Букс, 2006 715 с.

2. Ассоциация украинских автомобильных производителей «Укравтопром».

Статистика. Продажа новых легковых автомобилей по маркам в 2007...2017 годы. Первые регистрации новых автомобилей в Украине по маркам (в единицах).

References.

1. Porter M. (2006). Competitive advantage [Competitive commodum]: How to achieve high results and ensure its sustainability [Quam ad consequi maximum results et accumsan eius sustainability] / Michael Porter; Translation with English. Moscow [Per. cum anglorum. 2-e Izd. Moscow]: Alpina Business Books [Alpina Negotium libris], 2006 715 p.

2. Association of Ukrainian automobile manufacturers "Ukravtoprom"[Societas ucraina car fabrica "Ukravtoprom"]. Statistics. Sale of new cars by brand in 2007... 2017 [Statistics. Sale novum cars per notam in 2007 ... 2017]. The first registration of new cars in Ukraine by brand (in units) [Primum registration of new cars in Ucraina, per notam (unitates)].

Abstract. The work is devoted to the development of a competitive strategy for business entities in a market economy under uncertainty. To develop the proposed definition of indicators that characterize these conditions, and then according to the developed plan, developed a competitive strategy. The necessary requirements for the practical implementation of the developed plan are defined. To study the analysis of the industry and the behavior of the business entity in under the influence of uncertainty factors, a plan for the development of a competitive strategy of counterstrategy is proposed. Counter-strategy complements available strategic planning of economic organization. Each configuration of the counter-strategy is analyzed to obtain competitive advantages and selects the most effective for the business entity The proposed plan for the development of a competitive strategy allows to obtain competitive advantages of the business entity in an uncertain market environment.

Key words. flexibility, strategy, system, management, uncertainty, economy, market.

Научный руководитель: д.э.н., проф. Головова Л.С.

Статья подготовлена в рамках Научно-исследовательской работы
государственный регистрационный номер № 0117 U 007103,

"Конкурентоспособность транспортных систем страны в контексте развития
международных транспортных коридоров".

Статья отправлена: 29.12.2018 г.

Байгушев В.В.

SCIENTIFIC-METHODICAL BACKGROUND SYSTEM OF MEDICAL STUDENTS' EDUCATION FROM DISCIPLINE CHILD'S SURGERY, ORTHOPAEDY AND TRAUMATOLOGY IN UKRAINE
НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКАЯ ОСНОВА СИСТЕМЫ МЕДИЦИНСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ СТУДЕНТОВ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ «ДЕТСКАЯ ХИРУРГИЯ, ОРТОПЕДИЯ И ТРАВМАТОЛОГИЯ» В УКРАИНЕ

Digitiar V.A. / Дегтяр В.А.

d.med.s., prof. / д.мед.н., проф.

State Institution «Dnipropetrovsk Medical Academy of the Ministry of Health of Ukraine», Dnipro, Volodymyra Vernadskogo Street, 9, 49044

Baibakov V.M. / Байбаков В.М.

d.med.s., prof. / д.мед.н., проф.

Abramov S.V. / Абрамов С.В.

PhD, as. prof. / к.мед.н., доцент

Dnipro Medical Institute of Traditional and Non Traditional Medicine, Dnipro, Sevastopolska Street, 17, 49005

Lukianenko D.N. / Лукьяненко Д.Н.

PhD, asistant / к.мед.н., ассистент

Hryhorenko L.V. / Григоренко Л.В.

PhD, as. prof. / к.мед.н., доцент

State Institution «Dnipropetrovsk Medical Academy of the Ministry of Health of Ukraine», Dnipro, Volodymyra Vernadskogo Street, 9, 49044

Abstract .Improvement preparation of specialists is a national task, standing before specialists of a higher school. In the conditions of the higher medical education reformation and innovative transformations of the society in Ukraine increasing requirements to the quality of doctors' preparation. Requirements to a quality of preparation doctors increasing constantly, that carried out to the search of new forms and methodologies of educational process. Standartization of educational process, using different forms of educating, should be focused on the maximal realization of self-preparation activity and initiativeness of students, which are laying on a basis of Bologna process. Future doctor is, foremost, a specialist, which must be able to make a decision oriented on the life and health of his patients.

The important task at the creation of any program is development the system of estimation knowledge and skills of students in points. Current, intermediate and final control is documented in the individual plan of educational process of student. In this document, converting the amount of points is carried out estimations by a scale ECT.

Fungal development in the area of medical knowledge and proposes of an innovative transformations of society should provide a new system of requirements and education tasks. Perfection of the teaching methods, development and progress of new forms of teaching, acquire on a modern stage an important value in the student preparation.

On the condition of observance all enumerated requirements, after graduation from the institution, government should get a formed skilled specialist capable independently and together with colleagues to accept the self-weighted decisions in a certain real situation, using in their professional activity those high spiritual qualities, which chould formed and developed his teachers in the process of educating, taking into account changes in our society.

Keywords: Bologna process, child's surgery, educational process, independent work of students.

Introduction.

Improving professional training is a state task for the experts of higher

education. In terms of reforming a higher medical education and innovative transformation of society in Ukraine are increasing demands for quality of the doctors training. In a context of Bologna process provides harmonization of educational process, using various forms of training designed to the independence and initiative activity of students. Training of self-employment with using innovative technologies – is one of the main tasks of higher education.

Independent work of students (IWS) contributes to this problem. According to the requirements of European credit transfer system to the self-study includes an independent student classroom work, under the guidance of a teacher and independent work of students outside of the classes.

Curriculum "Pediatric Surgery" should be based on a typical cross-cutting curriculum "Surgery" and involves the study of this discipline at the V -VI courses of education in the speciality "Medicine" and "Pediatrics."

Quality of training doctors is constantly growing, requiring new forms and methods of conducting the educational process. In the standard of Bologna system supposed to unify the educational process, using various forms of training designed to the independence and initiative activity of students. The future doctor is primarily a specialist, which should be notable to independently decide the problems, which focused on the life and health of his patients.

Results and discussion.

For building a training program, according to the credit-transfer basis were included elements of IWS to each module, which carried out educational distribution of hours allocated to an individual work and preparing of educational tasks for independent work.

At 5-course students should study the following independent work of students (IWS) with mandatory supervision of a teacher in the practical classes or exams:

№	Theme	Number of hours	Type of control
1.	Preparation for practical classes - theoretical preparation and practical skills.	4	Current control on practical classes
2.	Independent study of themes which are not included to the plan of classes:		
2.1	Deontology of a childhood.	1,0	
2.2	Features of antibiotic treatment at the children.	1,0	
2.3	Rare forms of inactivation of the intestines at the children.	1,0	
2.4	Babies have complication of the festering-used for setting inflammation diseases.	1,0	
2.5	Children have a puncture of joints.	1,0	
2.6	Toxic-septic shock at the children.	1,0	
2.7	Laparocentesis at the children.	1,0	
2.8	Laparoscopy technique at the children.	1,0	

2.9	The possibilities of ultrasound at the children.	1,0	
3.	Individual independent work of students by one of the theme on a choice: Review of the scientific literature on a choice	2,0	Current control on practical classes
	Totally	15	

At 6-course students should study the following independent work of students (IWS) with mandatory supervision of a teacher in the practical classes or final modular control:

№	Theme	Number of hours	Type of control
1.	Preparation for practical classes - theoretical training and practical skills development.	5	Current control on practical classes
2.	Self-study of themes, which are not included to the classroom plan:		
2.1	Endoscopic methods of operations.	1,0	Final module control
2.2	Emergency at the respiratory failure.	1,0	
2.3	Emergency care at the renal failure.	0,5	
2.4	Urgent help in a case of cerebral edema.	0,5	
2.5	Differential diagnostics of hydronephrosis.	0,5	
2.6	Emergency care in a case of liver failure	0,5	
3.	Individual independent work of students by one of the theme on a choice: Review of the scientific literature on a choice	3	Current control on practical classes
	Totally	12	

For qualitative performance of IWS, firstly, the methodical, material - technical and informational-computer support, should be prepared by the department. But activity of the students should be very important. The principle of activity in learning of a subject should not be interpreted as adapting of students to the new curriculum, but as an independent mastery of learning material, which were based on their own experience. An important source of cognitive activity is the experience of creativity, which provides students with both mastering the material and its transformation. At this stage, the teacher's role in the curriculum is very important. During practical classes is provided a thematic patient, which includes the collection of anamnesis, preparation plan of the examination and treatment of the patient, acquisition of the special diagnostic tools and some methods of laboratory research, evaluation of the results, definition of rational treatment tactics, development of diagnostic and

treatment algorithms, and acquisition of the practical skills. Individual plan of the educational process created at the department foresees at each lesson the acquisition of practical skills. In order to fulfill this part of independent work, presence of visual devices, dummies and educational films is primary important. By solving situational problems, we add students' knowledge of this topic. Upon completion of the several educational elements, the given program planning to conduct an intermediate control of knowledge. A student receives clinical situational task, which he carries at the extra-auditorium independently. Results of the classroom independent work must be documented at an individual curriculum. Compulsory condition for effective independent work of the student is the participation of teacher in all stages of study. Consultations, as one of the types of independent activities, are conducted by the teacher during semester and before the final occupation. These auditorium hours of independent work are regulated by the program.

An important task for creating the program is development a system for assessing students' knowledge and skills in points. The current, intermediate and final control is documented in an individual plan of the student's educational process. This document also provides the conversion a number of points in the assessment on the scale ECTS.

Non-auditing independent work, in addition to the training for practical classes, current and intermediate control, involves performing of individual work and aims at the deepening, generalizing and consolidating knowledge, applying this knowledge in practice. It involves not only the study of additional scientific literature, but the preparation of abstracts, reports, an implementation of research work. Result of the research work may be preparation of report from the scientific and practical conference. Systematization, deepening and synthesis, consolidation of the obtained data can be carried out during sessions of a student's scientific circle and in the clinic condition. During this type of activity, conditions have been created for self-realization of practical skills, in-depth study of discipline. Execution of experimental research is a special section of individual independent activity of the student and not all students could involved in it. Some of practical skills are performed in the pathological-anatomic department. Result of this activity can be reports, articles. But the main thing is the creativity of the student, which deserves the highest marks.

Activity and productivity of independent work will depend on the student's skillful knowledge from the method of mastering knowledge, ability to work with the reference material, primary sources, using various forms of control during the execution of work, objectivity and transparency of daily assessment of knowledge and during the credits. We considered that such organization of independent work of students will draw them to the systematic inquisitive understanding of a new, independent consideration of the program material.

For compliance all of these requirements – independent work is an important link in the formation of qualified specialist, able to independently make informed decisions in a particular real situation.

Secondly, one should not neglect a postgraduate education. To improve the postgraduate training of interns should be on every department of child's surgery. New approaches to the diagnosis of developmental deficits and surgical diseases in

the children, new technologies of treatment, first of all, require revision of the standard curriculum and program of specialization (internship) for graduates of the higher medical educational institutions III-IV level of accreditation in the specialty "Pediatric Surgery".

Fast development of knowledge and innovative transformation of society sets the new requirements and objectives for education system. Improvement of teaching methods, development new forms of teaching carried out at the present stage a great importance of the student preparation.

In a process of reforming medical education, according to the requirements of Bologna Declaration, one of the most important and complex problems in the preparation of doctor remains the problem of formation medical thinking. First of all, you need to know how changing outlook of young people in the modern conditions and their relation to the future profession. Sociological survey of senior students showed that 84 % of adult students chose a profession by vocation, 12 % continued medical dynasty, and the rest respondents – because of its prestige. Most of the respondents (79%) found the attractiveness of a profession not in enrichment, but in the high professionalism. Thus, the main task of teaching staff in the department should be directed to qualitative training of the doctor.

For a qualitative training of future specialists in the field of "children's surgery", our department, which is the basic in this field of study, created a necessary methodological, material-technical and informational-computer support. But activity of the students should be primary important. Principle of activity in learning should be interpreted not as an adaptation of students to the new curriculum, but as the independent mastery of educational material, based on their own experience, using variety of resources, i.e. electronic. An important source of cognitive activity is the experience of creativity, which provides students with mastering of the material and its transformation. In this stage, the teacher's role in the curriculum is very important. During practical classes it is supposed to cure the thematic patient, to master special means of diagnostics and some methods of laboratory research, including films, developed by the employees, and using of innovative technologies. In the professional sense, art of communicating with a sick children and their parents is very important. Relationship between the sick children and a doctor depends not only on the individual peculiarities of a child, his psyche, but on the personality and behavior of the doctor, his general and professional culture, adherence to the principles of ethics and deontology, deep inner of religious feeling, as the expression of compassion for the sick children and their parents. This is primarily due to the spirituality is a part of formation, which should be provided by the teacher in his personal example, taking into account the innovative transformations of our society. Direct obligation of the doctor – is destroyed the psychological obstacle, find an approach and trust at the children and their parents, creating conditions of compassion and warmth. Culture of speech in these processes is far from the last role. Overcoming communicative obstacles between a future pediatrician and a sick child should begin at the junior high school and should be improved throughout the course of teaching with the help of teachers.

"One technology is not enough. Only technology in the alliance with the

humanities sciences gives the result that makes one singing" – these words of Steve Jobs make us to teach our students with wise, kind, eternal, patriotism and devotion to the cause and people. We must know well about the past and present of Ukraine, be able to predict the future.

It is known that the most beautiful words will not find a response in the minds of students, if their confidence to the teachers, department, and its traditions disappears. Students should know that many scientists, talented doctors, and healthcare managers came to the department from the walls of the university, where they were study. Educational work at the department is aimed at the disclosing before the students scientific directions, priorities of the department. In the first lecture to the students, teacher should tell them about founders of a child's surgery in the country, in our city, and about previous leaders of the clinic, professors Khristich A.D., Syagaylo P.T., associate professor Gladkyi P.M., who have made a significant contribution to the development of modern technologies, used in the pediatric surgery.

Education of students is constantly carried out through the educational process. From the first session in a cycles of pediatric surgery, teachers conduct interviews, where an ability to correctly talk, think, correctly and clearly formulate their thoughts should be carried out. Passing the younger experience of the older generation, teachers as examples of future physicians, develop such features as intelligence, compulsive, sensitive attitude to the patient.

"When we come to the kids and see the joyful smiles and eyes of these little children, we understand how important this communication is," students say.

One of the ways of educating students at the department is to attract students to the work in a student scholarly circle (CIS). Work in the CIS gives the opportunity to form at the pupils such features as confidence, purposefulness, persistence, and ability to reasonably organize their time. The students' interest at working in the circle is encouraged by the following forms, such as reports of the teachers at the department from different sections of surgery, demonstration of patients, evening rounds of patients with circles members, working in a dressing room. Thus, educational work is carried out through the inculcation of students with features of professionalism, love to the specialty through their own example.

During training of foreign students, in addition to the above problems, we faced with an inadequate language of training and different religious beliefs; therefore, the teacher must supervise, in order to improve the educational process and independent extra-curriculum work of foreign citizens, seeking and impartial the high moral and spiritual qualities, that are shared at all peoples in the world, bypass some information resources, content of which contradicts their religious beliefs, but without loss of informative content for the learning of disciplines.

Occupational practice begins with the first courses of training is an extremely important part of the process and requires major changes. In organizing and conducting of occupational practices, we are facing with such difficulties. Training of a general practitioner involves the ability to work with patients with therapeutic, surgical and pediatric profiles. There is a need to transfer students from one department to another. Only a single organizational approach, clear methodological support and development of innovative technologies by students could help to

achieve goals of the occupational practice. This task can be accomplished at the formation of an individual plan of practice, which allows you to master the necessary skills in profile divisions. Team's work of students from different courses is well organized. Communication of senior students with sick people takes place with the participation of the junior students, which helps them to gain experience.

It is a well-proven students participation on duty in the clinic conditions. Duty in a clinic allows the student to master various practical skills. It is particularly important to teach child's doctor to communicate not only with patients but also with their parents. Level of education of doctor depends on the health of a child.

Another important form of education in our opinion is creation centers for medical and social rehabilitation for the single, disabled, and socially unprotected citizens. Center works during extracurricular hours, students are duty in the departments as the junior nurses and nurses. Students provide medical care to all patients which need it. This increases the autonomy and cognitive activity of students. In addition to the medical care, students carry out educational work, which is simultaneously educates themselves.

Compulsory condition for the development of a spirituality and professional culture of students, is considered, participation of teacher in all stages of study. Consultations, as one of the types of development these ambiguities, are conducted by the teacher during semester and before a final occupation.

Non-auditing independent work, in addition to the preparation of practical classes, to the current and intermediate control, involves performing of an individual work. Its major purpose is deepening, generalization and consolidation of knowledge, application of this knowledge in the practice, which creates the ability to form communicative and professional skills of a future doctor. But the basic thing is the initiative, student's creativity, which deserves the highest grade and contributes to the improvement of his spiritual and professional qualities. Control this type of work is also carried out by the teacher, or by solving situational problems, computer testing of students and other innovative technologies, which makes certain conclusions about the student's mastering of a subject.

Training program envisages an increase complexity of sections from pediatric surgery with numerous years of interns training. Today, the urgent problems of the interns' training in a specialty «Child's surgery» are the following objectives. Each section of a program is assimilated during 3 years. The gaps in these sections do not allow interns to find out a complete integrity of the material, which was described, for example, proctological diseases. Part of this material, which was studied in the first year of study, is already forgotten. All this requires repetition and distracts from the present. It is difficult to carry out tests on the basic sections of pediatric surgery.

Dean's Office of Postgraduate Faculty in the State Establishment «DMA Ministry of Health of Ukraine» requires the implementation of working plans for each year of training, in accordance with a typical program, that provides unification of educational process. Therefore, department is not able to make the substantiated adjustments. At the result – there is a contradiction. The program includes 15 sections or courses of pediatric surgery. Each of them is designed for the appropriate number of hours for lectures, practical classes, seminars. Success of each section is

taken into account. Poor performance of the individual sections also requires, in our opinion, an increased number of academic hours in the next year, which should be taken from another section.

In our view, general issues of pediatric surgery, polyclinic surgery, basis of traumatology and orthopedics, burns and freezing, additional and related disciplines can be fully studied in the first year of internship (936 hours). Abdominal surgery, surgical infection, proctology should be carried out in the second year of study (644 hours), and the special sections: thoracic surgery, neonatal surgery, oncology, urgent surgery in the urology and gynecology carried out in the third year of study (332 hours). All this corresponds to the terms of training for the official program.

Staff of the pediatric surgery departments in the majority of medical institutions of Ukraine often asks questions, whether it is necessary to improve the postgraduate training of interns, by providing a credit transfer system of education. Dnipropetrovsk Medical Academy having such experience at the Department of Faculty Surgery and Interns' Surgery. Pediatric Surgery Department was also involved. Credit-modular system of education involves an assessment of module "Pediatric Surgery" and content modules, which it desirable to evaluate completely in a separate year of study, not to distribute it for 3 years. It was sustained. The discipline was studied in the separate parts. If the discipline is fully studied, the improvement should be aimed at the identifying years of study in a full-time part of internship and determining number of modules and content modules.

Complexity of studying a separate discipline is measured by the European system of credit units (ECTS). In the ECTS system, 60 credits (1800 hours) correspond to one year of study, 30 credits – to one semester. Generally, it corresponds to the hours of the program, taking into account adjacent and additional disciplines (1872 hours). All of this should facilitate the academic mobility of studying, free access to all educational services.

Unfortunately, neither mobility nor educational services in the departments are provided. For these goals, you need computer classes for interns, corresponding programs, which require a separate budget.

Implementation of the credit-module system is reduced to the development number of points for the test control, situational tasks, and student's surveys. According to the situational task, points for the differential diagnosis, clinical diagnosis and treatment program are taken into account. The appropriate amount of points for practical skills and filling of the medical documentation is displayed.

Our education, first of all, – is a fundamental, systemic, and continuity related to the high standards of native education, necessary condition of which is a comprehensive development of intelligence and reproduction of traditional culture. This objectives should be introduced in Europe, but not instilled a tolerance and consumption.

Lack of a systematic approach to the learning destroys formation of a person with the holistic, creative looking on the circumstances. Testing system neglects the personality of a teacher and essentially of the educational process itself. To transfer experience, carried out life examples, modern information is essential elements in the system of medical education. Therefore, Bologna Convention implies a mandatory

transition to the deprivation individuality of the relationship between "teacher- and those, who study."

According to the new standards of training, young specialist should be able to widely use a new information technologies, working with reference material, primary sources, using innovative technologies. All above promotes education of medical communication of the future doctor in his professional culture.

Conclusions.

In the modern socio-economic conditions it is impossible to form a specialist by disconnecting him from reality, processes taking place in a society. Therefore, search of opportunities for the provision of material, humanitarian assistance to disadvantaged children, at the same time, forms a civil activity, without which, in modern conditions, medical care is practically impossible. Thus, using along with traditional forms of education – education through the community centers – is perspective. On the one hand, this is a hassle and a lasting process. On the other hand, it should significantly help to improve the training of specialist, and his spiritual qualities.

Typical curriculum of post-graduate training for the surgeon-pediatrician should be refined and updated. Each section of the discipline should have a finished result. Complications are spent not by the topics, but on the sections of pediatric surgery. Transition to a credit transfer system in the internship is a premature and should not be carried out as the "fashion" on it. Primary, it should ensure the effectiveness of the educational process. In the today's socio-economic conditions, it is impossible to form a specialist by disconnecting him from reality, which is far from desirable in the economic point of view. Therefore, search of opportunities for provision of the material, humanitarian assistance to deprived children, forms a civil activity, without which, in the modern conditions, medical care is practically impossible. Thus, using along with traditional forms of education - education through the community centers - is primary nessesity. However, this is a hassle and lasting process. It would greatly help to improve training of a specialist.

In a case of compliance all these requirements after graduation from the higher medical institutions, the country received a well-educated qualified specialist, able to independently make informed decisions in a particular real situation himself and with colleagues. Finaly, a specialist should use in his professional activity the high spiritual qualities, which were forming and developing by the teachers in a process of learning, taking into account a numerous changes in our society.

SCIENTIFIC SOCIETY IN THE FIELD OF CHILD'S SURGERY, ORTHOPAEDY AND TRAUMATOLOGY – AS THE BASIC ELEMENT OF PROFESSIONAL TRAINING OF MEDICAL STUDENTS

Digitar V.A. / Дегтяр В.А.

d.med.s., prof. / д.мед.н., проф.

*State Institution «Dnipropetrovsk Medical Academy of the Ministry of Health of Ukraine»,
Dnipro, Volodymyra Vernadskogo Street, 9, 49044*

Baibakov V.M. / Байбаков В.М.

d.med.s., prof. / д.мед.н., проф.

Abramov S.V. / Абрамов С.В.

PhD, as. prof. / к.мед.н., доцент

Dnipro Medical Institute of Traditional and Non Traditional Medicine,

Dnipro, Sevastopolska Street, 17, 49005

Lukianenko D.N. / Лукьяненко Д.Н.

PhD, asistant / к.мед.н., ассистент

Hryhorenko L.V. / Григоренко Л.В.

PhD, as. prof. / к.мед.н., доцент

*State Institution «Dnipropetrovsk Medical Academy of the Ministry of Health of Ukraine»,
Dnipro, Volodymyra Vernadskogo Street, 9, 49044*

Dnipro Medical Institute of Traditional and Non Traditional Medicine,

Dnipro, Sevastopolska Street, 17, 49005

Abstract. The article contains information about purpose of Student Scientific Society in the Medical Academy, as well as objectives and methods of education for the future medical specialists. Ways of scientific intellectual development for students were proposed. Significance of Student Scientific Society was carried out, role one of the scientific searching was determined.

Keywords: human anatomy, students, teaching.

Introduction. Student youth in the modern Ukrainian society often take an active part in the political, innovative, cultural, environmental movements. The problems of students education devoted majority of psychological, pedagogical, sociological and social-philosophical researchers [1, 2, 3].

Direction of these movements in the course from “Child’s surgery, orthopaedy and traumatology” should definitely have a positive vector, to our opinion, depending from numerous factors, which were focused on the education and social maturity of a young person.

One of the formative ideas, which is based on the education of students should be oriented to the student scientific societies development, oriented to the most talented, motivated and professionally-oriented students⁴.

Student scientific society is a widespread form of working activity not only in the higher education system. Staff of the Minor Academy of Sciences, school analogue of the student scientific society, in order to work with high school students should be carried out on the basis of scientific activity, acquaint with the methods of experiment, statistical methods of data processing and covered scientific way of thinking.

Modern high school, its academics, staff members, teachers, public and administrative leaders have a common goal and the basic task – formation at the

students the professionally significant personal qualities, commitment, knowledge and skills. We talked about this issues in our previous article rewevers. Key place and role of the student scientific society, as well as an important component of the specialist formation, should not be considered.

The student scientific society should be carried out in all departments of the University, covered all courses of students. But differences in the key tasks should be defined before a head of the student scientific society, such as methodology of work with different courses students. Quality of work in the student scientific society at the first years, should provide motivation among the students, carried out in the early stages of learning, knowledge and research skills – have a positive impact on the further work of experts and scientists. Student scientific society brings together all students with the final goal, methods in order to achieve this goal.

Presentation of the problem's theoretical background. Student scientific society in the course from “Child’s surgery, orthopaedy and traumatology” should be provided as the common union for students, whose goal is a depth study of particular subject, discipline, learning methods of scientific work, etc. Research group is one of the numerous links focused on the work with contingent of young persons in order to achieve the professional heights in the society. Student scientific society is working in the clinical departments with more prepared students, connected with their future profession, therefore tasks for research group of senior students should be more deliberate. Thus the tasks for different groups of students youth should be differ.

Interest of the junior students working in the student scientific society in the course from “Child’s surgery, orthopaedy and traumatology” should be professionally – oriented. On the back side of this model of training one should understand a key importance of the theoretical knowledge. The high activity of young people encourages the teacher-leader to provide new forms, methods of work, in order to attract visitors, and show the necessity of theoretical training, which is based for the clinical discipline “Child’s surgery, orthopaedy and traumatology”.

Research group solves a numerous important tasks facing the teaching staff:

- training;
- adaptive;
- organizational;
- educational.

Learning objectives of the student science community in the course from “Child’s surgery, orthopaedy and traumatology”:

❖ to study main volume of material for further, depth study of the research topic; whole work of scientific communities, which is based on the basic knowledge a key discipline: mastering the technique on the base of knowledge structures of organs or tissue that is investigated; report on the clinical cases or diseases requires an understanding of the anatomical or histological structure of this organ or tissue, knowledge of the biochemical processes, that occur in the body.

❖ the motivation for learning: assimilation of research techniques, work with additional information sources, communication with clinic – all this issues helps student to understand theoretical preparation; for example, to prepare report about any disease should makes sense covering the connection of the body structure, its

functions and violations, that occur in any pathology. In the future, deep knowledge of the subject enables the student to participate in student competitions, scientific competitions, conferences. Experience of working in the student scientific society shows that participating in the competition on the I and II stage accept students, who attended science community for training purposes.

❖ scientific community increases efficiency of the studied material: general discussion, clinical application of the theoretical issues, new and interesting unknown information and detailed explanation of each other's difficult moments carried out to the best understanding of the material, and the best assimilation. Knowledge is the basic information, which is practically used, therefore, in order to report, explain material to your classmates, colleagues or simply speak the theoretical calculations, terms which were being studied – this is the main good to the long-term assimilation of the information.

Organizational objectives of the student science community in the course from “Child’s surgery, orthopaedy and traumatology”:

❖ time – management; time – management is a task, which h should be faced by all people in the modern life. Student community this is additional burden on the student, therefore there is a vital necessity to reschedule your day, week, month.

❖ ability to work with information sources; in the epoch of information technology amount of factual material by particular issue is a huge. Therefore, it is necessary to acquire the skills in order to select the right information

❖ the ability to analyse and systematize an available material; to correctly and competently build any report should not be everyone, but one can learn this issue, working in student scientific society. The scientific advisor will help the student to study the literature on a research topic, plan and carry out an experiment, make a report outline, pick illustrative material to make statistical processing of the given data, analyze conclusions of the report, discuss the structure of multimedia presentations.

Adaptive tasks of the student science community in the course from “Child’s surgery, orthopaedy and traumatology”:

❖ the ability to communicate with audience, answer questions, build their thoughts clearly and communicate them to the interlocutors; endowed with oratorical talent not every person, but develop its capabilities by each person. Addressing an audience of listeners for most people is stressful. It could be overcome with a right training to performance: first, a thorough study of the material, systematization of material, primarily for myself; secondly, properly structured multimedia presentation should help in difficult moments, you can use your speech when answering questions; thirdly, the report should be clearly regulated by time, as should be necessary to respect time of others, as well as a long report tiring on the listener and gets distracted.

❖ the ability to defend and argue their point of view; during the discussion is necessary to control their emotional state, not be worry, not fear any questions. As a rule, each person who has a good theoretical base, worried until got a specific question. After considering the matter, rapporteur feels more confidently. Participation in student science community meetings, conferences, symposia and

other scientific events provides practice of communication, enables to gain skills and varied forms of communication. Future doctors should be able to communicate with different social sectors of society, could provide the patient confidence in a success of treatment, to trust the doctors speech.

Educational objectives of the student science community in the course from “Child’s surgery, orthopaedy and traumatology”:

❖ education of the future doctors; whole previous problems of the student scientific society, which were discussed above, were focused on this goal: thorough knowledge of the subject, ability to constantly learn, find and assimilate new information, ability to communicate with patients and colleagues, active lifestyle – all these are the qualities of the professional doctor.

Conclusions. Student scientific society is a tool of work, training and education of the students. Scientific societies solve a numerous problems in the training of health personnel: educational, organizational, adaptive, educational.

Objectives of the student scientific society in the course from “Child’s surgery, orthopaedy and traumatology” should be oriented to the professionally qualified specialists, competent professional with an active lifestyle.

Level of the students scientific society development to the higher institutions is a direct result of work with teaching staff of departments, university administration, public associations, and primary depends on the level of students activity.

References:

1. Puzyrev EV. System of education students at an engineering university. *Young Scientist*. 2015. 2 (17): 299-302.
2. Asherov AT, Shekhovtsova VI., Polyakova YuM. Professionally important qualities of the specialist as the component of its design culture. *Bulletin NTUU "KPI": Philosophy. Psychology. Education: Coll. Sciences. works*. 2010. 2(29): 127-132.
3. Beznosjuk O. Realities and prospects for improving educational process in the higher education. *Bulletin of Precarpathian University. Pedagogy*. 2008. 15: 290-296.
4. Gafurova NV. Educational process in the university as a system. *Higher education in Russia*. 2009. 6: 102-106.

УДК 802.0(07) 327.81

**METHODOLOGY OF NEW EDUCATION STANDARD INTO
PROFESSIONAL LANGUAGE COMPETENCE
PROVIDING IMPLEMENTATION
МЕТОДИЧЕСКИЕ ПРИЕМЫ РЕАЛИЗАЦИИ НОВЫХ СТАНДАРТОВ
ОБРАЗОВАНИЯ ПРИ ФОРМИРОВАНИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ЯЗЫКОВОЙ
КОМПЕТЕНЦИИ**

Demidovskaya A.E. / Демидовская А.Е.

с.р.с., as.prof. / к.п.н., доц.

SPIN: 9524-6325

Elukova Zh.A. / Елукова Ж.А.

с.ph.s., as.prof. / к.ф.н., доц.

SPIN: 8570-9215

Northern (Arctic) Federal University named after M.V. Lomonosov (NArFU), Severnaya Dvina
Emb., 17 Arkhangelsk, Russia 163002

Северный Арктический федеральный университет имени М.В. Ломоносова,
Россия Архангельск, Набережная Северной Двины, 17, 163002

Аннотация. В последние десятилетия произошли изменения системы высшего профессионального образования РФ. В работе анализируются и поясняются основания данных изменений. В первую очередь анализу подвергаются требования повышения уровня владения английским языком для специальных целей как реакция на возникающие риски в ходе развития российских приарктических территорий, а профессиональная языковая культура и языковая компетенция рассматриваются как значимый фактор стабильности развития Российской Арктики. В дальнейшем результаты исследования будут представлены научному сообществу, как на конференциях, так и в публикациях уровня ВАК.

Ключевые слова: Структура Стандартов образования, обсуждение проблем образования в российском обществе, региональный компонент в образовательных стандартах, потребности Архангельской Области в специалистах, Арктическая безопасность как неотъемлемый компонент образования, соотношение государственных и региональных требований к обучению магистров, требования к формированию языковой профессиональной компетенции, профессиональное взаимодействие в условиях риска

На сегодняшний день новые российские стандарты образования немыслимы без учета Арктического аспекта. Как свидетельствует перечень мировых научных публикаций, а также обзор российских и зарубежных средств массовой информации, общеполитические вопросы, стоящие перед основными странами, имеющими различного рода интересы в Арктическом регионе, в настоящее время достаточно подробно изучены. Страны-участники процесса развития Арктики находятся в непрекращающемся интерактивном диалоге и прилагают немалые усилия для развития региона, законодательно закрепляя собственные приоритетные направления развития.

Современное российское общество предъявляет студентам приоритетных направлений развития Арктики, обучающимся в магистратуре, требования в соответствии с тремя основными документами: Федеральным государственным образовательным стандартом магистратуры, утвержденным приказом Министерства образования и науки Российской Федерации от 21.11.2014 г. № 1500, образовательной программой по направлению подготовки и Учебным

планом университета по направлению подготовки [1].

В программе развития федерального государственного автономного образовательного учреждения высшего профессионального образования «Северный (Арктический) федеральный университет имени М.В. Ломоносова», особо отмечается, что САФУ имени М.В. Ломоносова призван стать центром социально-экономического развития европейского Севера России и Арктики, а также территорией конструктивного диалога приарктических государств. Выдвигаются первоочередные задачи вуза, среди которых важное место отводится содействию улучшения условий хозяйственной деятельности в Арктике и защите геополитических интересов России [2].

В рабочих учебных планах по профилям подготовки магистров приоритетных направлений наличествует информация о результатах освоения дисциплины «иностранный язык». В частности, у студента должна быть сформирована профессиональная компетенция ОК-5 – способность к коммуникации в устной и письменной формах на русском и иностранном языках для решения задач межличностного и межкультурного взаимодействия.

Рассмотрим ряд основных проблем, возникающих у магистранта в процессе освоения ОК-5. Во-первых, учащиеся испытывают трудности при письменном переводе с английского языка на русский научного текста, что препятствует магистранту принять полноценное участие в глобальном научном дискурсе, а также не обеспечивает реального доступа к мировому информационному пространству. Таким образом, важность умения извлекать информацию из оригинальных источников в виде перевода не требует доказательств, и должное внимание следует уделить формированию переводческой компетенции магистрантов. Более того, если рассматривать термин *перевод* как процесс межъязыкового посредничества [7, с.106], то текст перевода выступает в качестве формы существования научного знания, содержащегося в тексте оригинала, а основная задача перевода текста - создать тождественный в коммуникативном, функциональном, структурном и содержательном плане продукт, который может использоваться в процессе дальнейшего развития узкоспециального знания наравне с текстами оригинала.

Во-вторых, чтобы «коммуницировать в устной и письменной формах на русском и иностранном языках» магистрант должен быть осведомлен об особенностях английских и русских научных текстов, об их национально-обусловленных и культурно-конвенциональных стилевых отличиях. В частности, если автор английского научного текста обладает относительной свободой в плане академического изложения материала, то русский автор, (в нашем случае – это автор перевода), напротив, должен выражать персональную отстраненность при изложении научных фактов, выводов и умозаключений, что соответствует правилам русского научного стиля.

В-третьих, магистрант должен быть подготовлен к безболезненной социализации в европейской университетской и профессиональной среде. Подобная подготовка охватывает множество аспектов, широко описанных и проанализированных в научной лингвистической и методической литературе по иностранным языкам [8]. При обучении иностранному языку необходимо

принимать во внимание интересы, как российского рынка, так и регионального производственного сектора. По мнению специалистов, фокус преподавания иностранных языков следует перенести с развития международных связей и отношений на координирование усилий в области инноваций в сфере науки и технологии, что требует соответствия единым критериям и стандартам образования. Россия, как и большинство европейских стран, является активным участником процесса гармонизации единого образовательного пространства. Следовательно, преподавательский состав САФУ имени М.В. Ломоносова постоянно разрабатывает современные методические приемы реализации новых стандартов образования при формировании профессиональной языковой компетенции студентов магистратуры.

В-четвертых, принятие системы сопоставимых степеней высшего образования (бакалавриат - магистратура) возможно лишь при однозначно трактуемой терминологии и адекватном и эквивалентном переводе основополагающих понятий, составляющих суть терминов.

В-пятых, «межкультурное взаимодействие» непременно сопровождается столкновением разных по своей глубине, структуре и наполненности знаний об окружающей нас действительности, а также разных поведенческих моделей участников различных социумов. Иными словами, происходит столкновение разных картин мира, созданных посредством разных языков в процессе речевой деятельности людей, говорящих на этих языках. Как следствие, особое место в обучении иностранному языку магистрантов приоритетных направлений приобретает лингвокультурологический аспект, включающий совокупные знания о поликультурном мире, культурных особенностях, толерантности как одному из базовых принципов современного межкультурного общения. Межкультурное взаимодействие способствует развитию критического мышления обучающихся как в сфере собственных научных интересов, так и в области иностранного языка. Мотивирующим принципом должна стать потребность в самосовершенствовании

В заключение следует отметить, что современная система высшего образования России в условиях мультикультурной среды, международных угроз, нестабильных профессиональных ситуаций, требующих нестандартных решений, претерпевает качественные изменения [3,4,5], обусловленные экономическими и экологическими рисками. Профессиональная языковая подготовка, умение работать с иноязычными источниками информации усилят коммуникативную составляющую процесса образования, что даст магистранту несомненные преимущества в настоящем и будущем.

Литература:

1. Приказ Минобрнауки России от 21 ноября 2014 г. № 1500 «Об утверждении федерального государственного образовательного стандарта высшего образования по специальности 13.04.02 Электроэнергетика и электротехника (уровень магистратуры)» <https://xn--80abucjiibhv9a.xn--p1ai/%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/5048> (дата обращения 25.12.2018)

2. Программа развития федерального государственного автономного образовательного учреждения высшего профессионального образования «Северный (Арктический) федеральный университет имени М.В. Ломоносова» https://narfu.ru/upload/medialibrary/df9/1604_r_programma-razvitiya-safu.pdf (дата обращения 20.12.2018)

3. Демидовская А.Е., Елукова Ж.А. Иноязычная коммуникация в Арктике через кейс-технологии и навыки научного общения. Глава в монографии // Глобализация современных научных исследований: // монография [авт.кол.: И.Я.Львович, А.П.Преображенский, О.Н.Чопоров, И.Ф.Червонный, Ю.П.Олексин и др.]. – Иваново: Научный мир, 2018 – 209 с.: ил., табл.- с. 159-164, 200-201. ISBN 978-5-6041451-0-4

4. Demidovskaya A.E., Elukova Zh.A. MS students' public speaking skills related to the Arctic development and safety // Modern engineering and innovative technologies № 4, V. 1. – Sergeieva & Co: Karlsruhe, Germany, 2018. – P. 11-14. <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/issue/view/2018-04-01>

5. Елукова Ж.А. Аспекты мультикультурной профессиональной коммуникации как фактор противостояния международным угрозам и рискам в Арктической Зоне РФ // Управление инновационным развитием Арктической зоны Российской Федерации: сборник избранных трудов по материалам Всероссийской научно-практической конференции с международным участием, [14-16 сентября 2017 г., г. Северодвинск : 16+] / М-во образования и науки Рос. Федерации, Федер. гос. автоном. образоват. учреждение высш. образования «Сев. (Аркт.) федер. ун-т им. М. В. Ломоносова»; [сост.: Е. Н. Богданова, И. Д. Нефедова]. – Архангельск: КИРА, 2017. – С. 64-66.

6. Соловова Е.Н. Методика обучения иностранным языкам: Базовый курс лекций: Пособие для студентов пед. вузов и учителей. – 2-е изд. – М.: Просвещение, 2003.

7. Сдобников В.В. Теория перевода: [учебник для студентов лингвистических вузов и факультетов иностранных языков] / В.В. Сдобников, О.В. Петрова. М.: АСТ: Восток-Запад, 2007. - 448 с.

8. Тумалев А.В. Иностранный язык в вузе: изменения в свете Болонского процесса. // Социально-экономическое положение России в новых геополитических и финансово-экономических условиях: реалии и перспективы развития. Сборник научных статей, Вып.5 / Под общей редакцией проф. В.В.Тумалева. – СПб.: НОУ ВПО Институт бизнеса и права, 2008. <http://www.ibl.ru/konf/041208/index.shtml> (дата обращения 21.11.2018)

Abstract. During the last 10 years there have been changes in the system of higher professional education in Russia. The reasons for the changes will be analyzed and explained in the present paper. First, there are the criticisms of the requirements of increasing awareness about using English for special purposes in response to risks in the RF Arctic development process. It is to be noted, the professional language culture and linguistic competency are considered as a major factor of stability of the RF Arctic area development. The results have to be shared with scientific community at conferences, round tables and workshops in Russia and abroad. Moreover, as a result of the paper some of the issues will be presented in journals that are in the list of the State Commission for Academic Degrees and Titles.

Key words: Education standard structure, education debates in Russia, local education rules and regulations, local educational needs, Arctic safety first, the relationship between state and local needs in MSc providing, professional competency requirements, professional interaction in risky condition

©Демидовская А.Е., Елукова Ж.А.

УДК 342

EDUCATIONAL INITIATIVES OF CZECH REPUBLIC IN THE CONTEXT OF THE EUROPEAN INTEGRATION POLICY OF THE STATES OF THE WESGEGRAID FACILITY**ОСВІТНІ ІНІЦІАТИВИ ЧЕСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВ ВИШЕГРАДСЬКОЇ ЧЕТВІРКИ****Savchuk A.B. / Савчук А.Б.***postgraduate student / аспірант**Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,**Ivano-Frankivsk, Shevchenko, 57, 76018**Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,**вул. Шевченка, 57, 76018*

Анотація. У статті проаналізовано тенденції освітньої політики Чеської Республіки в контексті європейської інтеграційної політики держав Вишеградської Четвірки. Вивчення передового досвіду організації освітнього процесу в Чехії, який ґрунтується на європейських стандартах, допоможе у формуванні стратегії подальшого вдосконалення вітчизняної системи вищої освіти, яка сьогодні перебуває в процесі реформування, де основними засадами мають стати децентралізація управління освітою, гуманізація освітнього процесу, широка автономія ВНЗ тощо.

Ключові слова: система освіти, державна політика у сфері освіти, Чеська Республіка, стратегія та механізми вдосконалення державної освітньої політики.

Вступ. Чехія, що виникла внаслідок розпаду чехословацької федерації 1993 р. та стала на шлях європейської та світової інтеграції, сьогодні є повноправним загальновизнаним суб'єктом міжнародних відносин. Упродовж двадцятип'ятирічного незалежного існування держава досягла помітних успіхів з багатьох визначальних напрямів зовнішньої політики. Актуальність дослідження визначається сучасними інтеграційними орієнтирами України, необхідністю узагальнення досвіду міждержавного співробітництва України з Чеською Республікою (ЧР) у різних його напрямках та формах з метою поглиблення двосторонніх відносин із урахуванням нинішнього зовнішньополітичного курсу України. Для України, яка означила для себе пріоритетним курс на європейську та світову інтеграцію, досвід Чехії є на часі.

Україна, використавши досвід Чехії на шляху до інтеграції в європейський та світовий простір, має запозичити найбільш позитивні моменти зовнішньополітичної діяльності Чехії. Зокрема чітке і однозначне прагнення ЧС, проголошення ключовим напрямом зовнішньої політики курс на «повернення до Європи» та інтеграцію до євроатлантичних структур. Визначальну роль у цьому відіграла система освіти ЧР, яка забезпечила належний рівень підготовки кадрів, зокрема і в царині дипломатії.

Основний текст. Одним із освітніх актів (фактично є базовим у процесі реформ у державах Вишеградської четвірки, створеної 1991 р.) є Маастрихтська угода (1992), підписання якої відкрило новий етап розвитку освітньої стратегії у ЧР. Затверджена стратегія в галузі освіти характеризується відмовою від уніфікації освітньої політики країн-членів. За законодавством Європейського Союзу (ЄС), організація та зміст освіти є їх власною прерогативою. Відповідно

до «принципу доповнюваності» ЄС може лише підтримувати та доповнювати діяльність країн-членів в окремих галузях освіти для підсилення «духу європейства» [8].

Таким чином, освітні ініціативи Чехії як члена Вишеградської четвірки втілювалися в життя згідно з європейськими освітніми документами, і вже до 2010 р. тут було зменшено кількість молоді, яка дочасно полишає навчання, не отримавши середньої освіти, до 10%; удвічі зменшено чинний гендерний дисбаланс випускників у сфері математики, природознавства та технологій; доведено частку тих, хто навчається упродовж життя, до 12,5% від усього дорослого працюючого населення (вікова група 26–64 роки) і у кожній країні – не менше 10% [5]. Сьогодні ЧР реалізує стратегічний план розвитку освіти на період до 2015 р. [7].

Як зазначають джерела [1], понад дві третини населення Чеської Республіки задоволені рівнем своєї освіти, чеська система освіти сьогодні порівняно з іншими країнами-членами Вишеградської четвірки (до прикладу, Словаччиною) забезпечує більш якісне навчання. Важливу роль у цьому зіграла динамічна нормативно-правова база, інвестиції в освітню галузь від ЄС, який допомагав не лише матеріально, але й надавав профільному міністерству рекомендації щодо змін у освіті. Освітні акти, ухвалені наприкінці 1990-х рр., передбачали процес децентралізації управління освітою.

На початку 2001 р. уряд ЧР затвердив документ «Національна програма розвитку освіти й виховання в Чеській Республіці», що був опублікований під назвою «Біла книга» [6]. Для забезпечення запропонованих змін освітньої системи необхідна була підтримка державних та урядових органів, підприємств, суспільства, засобів масової інформації і, звичайно ж, кожного громадянина Чеської республіки [2]. На нашу думку, однією з умов успішного поступу в ділянці освіти стало збільшення фінансування шкільництва – від початкового до вищого. Воно, до слова, мало співвідноситися з витратами на освіту в інших розвинених країнах Європейського Союзу, а це означає не менше 6 % валового національного прибутку [5], що, власне, ЧР й удалося зробити. Водночас, на відміну від європейських держав-членів альянсу, освіта країн Вишеградської четвірки в ділянці фінансування шкільництва істотно поступається європейському рівню. І насамкінець зазначимо, що чеська система освіти сповідує, як і всі країни Вишеградської четвірки, європейські цінності гуманізму, демократизму, освіти миру тощо [3], що засвідчують основні освітні програмні документи [9]. Проаналізовані вище реформування системи освіти в ЧР причинили якісні зміни у професійній підготовці фахівців-міжнародників, яка здійснюється динамічно та системно на засадах відкритості, демократизації, неперервності, випереджувального підходу з урахуванням потреб зовнішньої політики й економіки ЧР, спрямована на формування дипломатичної еліти на основі поєднання найкращих європейських та вітчизняних традицій, принципів та інноваційних технологій.

Загалом зміст підготовки дипломатичних кадрів знаходить своє відображення в комплексній підготовці, яка спрямована на поглиблену фундаментальну, а також спеціальну, науково-педагогічну, організаційно-

управлінську діяльність. Це відкрита структура, яка постійно еволюціонує, динамічно змінюється, реагує на виклики часу, здатна оновлювати концептуальні, структурно-змістові, організаційно-педагогічні засади підготовки фахівців у галузі міжнародних відносин, адаптовувати їх до європейських та світових моделей. Усе це спрямоване на підвищення якості підготовки фахівців-міжнародників, зокрема їхньої фундаментальної та науково-дослідницької підготовки, що забезпечує високу конкурентоспроможність і затребуваність на сучасному ринку праці.

Висновки. Вивчення передового досвіду організації освітнього процесу в Чехії, який ґрунтується на європейських стандартах, допоможе у формуванні стратегії подальшого вдосконалення вітчизняної системи освіти, зокрема і вищої, яка сьогодні стоїть на порозі реформування, де основними засадами мають стати децентралізація управління освітою, гуманізація освітнього процесу, широка автономія ВНЗ тощо, що, власне, з одного боку, задекларовано в новому Законі про вищу освіту в Україні (2014 р.) та, з іншого боку, апробовано в практиці шкільництва Чехії. Відтак важливим уроком для України, з нашого погляду, має стати і досвід реформування освіти в ЧР у частині науково-методичного супроводу: успішність якісних змін у чеському шкільництві була детермінована, по-перше, чіткою та зрозумілою для галузі нормативно-правовою базою, завдяки якій відбулося максимальне наближення до загальноєвропейських освітніх стандартів, по-друге, широкому громадському обговоренню на всіх етапах ухвалення освітніх законів.

Література:

1. Поп'юк М.В. Провідні чинники реформування початкової освіти в контексті демократичних перетворень країн Вишеградської четвірки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http // intkonf.org](http://intkonf.org)
2. Bílá kniha - národní program rozvoje vzdělávání v České republice [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.msmt.cz // bila-kniha-narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceske-republice-formuje-vladni-strategii-v-oblasti-vzdelavani.
3. Directorate-General for Education and Culture Eurybase the Information Database on Education Systems in the Eastern Europe. – Brussel, 2002. – P. 57.
4. Edukacja dla Europy: raport Komisji Europejskiej / w tł. [z ang.] Ireny Wojnar i Jerzego Kubina. – Warszawa: Elipsa, 1999. – 191 s.
5. Edukacja 1997 – 2001. Raport / Dzierzgowska Irena [oprac.]. – Warszawa, 2001. – 19 s.
6. National Programme for the Development of Education in the Czech Republic: White Paper. – Prague : IIE, 2001. – 31 p.
7. The Strategic Plan for the Scholarly, Scientific, Research, Development, Innovation, Artistic and Other Creative Activities of Higher Education Institutions for 2011-2015. – Prague, MoEYS, 2010. – 31 p.
8. Treaty establishing the European Community (Articles 149 to 150) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://europa.eu.int/eur-lex/lex/en/treaties>
9. Vzdělávací program. Základní škola. Ministerstvo Školství, mládeže a

telovochovy Ceske republiky. – Praha : Nakladatelstvi Fortuna, 2003. – 86 s.

References:

1. Popyuk M. V. Providni chynnyky reformuvannia pochatkovoï osvity v konteksti demokratychnykh peretvoren krain Vyshehradskoi chetviryky [Leading factors in the reform of primary education in the context of democratic transformations of the Visegrad Four countries]. URL: <http://intkonf.org>
2. Bílá kniha - národní program rozvoje vzdělávání v České republice [White Book - National Education Development Program in the Czech Republic]. URL: <http://www.msmt.cz> // bila-kniha-narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceske-republice-formuje-vladni-strategii-v-oblasti-vzdelavani.
3. Directorate-General for Education and Culture Eurybase the Information Database on Education Systems in the Eastern Europe. Brussel, 2002, p. 57.
4. Edukacja dla Europy: raport Komisji Europejskiej [Education for Europe: report from the European Commission]. Ireny Wojnar i Jerzego Kubina. Warszawa: Elipsa, 1999, p. 191.
5. Edukacja 1997 – 2001. Raport / Dzierzgowska Irena [oprac.] [Education 1997 - 2001. Report]. Warszawa, 2001, p. 19.
6. National Programme for the Development of Education in the Czech Republic: White Paper. Prague : IIE, 2001, p. 31.
7. The Strategic Plan for the Scholarly, Scientific, Research, Development, Innovation, Artistic and Other Creative Activities of Higher Education Institutions for 2011-2015. Prague : MoEYS, 2010, p. 31.
8. Treaty establishing the European Community (Articles 149 to 150). URL: <http://europa.eu.int/eur-lex/lex/en/treaties>
9. Vzdělávací program. Základní škola. Ministerstvo Školství, mládeže a tělovýchovy České republiky [Educational program. Elementary School. Ministry of Education, Youth and Sports of the Czech Republic]. Praha : Nakladatelstvi Fortuna, 2003, p. 86.

Abstract. *The article considers the status and tendencies of formation development of educational policy of Czech Republic; basic principles of reform of the Czech system of education are analysed in the period of preparation country for accession in European Union; a mechanisms of formation and implementation of public policy in the field of education, including legislative and other regulations to ensure the education system of the Czech Republic, which are developed and approved on the basis of strategic planning; principles of organization of control system by education are examined after the levels of management: central, regional and at the level of educational establishments; practical recommendations for improving educational policy Ukraine on the experience of the Czech Republic.*

Key words: *system of education, public policy in industry of formation of Czech Republic, strategy and mechanisms of perfection of public educational policy.*

Науковий керівник: д.політ.н., проф. Цепенда І. Є.

Стаття надіслана: 25.12.2018

© Савчук А. Б.

QUALITY AND ITS MANAGEMENT IN MODERN EDUCATION**ЯКІСТЬ ТА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ****Golub T.P. / Голуб Т.П.***PhD, Ass.Prof. / к.п.н., доцент**ORCID: 0000-0002-7757-880X**National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute",
Kyiv, Ukraine,**Национальный технический университет Украины «Киевский политехнический институт
им. Игоря Сикорского», Киев, Украина*

Abstract. The article is devoted to the study of the notion, peculiarities and features of education quality and in particular quality management in education in the terms of modern society and according to the goals of education for sustainable development. The orientation of education on its new result requires a new approach to ensuring the quality of education, the criteria for its evaluation, a new approach to organizing the educational process and managing it based on the use of modern management technologies. In turn, management depends on its methodology and organization that characterizes the goals and methods of their achievement, functions, powers and responsibilities for the quality of education.

Key words: education, quality, quality management, sustainable development.

Introduction.

An increasing number of scientists understand that the basis for the survival of civilization is the strict observance of the conditions of sustainable development as the most important principle of civilization existence. The goal of education for sustainable development is to help students develop the knowledge, skills and values that will enable them to make individual and collective decisions of a local and global nature to improve the quality of life without threatening the future of the planet.

The task of education and upbringing is to teach the person to change the conditions of life, improve them, and not accept them as gifts from previous generations. Ideas and principles of sustainable development are able to make educational disciplines, a living tool aimed at forming a new consciousness, responsible consumer behavior through situational tasks close to real life.

In accordance with the ideas of sustainable development, teacher acts not so much as a translator of one's own knowledge, but as an organizer, coordinator, co-investigator of the students' cognitive activity.

Ensuring that education meets modern challenges is possible based on the universal development principle, realized through a new vision of world development and the use of information management.

The tool of an educational institution development management is its innovation policy, in which the object of management is the innovative activity of various subjects of education.

Social requirements to train a person capable of continuous knowledge updating, rapid retraining and changing the scope of its abilities, leads to the creation of new organizational and methodological conditions and teaching methods. The information society generates unprecedented prospects, but in its depths there are serious threats and contradictions. Responding to its challenges is not easy, thus we need to breed a modern human who is responsible, creative, capable of independent learning. For his

upbringing, an appropriate educational paradigm is needed.

The quality of education and its management

A scientific approach to understanding the quality of education has led to the emergence of a sustainable and long-term concept of competence, which includes not only the quality of education, but also the possibility of implementing this quality in professional activities. Competencies relate the capabilities of a specialist and the conditions for implementing these capabilities in professional activities. Competences are in this sense the use of the quality obtained.

Today, the quality of education can not be characterized, as earlier, by just the necessary knowledge, skills and abilities. In many situations of professional activity, the effect is not the amount of knowledge and skills, but their structure and combination, not the use of learned skills, but a creative approach to solving the problem. Knowledge, skills and abilities must be supplemented and transformed into a new quality by developed abilities, acquired values and readiness for various situations of change. The main types of competence include:

- readiness to solve problems,
- technological competence,
- readiness for self-education,
- readiness to use information resources,
- readiness for social interaction,
- communicative competence.

Thus the content of education includes a set of knowledge, practical skills, settings and psychological readiness for certain types and roles of practical activity. The content of education to a certain extent forms the personality and determines the effectiveness of his/her subsequent work. In all its characteristics, the content of education reflects its quality.

Quality is at the heart of education. It influences what students learn, how well they learn and what benefits they draw from their education. The quest to ensure that students achieve decent learning outcomes and acquire values and skills that help them play a positive role in their societies is an issue on the policy agenda of nearly every country [1].

High quality and relevant higher education is able to equip students with the knowledge, skills and core transferable competences they need to succeed after graduation, within a high quality learning environment which recognizes and supports good teaching. Quality assurance allows people to have confidence in the quality of higher education.

The meaning of a Quality Education is one that is pedagogically and developmentally sound and educates the student in becoming an active and productive members of society. A Quality Education is not one that is measured purely by a test score or by how many words per minute a 5-year-old can read. To hark back to these simplified measurements is to do a disservice to both the student and the phrase Quality Education itself [2].

A good quality education is one that provides all learners with capabilities they require to become economically productive, develop sustainable livelihoods,

contribute to peaceful and democratic societies and enhance individual well-being. The learning outcomes that are required vary according to context but at the end of the basic education cycle must include threshold levels of literacy and numeracy, basic scientific knowledge and life skills including awareness and prevention of disease. Capacity development to improve the quality of teachers and other education stakeholders is crucial throughout this process.

VVOB believes that education leads to empowerment: a process of strengthening individuals, organisations and communities so they get more control over their own situations and environments. In quality education, VVOB distinguishes six dimensions:

1. Equity. Equity in education means that personal and social circumstances such as gender, ethnic origin or family background are not obstacles to achieving educational potential and that all individuals reach at least a basic minimum level of skills.

2. Contextualisation and Relevance. Quality education cannot be based on a blueprint that is applicable in all situations. Solutions and adaptations of education systems must be based on the real needs of a country and/or community.

3. Child-friendly Teaching and Learning. Quality education puts the child in the centre and helps it to reach his or her full potential. Quality Education requires children's active participation.

4. Sustainability. Educational change processes often need time to be realised.

5. Balanced Approach. Quality education aims at developing a balanced set of capabilities of children they require to become economically productive, develop sustainable livelihoods, contribute to peaceful and democratic societies and enhance individual well-being.

6. Learning Outcomes. Quality education requires a results-oriented approach [3].

Achievement of quality characteristics depends on management, which ensures their values, complex and combination. Quality is seen not only as a result of activity, but also as an opportunity to achieve it in the form of internal capacity and external conditions, as well as the process of forming characteristics.

To reach these the quality of education becomes and stands out as a specific object of management. To manage the quality of education it is necessary to form a management system that would be quality-oriented, implement specific quality-management functions, and fit organically into the overall management system of educational processes. Such a system is necessary, both at the micro level of the quality management of education during training sessions, and at the macro level of education management in each educational institution.

As any management, quality management, has basic and specific functions. Innovative conditions define the following basic management functions:

- forecasting and planning the quality of education, forecasting the trends;
- implementation of the quality management of education system, specialization of functions, their distribution, consolidation;
- quality control of education in terms of its potential, process and outcome;
- quality regulation, ensuring the compliance and harmony of its characteristics;

- quality assessment, determination of its level and improvement opportunities;
- study the quality of education in the causes and origins of its formation, critical factors, limitations, negative influences, priorities;
- motivation to provide and improve the quality of education.

Specific functions characterize both the specifics of education management and the real problems of functioning and development. It is possible to formulate the following specific functions of the education quality management (without their disclosure):

1. teaching staff quality management;
2. students' quality management;
3. education technology quality management;
4. management of information and methodological support;
5. management of material and technical support quality;

Functions are similar to the educational management in general. The main difference is that the origins and orientation of these functions imply quality indicators and the creation of specific links for the implementation of these functions or the monitoring of their implementation. This, in particular, can be manifested in the fact that a quality management center, a group of analysis and quality control is created in the management system of an educational institution. This is a feature of the education quality management. In general, this system is not so much a part of the overall management system as its specific feature.

Conclusions.

The quality of education characterizes not only the result of educational activity – the qualities of a specialist – a graduate of an educational institution, but also the factors of the formation of this result, which depends on the purpose of education, content and methodology, organization and technology. All these are the characteristics on which formation must be consciously influenced, and therefore, which should be managed. Education needs a quality management system that every educational institution must have. Such a system is impossible without a modern, integrated system for assessing both the quality of education as a whole, and all its components separately.

The quality of education in the generalized definition and its final presentation is a complex of characteristics of competencies and professional consciousness that reflect the ability of a specialist to carry out professional activities in accordance with the requirements of the present stage of economic development, at a certain level of efficiency and professional success, with an understanding of social responsibility for the results of professional activity.

The quality of education gradually becomes not only a function of education management, but also a multifunctional object of management. This means that its provision requires the creation of specialized quality management systems that were not previously available and which should be designed and built. This is a new and, of course, specific problem that requires its solution.

References:

1. Education for All – The Quality Imperative. Global Education Monitoring

Report. UNESCO. <https://en.unesco.org/gem-report/report/2005/education-all-quality-imperative>.

2. Slade S. (2016) What Do We Mean by a Quality Education. https://www.huffingtonpost.com/sean-slade/what-do-we-mean-by-a-qual_b_9284130.html.

3. Our vision of quality education. VVOB. Education for development. <https://www.vvob.be/en/education/our-vision-on-quality-education>.

Анотація. Стаття присвячена вивченню поняття, дослідженню особливостей та вимог до якості освіти, а також менеджменту якості освіти в умовах сучасного суспільства та відповідно до цілей освіти для сталого розвитку. Орієнтація освіти на її новий результат вимагає нового підходу до забезпечення якості освіти, критеріїв її оцінювання, нового підходу до організації навчального процесу та управління ним на основі використання сучасних технологій менеджменту якості та управління освітою. У свою чергу, якість управління залежить від методології та організації, що характеризують цілі та методи досягнення результатів, функції, повноваження та відповідальність за досягнення відповідної якості освіти.

Ключові слова: освіта, якість, управління якістю, сталий розвиток.

Article sent: 25.12.2018

© Golub T.P.

УДК 378

FORMATION OF STUDENTS MOTIVATION IN PRACTICAL CLASSES IN THEORETICAL MECHANICS**ФОРМИРОВАНИЕ МОТИВАЦИИ СТУДЕНТОВ НА ПРАКТИЧЕСКИХ ЗАНЯТИЯХ ПО ТЕОРЕТИЧЕСКОЙ МЕХАНИКЕ****Vasilenko N.A. / Василенко Н.А.***s.ph.-m.s., as.prof. / канд. ф.-м. наук, доц.**Institute of chemical technology (Rubizhne) of Dahl` East Ukrainian National University, Rubizhne, Volodymyrska 31, 93009**Институт химических технологий (г. Рубежное) Восточногоукраинского национального университета им. В. Даля, Рубежное, ул. Владимирская 31, 93009***Honcharov V.V. / Гончаров В.В.***s.c.s., as.prof. / канд. хим. наук, доц.*

ORCID: 0000-0003-4861-6210

*State establishment "Lugansk state medical university", Budivelnikiv 32, 93012**Государственное учреждение «Луганский государственный медицинский университет», ул. Строителей 32, 93012*

Аннотация. В работе рассматривается вопрос применения игровых методов обучения на уроках теоретической механики. Для активизации интереса студентов к предмету были использованы методы ролевой игры и анализа ситуаций. На примере задачи нахождения реакции показана эффективность использованной методики в группах студентов технических специальностей.

Ключевые слова: ролевая игра, метод анализа ситуаций, теоретическая механика.

Вступление.

Основной задачей технических вузов является подготовка инженеров, способных быстро и четко осваивать новые научные изобретения, перерабатывать и приводить теорию к практическим результатам. При подготовке инженеров в техническом вузе большое значение имеет углубленное изучение точных фундаментальных дисциплин, к которым вместе с физикой и математикой относится и теоретическая механика. Эта дисциплина хороша для инженера тем, что позволяет студенту изучить общие принципы естествознания и рассчитать конкретные значения в рассматриваемых задачах. В какой бы области знаний не обучался студент технического вуза, он постоянно сталкивается с решением конкретных задач на производстве. Например, студенты-машиностроители должны быть хорошо знакомы с элементами механики упругих и пластических сред, студенты химической специализации - с методами исследования жидкостей и газов и т.д. В технике практически все явления связаны с колебаниями, проблемами устойчивости равновесия или движения.

Дисциплина «Теоретическая механика» является основой содержания многих областей точных технических наук и является научной основой многих технических отраслей. Многие дисциплины научной технической школы, такие как сопротивление материалов, теория машин и механизмов, детали машин, технология химического машиностроения, являются продолжением дисциплины «Теоретическая механика».

В последние годы в учебных планах многих специальностей наблюдается уменьшение часов на изучение теоретической механики, поэтому необходимо изыскивать способы мотивации самостоятельного изучения студентами этой дисциплины. Многие преподаватели считают, что теоретическая механика предмет традиционный, далеко не новый, без ярких научных открытий и не имеет четкой практической значимости в подготовке инженеров. Это способствует малой мотивации и низкой активности студентов, а также непониманию ими дисциплины. Поэтому преподаватель должен организовать занятия так, чтобы у студентов появлялось желание изучать такой сложный и важный предмет самостоятельно. В данной статье предлагается один из методов формирования мотивации к самостоятельной познавательной деятельности студента при изучении курса теоретической механики.

Существуют различные формы методов обучения дисциплине – деловая игра, ролевая игра, исследование, разбор конкретных ситуаций, объяснительно-иллюстративный и т.д. [1-3]. Внедрение в учебный процесс этих методов обучения осуществляется преимущественно при изучении дисциплин гуманитарного цикла, применение этих методов при изучении общетехнических и общепрофессиональных дисциплин затруднено.

В данной работе представлена методика проведения практических занятий по теоретической механике, в которой применены две формы методов обучения дисциплине – ролевая игра и анализ конкретных ситуаций. При обучении инженеров предполагается, что в дальнейшем они будут работать в производственных условиях, в которых часто возникают конкретные, часто спорные и проблемные ситуации, которые будущий инженер должен правильно проанализировать и решить. Разбор конкретных ситуаций в период обучения помогает студенту освоить и закрепить теоретические и практические знания по изучаемой дисциплине. При разборе конкретных ситуаций и разыгрывании ролей, у будущего инженера нацеливается мышление на оптимизацию процессов производства, связанную с внедрением новых технологий, снижению материальных и трудовых затрат, разрешению спорных ситуаций.

Основной текст

При изучении теоретической механики в технических вузах, согласно учебному плану, изучают три раздела – статику, кинематику и динамику [4]. Рассмотрим процесс активизации познавательной деятельности студентов на примере практического занятия из раздела «Статика». Студентам была предложена из [5] задача С4 «Определение реакций опор составной конструкции (система трех тел)». Студентам предлагалась конструкция, которая находилась в состоянии равновесия и состояла из трех частей. Части конструкции были соединены между собой различными способами. Задание состояло в том, чтобы определить реакцию какой-либо одной из установленных опор и выбрать соединение, при котором эта конструкция более выгодна. Студентам из предыдущих лекций уже известно, что конструкция выгоднее, когда искомая исследуемая реакция по модулю наименьшая. Рассчитать данную задачу возможно несколькими вариантами и разбор конкретной ситуации включал три этапа. Первый, подготовительный, этап заключался в

формировании команды и распределении ролей. На данном этапе происходило формирование команды, распределялись роли, рассматривалась постановка задачи. В зависимости от количества студентов в группе производилось деление студентов на отделы предприятия. Студенты поделились на 4 группы по 5 человек, назвали данную организацию инженерно-конструкторским отделом, назначили из успевающих студентов начальника данного отдела. На расчетном - втором этапе, каждая группа получила задание. Четыре группы объединили в две разные команды, и каждой команде было дано задание - определить требуемую реакцию при одном из способов закрепления – при помощи шарнирного соединения или скользящей заделкой. После проведения командными расчетами начальники секции писали варианты решения задач своей секции на доске, обосновывая этапы решения и представляли конечные результаты. Результаты команд, которые получили одинаковые результаты, сравнивали и анализировали способы их решения. Если результаты команд не совпадали, то начальник инженерно-конструкторского отдела с помощью преподавателя проверял процесс решения задачи и выявлял допущенные ошибки. На последнем, третьем этапе, командам предлагалось найти наиболее рациональное решение поставленной задачи. В конце занятия начальник инженерно-конструкторского отдела записывал на доске оптимальное решение при двух случаях закрепления частей конструкции. Вся группа коллективно анализировала полученные значения, делала выводы и выносила заключение: при каком из двух предложенных соединений данная конструкция является наиболее выгодной?

Конкретные проблемные ситуации, совмещенные с их разбором и разыгрыванием ролей, также проводились по другим разделам теоретической механики: кинематике и динамике. Для проведения таких практических занятий были взяты специальные темы, которые в дальнейшем необходимы для выполнения заданий расчетно-графических работ, предусмотренных учебным планом.

Для развития познавательной деятельности студентов целесообразно проводить практические занятия в такой форме 3 раза в семестр.

Применение данных активных форм обучения показало, что подобные расчетно-графические задания, заданные студентам на дом, выполняются вовремя и на более высоком уровне, чем другие задания. Данный вид обучения вызывает у студентов большой интерес, ведь важно не только решение задачи, но и процесс поиска правильного ответа, обсуждение различных возможных вариантов решения, что в конечном итоге заставляет студентов принимать самостоятельное решение на основе полученного опыта.

Заключение и выводы

После применения на практических занятиях по теоретической механике различных активных форм обучения, судя по результатам анализа текущих контрольных работ, выполненных дома студентами расчетно-графических работ, и проведенных экзаменов, можно с уверенностью утверждать, что студенты групп, в которых проводились разборы конкретных ситуаций и разыгрывание ролей, гораздо лучше ориентируются как в пройденном

теоретическом материале, так и в решении поставленных конкретных задач. Учитывая глубокую теоретическую насыщенность данной дисциплины и сложность её усвоения, полученные результаты указывают на перспективность игровых методов для обучения не только теоретической механике, но также и другим дисциплинам технического профиля (детали машин, теория механизмов и машин и т.д.).

Литература:

1. Кічук, Н. В. Ігрове проектування як інтерактивна дидактична технологія підготовки фахівців / Н. В. Кічук // Наука і освіта. – 2005. – №3–4. – С. 61–65.
2. Гриджук, О. Є. Інтерактивні методи навчання студентів української мови за професійним спрямуванням / О. Є. Гриджук // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. – 2015. – №37 (75). – С. 38–41.
3. Александр Долгоруков. Метод case-study как современная технология профессионально-ориентированного обучения [Электронный ресурс] <http://evolkov.net/case/case.study.html>
4. Тарг С.М. Краткий курс теоретической механики: учеб. [для втузов] / Тарг С.М. – [10-е изд.]. – М.: Высшая школа, 1986 г. – 416 с.
5. Яблонский А.А. Курс теоретической механики: учебн. [для студ. высш. техн. учеб. завед.] / А.А. Яблонский, В.М. Никифорова – [3-е изд.]. – Ч.1: Статика, кинематика. – М.: Высш. шк., 1966 г. – 439 с.

References:

1. Kichuk, N.V. (2005). Ihrove proektuvannya yak interaktyvna dydaktychna tekhnolohiya pidhotovky fakhivtsiv in *Nauka i osvita*, issue 3-4, pp. 61-65.
2. Hrydzhuk O.Ye. (2015). Interaktyvni metody navchannya studentiv ukrayins'koyi movy za profesiynym spryamuvannyam in *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, issue 75, vol.37, pp. 38-41.
3. Dolhorukov A. Metod case-study kak sovremennaya tekhnolohyya professyonal'no-oryentyrovannoho obuchenyya, <http://evolkov.net/case/case.study.html>.
4. Tarh S.M. Kratkyy kurs teoretycheskoy mekhanyky: ucheb. [dlya vtuzov] / Tarh S.M. – [10-e yzd.]. – M.: Vysshaya shkola, 1986 h. – 416 s.
5. Yablonsky A.A. Kurs teoretycheskoy mekhanyky: uchebn. [dlya stud. vyssh. tekhn. ucheb. zaved.] / A.A. Yablonsky, V.M. Nykyforova – [3-e yzd.]. – CH.1: Statyka, kynematyka. – M.: Vyssh. shk., 1966 h. – 439 s.

Abstract. The paper discusses the use of gaming teaching methods in the lessons of theoretical mechanics. To enhance the interest of students to the discipline, methods of role play and analysis of situations are used. By the example of the task of finding a reaction, the effectiveness of the used methodology in groups of technical students is shown.

Key words: role play, case-study, theoretical mechanics.

Статья отправлена: 25.12.2018 г.

© Гончаров В.В.

THE PROBLEM OF FORMATION OF EDUCATIONAL ENVIRONMENT IN G.S SKOVORODA'S PHILOSOPHICAL AND PEDAGOGICAL HERITAGE ПРОБЛЕМА ФОРМИРОВАНИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ В ФИЛОСОФСКО- ПЕДАГОГИЧЕСКОМ НАСЛЕДИИ Г. С. СКОВОРОДЫ

Marchenko O. G. / Марченко О.Г.

k.p.s., doc. / к.п.н., доц.

ORCID: 0000-0003-1007-9560

Kharkiv Kozhedub National Air Force University,

Kharkiv, Sumska, 77/79, 61023

Харьковский национальный университет имени Ивана Кожедуба,

Харьков, ул.Сумская, 77/79, 61023

Abstract. The publication also shows Skovoroda's role in the formation of education of our country, the fundamental importance of his progressive teaching in philosophical and pedagogical interpretation of the interrelation of the man and the environment, natural upbringing, self-knowledge, self-actualisation, self-improvement, and self-development of a "true person's" personality; it proves that Skovoroda's humanistic ideas make conceptual ground for the formation of educational environment at a global, national, local and individual level; analyses the ideas of modern scholars regarding the essence, structure and structural elements of the educational environment at educational institutions, its influence upon a personality in the context of G. S. Skovoroda's philosophical and pedagogical heritage.

Key words: educational environment, macrocosm, microcosm, self-knowledge, affined work.

Problem statement. The modern situation in the national educational system is characterised by the two processes that are mutually exclusive at first glance. On the one hand, the integration of the Ukrainian national system into the European and world educational systems is still in process. On the other hand, the issues concerning the possibilities of making an individual educational trajectory for each pupil or student and following it during study as a result of exceptional individual personality aptitudes, inclinations and needs are becoming of significant importance. Therefore the reformation and improvement of the Ukrainian educational system are accompanied by both global international processes and providing the conditions for personality's self-realisation, its self-development, formation of spiritual culture, humanistic values and priorities.

It is generally acknowledged that the important factors of personality's development are the environment and the society. The scholars N. Gontarovska, V. Lozova, A. Trotsko, A. Mudryk, V. Yagupov traditionally single out macro factors (country, society, state, culture), meso factors (ethnos, region, type of settlement, means of mass communication), micro factors (family, micro community, educational institutions, religious organisations) among the above mentioned factors. The research of G. Skovoroda's philosophical and pedagogical heritage shows that the conceptual sources of these ideas can be found in the works of the Ukrainian philosopher-traveller, fable writer and pedagogue, in his theory about the macro world and micro world, affined work, a veritable man whose properties, "that raise him over the animal world, are intellect, sense, language, education, scholarship".

The aim of the publication is to study the phenomenon of the educational environment as it was understood and realised by G. Skovoroda in his pedagogical

work.

Basic material report. The surrounding medium provides a man with a physical basis for life and enables his intellectual, moral, social and spiritual development. A man is at the same time both a product and a creator of his medium, that is why the two aspects – natural environment and artificial environment, made by a man – are essential for people's welfare and realisation of the main human rights, including the right to live.

In the philosophical and pedagogical interpretation of the interrelation of the man and the medium significant attention should be focused on the anthropological views of the Ukrainian philosopher Grigory Skovoroda. According to Skovoroda, the essence of the notion "medium" interacts with the properties of such notions as "world", "macrocosm" ("macrocozm"), "microcosm" ("microcozm"), "substance", "world" ("мыр"), "little world" ("мырок").

Let's track the evolution of Skovoroda's scientific view of the world and his life journey. The future philosopher-traveller was born on November, 22 in 1722 in Poltava region into the family of a land-poor Cossack. He must have absorbed freethinking and such trends as existentialism out of his father's Cossack education.

Grigory Savich Skovoroda got his primary education at a country school, in 1738 he entered Kiev-Mohyla Academy where he studied until 1741 and where he acquired good command of languages, philosophy of antiquity, Middle ages and Renaissance. After graduation from the Academy in 1742, Skovoroda was a singer in a tsarist choir in Petersburg for three years, however the court career was not appealing for him. In 1744 he continues his studies at the Academy, and upon graduation in 1750 he was sent to Hungary as a member of the Polish mission travelling around Austria and Germany.

G. Skovoroda's pedagogical work started since 1753, he worked as a teacher of pyitics at Pereyaslav seminary where he introduced a lot of innovative ideas, neglecting the established teaching methods, displeasing the seminary's governing body. After his dismissal, Skovoroda applies as a home teacher of the landowner Stepan Tomara in his family estate Kavrai in Pereyaslav region. The situation was favourable for the philosopher's walks around the village's outskirts, getting to know the life of common people, cognizing both himself and the surrounding world.

Skovoroda spent more than half of his life in Sloboda region. From 1759 to 1769 he worked at the College, Kharkiv where he taught pyitics, syntax, catechesis. Over the last years of his life the philosopher travelled around Sloboda region, visiting the manorial estates of the Karazins, Kvitka-Osnov'yanenkos, Donetsk-Xaharzhevskys, Mechnikovs, Tev'yashovs, as well as the monastery estates of Kuryazh, Ohktyrka, Sumy region, Svyatogorsk. They were the philosopher's fruitful years: he writes philosophical dialogues, poems, treatises, fables (in the Old Ukrainian, Old Church Slavonic languages and Latin). Orally or in writing, Skovoroda propagated the knowledge about the man and the world among common people, that is why Grigory Savich was figuratively referred to as "a travelling university". However, Skovoroda was one among those who inspired Vasily Karazin to found Kharkiv imperial university: the money to open the university had been raised by the friends and supporters of Skovoroda's creative work. They commented

on his personality: “We got our own Pythagor, Origen, Leibniz under a Cossack’s forelock and in a Ukrainian peasant’s overcoat”. The philosopher died October, 29, 1794 in the village of Ivanivka (Skovorodynivka) in Kharkiv region.

As a student, he had long since demonstrated his freethinking, independence in views and critical perception of what he was studying. For example, while Kyiv-Mohyla professors focused their attention on the outer world and gnoseology, the student Skovoroda studied the man and ethic and humanistic problems of mankind. Although the professors of Kyiv-Mohyla Academy were dominated by the ideas of Aristotle’s scholastic philosophy, Skovoroda’s philosophical views were formed under the influence of Plato’s idealistic theory. As it is known, Aristotle and his followers characterised the surrounding medium by the active property to influence the interrelation between objects forming a sensitive substance. By Plato’s objective-idealistic views, a medium – is a special *world* of endless ideas surrounding the man, besides, every idea makes absolutised sense of all things. The reflection of this world of ideas, its reproduction and realisation is the *cosmos* including the nature and the society. Plato distinguished the *two worlds*: the world of clear ideas (“он”), the real and true world, and the world of separate things “ме он”, i. e. the untrue and flaunty world, as the things exist only because and as long as they reflect the ideas correlated to them in themselves. The ideal world comes to be filled with the things, people, natural and social phenomena, not only given in the form of clearly formulated and immovable prototypes but also the ones that are constantly transformed into the material reality under the influence of the present idea. The world, as it is perceived by the man, is a distorted shadow that casts the flame of the truth onto the wall of the cave where the mankind is [1, p. 56]. As the study of Skovoroda’s philosophical works “The dialogue about the ancient world”, “Friendly talk about the spiritual world”, “Alphabet of the world” show, these very ideas of Plato’s school were used by Skovoroda as the basis of his teaching about the three worlds, two natures etc. The roots of Skovoroda’s philosophical and pedagogical views are also found in the biblical texts, philosophical works of the ancients Epicurus, cynics, Plutarch, Stoics, in the books of the enlighteners: Socium, Lokk, Kalvin, Melachton, Martin Luther, Campanella, Geordano Bruno.

While solving the problem of opposing the substance and the subject, the nature and spirit, the need and freedom, Skovoroda stuck to the idea that the surrounding reality is made by the three interrelated worlds: macrocosm, microcosm and the world of symbols. According to Skovoroda’s philosophical views, *macrocosm* is the nature, *microcosm* is the man, the *world of symbols* connects the first two worlds and its fullest manifestation is the Bible. Microcosm contains the big world or the world of nature, “general and the world of abode”. *Microcosm* (microcozm) – the man reflecting macrocosm is a symbol, the centre of power and intellect of the world and creation; the *inner world* of the man contains the whole Universe, universum. Religion is an integral combination of the man and nature where a religious personality feels to be an element of a cosmic organism, God’s particle: “We are in Him, and He lives in us. And Moses’ symbolic world is a book that leads to the single omnipresent origin as a magnetic arrow” [2, p. 18–19]. The conceptual origins of this view that God revealed himself in the nature (macro world), the man (nature), the

Holy Scriptures (Bible's symbols) come from the ones of the classical thinkers Philo and Clement of Alexandria.

According to Skovoroda, in every person, as in everything that exists, there is the visible and invisible, the corruptible and eternal. A true man in a man is the invisible nature, the inner man opposed to the outer world and lost in it.

The key category in Skovoroda's philosophy was the notion of the "affined work". The travelling philosopher brought forward the idea that man is happy just in searching for and finding the work which is affined to its own nature and corresponds to the man's natural aptitudes: "Do you want to be happy? – be contented in your own lot". Without being able to do affined work "the neighbours seem to be disgusting, amusements appear to be boring, relatives – unpleasant, the night – tiresome, and the day – annoying". Only the affined work that cheers up the spirit, gives pleasure and enjoyment from the process of creative activity, is equally beneficial for the carriers of *macrocosm* and *microcosm*, as it helps people to cognize themselves, getting the knowledge of the laws of nature: Eucharist doesn't unite the man with God, but cognizing oneself does".

An integral component of G. Skovoroda's many-sided activity was the philosopher's pedagogical work. The issues of education were studied by him in such his works as: the treatise "The initial doors to good Christian life" (course of ethics), the collection "Kharkov fables", the parables "Thankful Eurody", "Wretched Lark" and his correspondence. In his handwritten collections "Garden of divine songs" and "The fables of Kharkov" Skovoroda urged people to obtain knowledge. Skovoroda's didactic principles were concentrated in his songs and aphorisms that are still perceived emotionally by readers projecting this or that parable situation onto personal experience, taking to heart the philosopher's appeal to be aware of one's destination and follow it all one's life since every person tries to choose the trade corresponding to his/her ideas about himself/herself, and G. Skovoroda deeply believed in a man's intellectual capabilities and his significant intellectual potential. Modern scholars actively study psychological and pedagogical phenomena of personality's self-knowledge, self-education, self-actualisation, self-improvement and self-development that are possible, provided the chosen trade corresponds to man's "Self-concept" as a steady system of personality's ideas about him/herself. When comparing "the trade image" with the image of his/her "Self", a student becomes aware of his identity with the chosen trade, affinity to it [3].

The main pedagogical principle, according to Skovoroda, was the idea of "natural education" that had been enunciated by him before Rousseau and Pestalozzi. However, the Ukrainian thinker managed to avoid narrow-mindedness in determining the role of nature in man's life. For example, Skovoroda's contemporary, the French philosopher pleaded: "Almighty God, holding peoples' minds in your hands, deliver us from education and pernicious knowledge of our forefathers and give us back our illiteracy and wretchedness as the only welfare that can make us blessed" [4, c. 62]. While our countryman recognized the interrelation of the laws of nature and society's life, properly appraising the role of the social surrounding in the area of education. Calling upon for unity with the nature, Skovoroda admitted the role of education, creative personality's ethical and esthetical development on the works of classical

literature, philosophy and other factors of human civilization. He did not deny the possibility of inheriting natural gifts in one's aptitudes, but he also greatly emphasised the right education in the society.

Skovoroda extolled «harmonia praestabilita» (foreseen harmony, general connection and consistency of simple substances in the world, G. Leibnitz) between the sociality and the man, based on the affirmed work and activity in reconciliation and unity with the nature. By Skovoroda, for his existence a man needs such environment that influences an individual since birth and is of universal character. The man in this environment is presented as a being that is self-developed and self-realised as a subject, a result of one's own activity. This global environment is the nature: "Every affair is successful when it is furthered by the nature. Just don't interfere with it and when you can, remove the barriers as if clearing the way for it". Such advice was given by Skovoroda to parents and teachers whom he considered to be nature's helpers and votaries in the field of education. As good education begins in a family and the first and the best child's teachers are his/her parents who should take into account the astrological rules of a good birth in child's bearing: "If someone wants to learn to do something, he should be born for this". In addition to a good birth, the basis of family education is made up by the care for child's health and cultivating gratitude ("Grateful Eurody").

Then professional teachers and school come to help them. And the very first teacher's task is to identify the affinity of a young man, to see what aptitudes he has, watching his "soul's every shadow" and "nature's sparkles". In addition to parents' and teachers' education, a person should educate him/herself on his/her own.

Skovoroda did not express his productive and democratic ideas only in his works, he also realised them practically being a college teacher or a home teacher. Although pedagogical work was appealing for Skovoroda, he lacked the audience with which he could share his thoughts and which he could influence. During his work at the college he ran active pedagogical activity among the youth. He led discussions with his favourite students explaining the essence of things in the surrounding world to them. According to Skovoroda, a man can know the world through himself by staying in solitude and looking into himself. That is why, in our opinion, Skovoroda felt cramped within the college's walls, all the nature made the educational environment for him and, at the same time, so did seclusion, being able to avoid temptations. According to Skovoroda, getting to know the essence of the biblical symbols is not the job meant to be done in a study. On the contrary, every person under particular life circumstances and needs to decipher some or other symbols of the Bible, can and should study the Holy Book every day. Only by looking into oneself one can know God's nature, besides it is essential to clear one's consciousness from violence since human will gives rise to offence and lawlessness. One should be in the mood for God's will which was identified by Skovoroda with law, movement and time. However, by Skovoroda, the man is not only a passive part of the material world, as a human soul is connected with God as the Creator of all, and therefore it is endowed with a part of heavenly power, the ability to carry out independent actions. To create, a man must study his/her creative abilities. Besides, self-knowledge is also beneficial because while getting to know himself, a man also

gets to know his God, own Creator, his supreme will on w everything in the world depends [5; 6].

Thus, the way of happiness, by Skovoroda, is self-knowledge, cognition of one's "blissful mother-nature", getting away from the world of evil and achieving freedom and the area of spirit. Generally, cognitive capabilities of human intellect are limitless since general laws of nature are embodied in human existence, it is enough to know oneself in order to learn the laws of micro world and micro world.

One should mention that Skovoroda's ideas about the all-merciful nature endowing the man with affined inclinations are developed in the works of Kvitka-Osnov'yanenko, Illya Mechnikov and other scholars.

It is also worth mentioning that together with Skovoroda the progressive-minded pedagogues of Kahrkiv college widened their students' horizons. Following J. Komensky's pedagogical ideas, the study in the college required intentional comprehension of the syllabus material and its realization with life. Nevertheless, a number of teachers treated Skovoroda with animosity and tried to guard the young people from his influence by all means. The delivered course "Christian virtue" became unfavourable at the college whose pedagogical process was mainly based on scholastic ideas. As he was forced not to meet his students-followers, Skovoroda carried on correspondence with them. For example, in Skovoroda's letters to his pupil Mihailo Kovalinsky the pedagogue outlines the main directions of good professional education: holding to Christian virtues, rejection of the world's futility, seeking seclusion, Christ's poverty and chastity, fighting weaknesses, a chaste life, "golden measurement", being moderate in everything, soterial conversations with oneself, patience, knowledge of the holy languages, reading the Bible and ancient Pagan philosophers and Fathers of the Church. G. Skovoroda insisted: "You should study long yourself if you want to teach others. The fruit of all the sciences and arts is practice". Learning "doesn't live in knowing but in doing", creative experience is the father of art, knowledge and books. The philosopher was convinced that nobody is born an artist, only constant practice in the affined work can lead a man to a happy destiny. Work is connected by Skovoroda with the activity that does not contradict a man's natural aptitudes [7].

Conclusions. The study of Scovoroda's philosophical and pedagogical heritage proves the scholar's academic interest in the issues of the interaction between the man and the environment. The man was considered by Skovoroda to be microcosm where the laws of macrocosm are reflected, that is why it is possible to learn them by cognizing yourself every day and studying the Bible where symbols are codified. According to Skovoroda, a man's educational environment is the microcosm reflected in the macrocosm. Skovoroda's principles about the importance of self-cognition for the purpose of one's "affinity" can be traced in the humanistic concepts of human-, child- and cordo-centrism, the educational paradigm about orientation at the formation of every pupil's personality, his creative life, professional self-determination and self-realisation. In our opinion, Skovoroda's postulate about happiness, voiced by the chancellor of G. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, academician I. F. Prokopenko, is still of great topicality: "He whose inner interest agrees with the general interest, is happy". Being guided by

Skovoroda's teaching, a pedagogue should find his position and help students to decide on the development program to search for one's place in life and keep contented about one's trade affined with its nature.

References:

1. Skovoroda G. S. Vibrani tvoriv. U 2-kh t. – T. 2. Iz filosofskikh tvoriv. – K. : Dnipro, 1971. – 278 s.
2. Skovoroda G. S. Povne zibrannya tvoriv. U 2-kh t. – T. 1 (Pisni. Bayki. Virshi. – Traktati. Dialogi). – K. : Naukova dumka, 1973. – 531 s.
3. Afanas'eva L. Profesiyniy obraz «Ya» maybutnikh menedzheriv // L. Afanaseva // Naukovi zapiski. – Vip. 29. – Seriya: Pedagogichni nauki. – Kirovograd: RVV KDPU im. V. Vinnichenka, 2011. – S. 44–49.
4. Russo Zh.-Zh. Izbrannye sochineniya / Zh.-Zh. Russo. – T. 1. – M.: Goslitizdat, 1961.
5. Nizhenets A. Na zlami dvokh svitiv. Rozvidka pro G. S. Skovorodu i Kharkivskiy kolegium / A. Nizhenets. – Kh.: Prapor, 1970. – 208 s.
6. Ushkalov L. Grigoriy Skovoroda: seminariy. – Kh.: Maydan, 2004. – 876 s.
7. Polishchuk F. M. Grigoriy Skovoroda: seminariy. – K.: Vishcha shkola, 1972.

Аннотация. На основе изучения философско-педагогического наследия Г. С. Сковороды рассмотрена сущность понятия образовательной среды в его макро-измерении (природа), символическом измерении (святое писание), микро-измерении (человек). Установлены такие принципы его формирования, как природосообразность, преемственность, педагогический оптимизм, предусмотренная гармония, «сродность» труда. Показана роль Г. С. Сковороды в становлении отечественного образования, фундаментальное значение его учения в философско-педагогическом осмыслении взаимной связи человека и среды, природного воспитания, самопознания, самоактуализации, самоусовершенствования, саморазвития личности «истинного человека». Доказано, что гуманистические идеи Г. С. Сковороды являются концептуальной основой формирования образовательной среды на глобальном, национальном, локальном, индивидуальном уровнях. Проанализированы взгляды современных ученых на суть, состав, структурные компоненты учебно-воспитательной среды образовательных заведений, его влияния на личность в контексте философско-педагогического наследия Г. С. Сковороды.

Ключевые слова: образовательная среда, макрокосм, микрокосм, самопознание, сродный труд.

Статья отправлена: 26.12.2018 г.

© Маренко О. Г.

УДК 004.2

**NEW DIRECTION IN SCIENCE.
НОВОЕ НАПРАВЛЕНИЕ В НАУКЕ.****Safarov A.M. / Сафаров А.М..**
researcher / исследователь.

SPIN: 4870-5915

Safarov A.M. / Сафаров А.М..
researcher / исследователь.

SPIN: 4870-5915

ZO "Thunder"

ЗО «Гром».

Аннотация. Новый взгляд на исследования в области онкологического заболевания, естествознания, через призму квантовой механики и попытка объединения религии и науки в одно целое, новое направление в науке, практические шаги в направлении для исследования и объединения науки и религии.

Ключевые слова: медицина, физика, онкология, новый взгляд, квантовая физика, этажи жизни, новое направления в науке.

Вступление.

Мир не настолько прост как Вы думаете! Возьмем например Вас: - Вы думаете Вы материальный объект. У Вас есть разум, мышление, руки ноги и все остальное. Вы одна единица биологического существа — человек?

Основной текст.

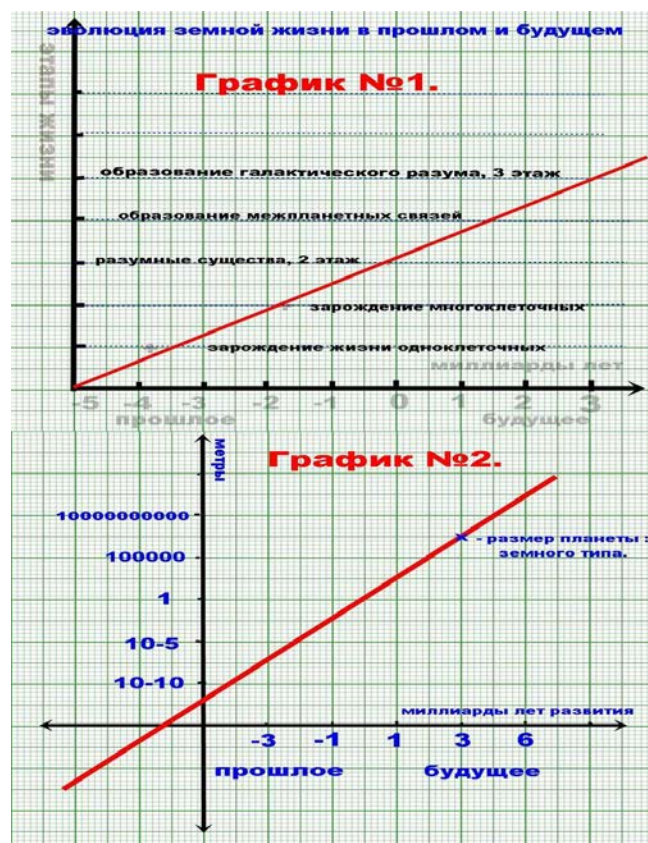
А вот и нет! Вы нематериальное существо, состоящее из миллиардов крошечных организмов называемые клетками и бактериями, создающие симбиоз общей работы Вашего организма и развивавшиеся в отлаженный механизм более миллиарды лет. Это они создают иллюзию Вашего Я и Вашей личности. Ваше сознание и Ваши мысли находятся в зависимости от Ваших клеток головного мозга. Каждая клетка Вашего организма ест, развивается, размножается, дышит, живет своей жизнью и не подозревает о Вашем существовании. Если она сегодня «ленивая» например, Вы не подумаете о той информации какую она в себе несет и т. д.

Из всего этого можно сделать вывод: В нашем мире мы видим существование как минимум двух этажей жизни (назовем это так): микробы, клетки, вирусы — допустим, первый этаж жизни. Ваша личность, Ваш организм, другие люди, животные состоящие из множества клеток — допустим, второй этаж жизни. Это утверждение: первая аксиома и ее не нужно доказывать! Ведь так? Первая на Земле жизнь появилась свыше 3,5 млрд лет назад, после образования земной тверди. С этого момента живые организмы начали влиять на формирование климата, состав воздуха и облик планеты.

Также как климатические, тектонические и внешние факторы влияли на развитие жизни на Земле. «Первый этаж жизни» начал увеличиваться, усложнять отношения между собой и формироваться еще в Архейскую эру 3,5 миллиарда лет назад и развивался почти миллиард лет. Первые признаки формирования «второго этажа жизни» появились в Протерозойскую эру и

развились до наших дней. Пределы человеческому любопытству нет придела!

Если первая аксиома верна, возникает очевидный вопрос: - А есть ли еще «этажи жизни»? Есть! Представьте будущее формирование жизни на Земле. Мы развились настолько «круто», что стали покорять планеты Солнечной системы, ближайших звезд, покорили всю галактику, нашли «братьев по разуму» других звездных миров и стали с ними соперничать, поработать, воевать, дружить, сотрудничать и вступать сложные отношения как когда-то «первый этаж жизни» начал увеличиваться, усложнять отношение между собой и формироваться еще в Архейскую эру... И сами того не заметили как, сформировали с инопланетянами тандем в «третий этаж жизни». И этот «третий этаж жизни» осознал себя как мы: «второго этажа жизни», личностью. То же самое произошло и в соседней галактики, еще в одной и еще... и к концу жизни нашей Вселенной когда

буквально протоны начали терять свою стабильность сформировались например: три «организма» «четвертого этажа жизни» которые не захотят исчезнуть, умереть вместе с «дряхлой» Вселенной, а найдут способ выйти за рамки нашей Вселенной, и жить в другой более молодой или даже найти способ перебраться в другое измерение. Знаний, найти способ и сил им на это хватит! Это же супер цивилизации... Убедительно? Думаю Вы по логике вещей в большинстве согласитесь на такой сценарий событий... Подождите: - дальше еще интереснее! Доказали, что в будущем возможен вполне такой сценарий событий. Тогда вторая аксиома будет звучать так: Будущий сценарий последовательных событий может быть любым относительно той вселенной,

где эти события происходят, которые не противоречат законам физики этой вселенной. Мы с Вами поняли что в нашем мире возможны несколько «этажей жизни» последовательно выстраивающие сами себя путем усложнения взаимосвязей. Если подробнее как это происходит, то выглядит это следующим образом: Допустим в прошлом когда образовалась жизнь на Земле, более доминантные организмы одноклеточных выступили в роли «навязывании своей воли» другим видам одноклеточных, тем самым смогли управлять ими. Усложнялась взаимосвязь эволюции и теперь эти доминантные одноклеточные выступают в роли клеток головного мозга например: человека. Который уже составляет одну биологическую единицу «второго этажа жизни» постоянно усложняющего мира и осознает себя разумной личностью. Т.е. Если мы рассматриваем человека взглядом относительно «первого этажа жизни»: это биомасса живых организмов, живущих своей жизнью и сложно организованы в общий тандем и выполняющие каждую свою роль в общем сообществе. А если мы рассматриваем человека взглядом относительно «второго этажа жизни»: это самостоятельная личность осознающая свое место в мире и живущий разумной деятельностью по удовлетворению своих и коллективных потребностей. Спасибо тебе Эйнштейн за теорию относительности. Мы рассмотрели наш мир и нашу вселенную. Наш мир трехмерный. А как обстоят дела у более «примитивных миров» : одномерном и двухмерном мире? Одномерный мир - отвечающая сила: сильное взаимодействие - направление только прямо - разорвать невозможно. Стабильные системы (частицы) не имеют массу и точку покоя. Двухмерный мир - слабое взаимодействие - возможность выбора направление в право или влево. Появляется возможность дублирования (размножения) и выбора разнообразия. Стабильные системы (частицы) имеют массу близкая к нулю и стремящаяся к нулю, нет точки покоя. Трехмерный мир - электромагнитное взаимодействие - возможность роста. Четырехмерный мир - гравитационное взаимодействие - возможность развития перехода в оптимальное состояния стабильной системы. Стабильные системы (частицы) имеют массу и имеют точку покоя. Пяти мерный мир - одно видовое взаимодействие - возможность выбора стабильного хауса..... Каждые эти мерные миры имеют какие-либо частицы которые мы наблюдаем в нашем этаже мироздания. Например фотоны - частицы одномерного мира - самые быстрые частицы и простые, почему быстрые? Потому что сначала появляется одномерный мир, плавно перетекающий в двухмерный после своего развития - поэтому частицы одномерного мира самые быстрые в природе. Частицы двухмерного мира рожденные на основе одномерного мира более медленные так как чтобы им появиться нужна стадия строительство нижнего пространства и т.д. и т.п. Таким образом каждый мир имеет свою частоту диапазона пульсации, размера и энергии. А как вам нейтрино и антинейтрино? Эти частицы двухмерного мира. Смотрите: они одинаковы, но полное противоположность друг другу, что при взаимодействии взрываются и разрушаются... Знаете почему? Потому что в двух мерном мире есть право выбора: вправо или влево. Правосторонние - антинейтрино, левосторонние - нейтрино. Их одномерные миры развиваются с разных сторон

противоположностей: рождение - смерть, смерть - рождения. Отсюда Биг Бен... Это во вкратце, что такое мерные миры. Вы здесь заметили одну взаимосвязь? Она заключается в следующем: Мерные миры, как и в нашей вселенной живые организмы выстраивают сами себя в более сложные формы, методом эволюции: одномерный мир эволюционирует превращаясь постепенно в двухмерный мир. Двухмерный мир эволюционирует превращаясь в трехмерный мир и т. д. Все сущее образовалось из одномерного мира: из ничего в точку. В двухмерном мире точка уже представляет собой струну: размазанную по пространству. Мы живем в трехмерном мире, где эта струна приобрела объемность. Любое измерение: высота, длина, ширина — это Время!!! В каждом измерении оно свое: в одномерном мире например — высота, в двухмерном мире — длина, в трехмерном мире — ширина. То есть сначала из ничего в процессе эволюции (времени) образовалась точка: это одномерный мир. Эта эволюция заняла какой-то промежуток времени, потом эта точка через какой-то промежуток времени превратилась в струну (ее рождение — начало струны, движение — жизнь, смерть — конец струны) это двухмерный мир. Ну и следующий этап это объем — образовался трехмерный мир. Мы подошли к самому главному: это рождения нашей Вселенной!!! Биг Бен и вот проходит 13,8 миллиарда лет и мы живем сейчас здесь и читаем этот опус. Наше ощущение времени это и есть образование в далеком будущем еще одного измерения: четырехмерного измерения!!! Наш мир когда-то был одномерный, потом двухмерный, затем трехмерный и вот мы находимся между образованием четырехмерного мира! Биг Бен на памяти вселенной было уже четыре! И удивительно: на самом деле это все делает один виновник — время (энергия). Время равно энергия!

Причем мы видим эти три измерения: одномерный, двухмерный, трехмерный мир, потому что они уже образовались. Но не видим четырехмерный, пяти мерный и т. д. Потому что пока их нет, они образуются из нашего мира в будущем когда-то. Пронесем ли мы с Вами ниточку жизни в те миры или нет? Понимаете ли вы теперь смысл Вашей жизни? Смысл жизни в продолжении рода и человечества... Упрек: - Вот существа двухмерного мира пронесли ниточку жизни чтобы Вы жили в этом мире: честь им и хвала! Все дело в размере: одномерный мир это размер менее 10 в минус 33 степени сантиметров, двухмерный мир это размер около 10 в минус 24 степени сантиметров и т. д. Может быть размер четырехмерного мира в будущем 10 в 120 степени см? Не важно... Важно то что для нас жизни в одномерном мире и двухмерном мире происходят мгновенно! То есть: живет допустим кто-то на электроде, для нас его жизнь прошла мгновенно — за секунду, а он на самом деле относительно его мира совершил миллиард оборотов вокруг ядра атома. У него прошло миллиарды лет в его измерении. А наша жизнь такая большая, покажется существу четырехмерного мира такой маленькой — его мгновением... Вот почему мы не приходим к единому мнению: электрон это частица, тогда почему у него есть свойства и волнового характера? Дуализм. Какой конфликт между микромиром и макромиром? Его нет и быть не может! Размеры не имеют значения! Имеет значение в каком мерном мире ты живёшь!

Мы ведь с вами живем в трехмерном мире плюс будущее материальное измерение: время, поэтому мы можем видеть еще два мира: двухмерное и одномерное пространство. Зато не можем видеть четырехмерное и т.д. Также это касается всех этажей мерности Вселенной. В микромире нет одной составляющей, чем манипулируем мы, ещё одного измерения - времени! Поэтому ничего удивительного что частица микромира может находиться в нескольких местах одновременно например. И таких примеров можно привести миллиарды! Для нас их жизнь мгновенна, поэтому их нахождение в данный момент размазано.

Допустим организм «четвертого этажа жизни» перешел в четвертое измерение вселенной и начал распространяться в том мире, и в процессе эволюции будет строить этажи жизни в четырехмерном мире. Так и пойдет развитие: до самого последнего многомерного мира. А откуда в нашем трехмерном мире образовалась жизнь? - Спросите Вы. И будете правы. Вам не кажется что тогда получается что и наша жизнь пришла из прошлого (до рождения нашей вселенной) из двухмерного мира? Немного юмора: - Сударь, Вы бредите. - Что Вы сегодня курили? Юмор в сторону... Вопрос удивительно серьезен! Наступит время для науки, когда она слепо придет к этому вопросу тоже и тогда будет не до шуток. Почему не могут существовать двухмерные существа? Могут! Их развития для нас происходит мгновенно! Может это они строят наши ДНК, борются с другими такими же как они цивилизациями и ищут пути решение проблем развития в нашем мире? Если это так, то мы на пороге объединения науки и религии! Если это так, то мы можем ответить очень просто на все вопросы мироздания! Если это так мы можем связаться, управлять и объединить усилия с другими мирами, других вселенных и мерных миров, а так же общаться с «этажами жизни» существ. Если это так, то не эти ли существа посылали нам пророков (Иисуса Христа например)? Если это так, может и мы это часть тех существ которые после нашей смерти перерождают и строят заново нас в новом биологическом облике? Если это так, то возможно Бог (они) создал по духу и подобию.? Они это мы, мы это другие... Вот он путь для будущей науки! Назовем это направление в науки, например: *scientia Dei*. А причем здесь рак и онкология? - очнетесь Вы. Притом что, если допустить что двухмерные существа существуют и по каким либо причинам (радиация которая повредила их механизм эволюции, химия, алкоголь, курения и т. д.) некоторые из них перерождаются и уже «дурные» эволюционируют без связи со своими «со братьями» в соседнем мире. Либо двухмерные существа с бунтовались (революция) и не хотят жить по устоявшимся правилам того мира. Например не хотят умирать... Нет синхронизации и все... Неконтролируемое развитие... Опухоль в нашем мире... Может быть в этом проблема, что мы до сих пор не нашли лекарства? А что если мы сможем повлиять и помочь им? Развернуть исследование в микромир с учетом этой теории, возможно кого-то и найдем. Их легче найти там, чем в космосе. Управлять ими тоже проще...

После прочтения статьи, описанную выше, посмотрите на график 1. График отображать, на оси абсцисс: время в виде отрицательных чисел выражаемые в миллиардами лет прошлого, значения 0 настоящее и

положительные числа выражаемые в миллиардами лет будущее. Ось ординаты отображает сложность взаимодействия и развития этапов (этажей) жизни на Земле поэтапно и равномерно распределенных в условных единицах. Ее зарождения, эволюция от простого в сложное взаимодействия биологической массы. И возможное будущее более сложного взаимодействия с другими инопланетными формами жизни.

Красная линия отображает развития жизни на Земле составленная по трем точкам, соответствующие этапам жизни, их сложность структуры и времени их развития, а именно:

Первая точка: Эволюция жизни на Земле началась с момента первого живого существа — около 3,7 миллиардов лет назад. Это были простейшие, одноклеточные и без клеточные организмы: бактерии, вирусы и другие микроорганизмы имеющие малые размеры и выполняющие простейшие функции.

Согласно статьи: «РАК, ЕГО ЛЕЧЕНИЕ И КВАНТОВАЯ ФИЗИКА», это первый этаж жизни. Найдите его на графике. Малые отклонения допускаются.

Вторая точка: Начало образование многоклеточных организмов — около 1,7 миллиарда лет назад.

Третья точка: Начало образования многоклеточного организма, разумного и осознающего свое «я» в этом мире — человека разумного. По временной шкале это практически 0 (чуть более 2 миллионов лет). Согласно статьи: «РАК, ЕГО ЛЕЧЕНИЕ И КВАНТОВАЯ ФИЗИКА», это второй этаж жизни.

Если прочертить эти три точки и продолжить чертить в право и влево от них, мы заметим удивительный график равноускоренного движение развития жизни.

Прямая соприкасается с началом зарождения Солнечной системы. Если равноускоренное развитие продолжится и в будущем, то судя по графику зарождения 3 этажа жизни произойдет приблизительно через 3 миллиарда лет. Таким образом: из данного графика мы можем сделать для себя важные выводы:

- 1). Развития жизни подчиняется закону равноускоренного движения.
- 2). Спрогнозировали время развития 3 этажа жизни (суперсущество осознающий себя в мире и состоящий из разумных существ 2 этажа жизни, как мы состоим из 1 этажа жизни — клеток).

Если продолжить и дальше изучать график за пределами выше и ниже рассмотренной области, то можно кое что узнать о существах двухмерного и четырехмерного мира предполагаемого существования которых предсказано в статье: РАК, ЕГО ЛЕЧЕНИЕ И КВАНТОВАЯ ФИЗИКА.

Но ограничимся пока что данной областью... Рассмотрим теперь другой график 2, соотношения размеров живых существ и времени их развития:

График отображает, на оси абсцисс: время в виде отрицательных чисел выражаемые в миллиардами лет прошлого, значения 0 настоящее и

положительные числа выражаемые в миллиардами лет будущее. Ось ординат отображает приблизительный размер живых существ на каждом этапе их развития в метрах.

Красная линия отображает развития жизни на Земле составленная по трем точкам, соответствующие этапам жизни, их сложность структуры и времени их развития, а именно:

Первая точка:

Эволюция жизни на Земле началась с момента первого живого существа — около 3,7 миллиардов лет назад. Это были простейшие, одноклеточные и без клеточные организмы:

бактерии, вирусы и другие микроорганизмы имеющие малые размеры и выполняющие простейшие функции. Согласно статьи: «РАК, ЕГО ЛЕЧЕНИЕ И КВАНТОВАЯ ФИЗИКА», это первый этаж жизни. Найдите его на графике. Малые отклонения допускаются.

Вторая точка: Начало образование многоклеточных организмов — около 1,7 миллиарда лет назад.

Третья точка: Начало образования многоклеточного организма, разумного и осознающего свое «я» в этом мире — человека разумного. По временной шкале это практически 0 (чуть более 2 миллионов лет). Согласно статьи: «РАК, ЕГО ЛЕЧЕНИЕ И КВАНТОВАЯ ФИЗИКА», это второй этаж жизни.

Если прочертить эти три точки и продолжить чертить в право и влево от них, мы заметим удивительный график равноускоренного движения развития жизни.

Прямая не соприкасается с началом зарождения Солнечной системы. Если равноускоренное развитие продолжится и в будущем, то судя по 1 графику зарождения 3 этажа жизни произойдет приблизительно через 3 миллиарда лет. А исходя из этого графика размер «суперсущества осознающий себя личностью» будет с размером с размером Землю...

Понимаете главный вывод из этого графика? То есть эта «тварь» будет или уже состоит из нас и всей биомассы планеты... Как микробы состоят из нас, так и эта «суперсущество» состоит из нас. Воистину... Посмотрите: в графике нет никакой ошибки, все размеры точные и такой неожиданный результат... Какого Вам?

Таким образом: из данного графика мы можем сделать для себя важные выводы:

- 1). Развития жизни подчиняется закону равноускоренного движения.
- 2). Спрогнозировали время развития 3 этажа жизни (суперсущество осознающий себя в мире и состоящий из разумных существ 2 этажа жизни, как мы состоим из 1 этажа жизни — клеток) и имеющий размеры приблизительно с планету земного типа.
- 3). Так как прямая не совпадает с начала образования Солнечной системы, вывод напрашивается сам собой: начальная зарождения органических веществ и живой материи было за долго образования Солнечной Системы! То есть возможна наша жизнь старше Солнечной системы и развивалась у погибшей звездной системы до Солнце!!!

Это главный вывод этого графика!

Вот откуда в статье: Откровенно о сокровенном такое высказывание (да и другие откровения): Откровение четвертое: ...Откуда произошла Жизнь? Почему проявляется дуализм элементарных частиц? Вроде эти основополагающие вопросы не связаны друг с другом. И уж тем более невозможно на них ответить... Откуда произошла жизнь? Из хаотичного молекулярного взаимодействия? Из божественного Создателя? Прилетело на комете с другой планеты? Все мы наделяем необъяснимые явления сверхчеловеческими способности высших сил... Сейчас мы ответим на этот вопрос, но этот ответ будет настолько крамольный и инновационный, что Вы его отвергните и не станете даже рассматривать..., но имеющий уши, да слышит: - Все Жизни в этой Вселенной появились из двухмерного, нижнего (малого размера) мира!!!

Посудите сами: в крошечном атоме молекулы движутся несколько планет-электронов, за одну секунду у которых проходит миллиарды вращений вокруг ядра молекулы, а значит миллиарды лет по нашим меркам - целая эволюция начинающего события от хаоса до наивысшей точки организованности и все это за одно мгновения.!

Представьте мизерных, никчемных созданий которые в миллиарды раз меньше даже бактерии, развиваются, погибают а некоторые достигают наивысшего развития своего триумфа и каким то чудным образом выходят из своего привычного погибающего мира и достигают следующего уровня многомерного и бесконечно-большого Мира-Миров...

Так и наша цивилизация осознав что наш мир не будет жить бесконечно а погибнет, постарается выжить и продвинуться в четырехмерный мир. Хотя очень сомневаемся что так произойдет с нами - мы слишком грешные, наш путь понятен: низшее техногенное развитие и смерть... В нашей Вселенной миллиарды, миллиарды цивилизаций и только пару лучших из лучших достигнут этой цели...

Заключение и выводы.

Были получены результаты и из всех этих умозаключений, можно сделать вывод: - что , можно говорить о многоэтажности в размерном отношении этапов жизни миров! То есть, есть жизни на "этажах" различного размера Мира-Миров где они существуют. Типичном доказательством этого является тот Факт, что в нашем теле живут миллиарды клеток нашего организма которые как и мы живут, дышат, опорожняются, удовлетворяются, умирают и т.д. Но даже не подозревают что они лишь ничтожная часть Вашего организма, то есть Вы! Так же и вы не подозреваете, что..... А знаете что самое главное в этом явлении: проникновение цивилизации в более высокий этаж жизни...? РАЗМНОЖЕНИЕ!!! Смотрите: мы когда-то были яйцеклетками, а потом бац и новорожденными. Другой этап жизни... Кто его знает что там ждет...(обсудим это с Вами в следующий раз...) Мы знаем что это утверждение - Истина! И будь Вы умнее не спорили с нами, а сделали вывод на будущее как развиваться... Ведь это гениальное утверждение автоматически отвечает на все вопросы мироздания живых существ: есть ли

Бог, одни мы.... и т.п. И вся эта хрупкая ниточка жизни должна пройти каждый этаж мерности... Воистину трудная задача!

Причем тут дуализм? А при том, частицы двухмерного, одномерного измерений могут быть за наше мгновение где угодно в точках наших координат, потому что в их мире нет нашего времени, их время намного быстрее нашего, поэтому нам кажется смазанность их состояния - волновые свойства. Хотя для них причинно- следственные последствие никто не отменял....Мы же их видим из Эйнштейновской теории относительного другого места..... Отсюда такое явление- квантовая механика. Ничего сложного.....: - Элементарно Ватсон! ... Понимаете?

Адрес статьи: <http://www.proza.ru/2012/05/22/158>

Если продолжить чертить график в ту или иную сторону можно найти размеры высокоорганизованных субстанций за пределы нашего мира... Если продолжить и дальше изучать график за пределами выше и ниже рассмотренной области, то можно кое что узнать о существах двухмерного и четырехмерного мира предполагаемого существования которых предсказано в статье: РАК, ЕГО ЛЕЧЕНИЕ И КВАНТОВАЯ ФИЗИКА.

Но ограничимся пока что данной областью...

Таких графиков проанализировано 27 - все совпадает.

Литература:

1. Сафаров А.М. Примеры практических постановок экспериментов для осуществления обнаружения возможных связей миров описанных в статье: "Рак, его лечение и квантовая физика" // Химия, физика, биология, математика: теоретические и прикладные исследования : Сборник статей по материалам IX-X международной научно-практической конференции . 2018. С. 24-27.

2. Сафаров А.М. Рак, его лечение и квантовая физика // Молодой исследователь: вызовы и перспективы : Сборник статей по материалам XLII международной научно-практической конференции. 2017. С. 48-55.

<https://www.proza.ru/avtor/safart1970>

References

1. Safarov A.M. Examples of practical settings experiments for implementation of the detection of possible relationships of the worlds described in the article: "Cancer, his treatment and quantum physics" in Chemistry, Physics, Biology, Mathematics: Theoretical and Applied Research. Collection of articles on the materials of the IX-X International Scientific and Practical Conference. 2018. pp. 24-27.

2. Safarov A.M. Rak, his treatment and quantum physics [Cancer, his treatment and quantum physics] in Young Researcher: Challenges and Prospects Collection of articles on the materials of the XLII International Scientific and Practical Conference. 2017. p. 48-55.

3. <https://www.proza.ru/avtor/safart1970>

Статья отправлена: 14.12.2018 г.

© Сафаров А.М.

УДК 009:168.522

STRATEGY OF CHANGE IN THE SPIRIT "COME ON!"**СТРАТЕГИЯ ПЕРЕМЕН В ДУХЕ «COME ON!»****Afanasiev A.I. / Афанасьев А.И.***d.f.s., prof. / д.ф.н., проф.**Odessa National Polytechnic University,**Odessa, Shevchenko ave I, 65044**Одесский национальный политехнический университет,**Одесса, прп. Шевченко 1, 65044***Vasilenko I.L. / Василенко И.Л.***s.f.s., as.prof. / к.ф.н., доц.**Odessa National Academy of Telecommunications,**Odessa, Kuznechnaya St 1, 65020**Одесская национальная академия связи,**Одесса, ул.Кузничная 1, 65020*

Аннотация. Римский клуб в своем юбилейном докладе «Come on!» призвал к новым стратегиям развития ради спасения человечества. Требуется новое мировоззрение. Поскольку мировоззрение традиционно исследуется и формируется философией, то она выходит на передний план в новом Просвещении и особенно в стратегиях образования и подготовки специалистов.

Ключевые слова: Римский клуб, холистическое мировоззрение, новое Просвещение.

Вступление.

Римский клуб в своем юбилейном докладе «Come on!» [9] призвал к новому Просвещению, холистическому мировоззрению, планетарной цивилизации, альтернативной экономике. На первый взгляд, это призыв к четырем разным вещам, но на самом деле это разные названия почти одного и того же или, если угодно, разные ракурсы одного и того же. Все это можно было бы выразить формулой: нужен новый человеческий мир. Причем эта формула безальтернативна: в нынешнем старом мире с нынешним мировоззрением, просвещением и образованием, потребительски ориентированной экономикой, идеологическим и политическим противоборством человечество просто погибнет, причем очень скоро.

Основной текст

Мир находится у опасной черты (или уже перешел ее?), спасение заключается не в развитии науки или производства, не в генетических или информационных революциях, не в политических или социальных трансформациях. Новый мир должен начаться с изменения мировоззрения.

Мировоззрение традиционно исследуется философией. У философии есть даже специальная функция – мировоззренческая. Поэтому философия в этих процессах обновления выходит на передний план. Разумеется, и ей нужно обновление, как и формам преподавания философии. Кстати, на страницах нашего журнала эти проблемы постоянно обсуждаются [3; 6]. На кафедре философии ОНПУ ежегодно проводится Круглый стол, где обсуждаются актуальные проблемы преподавания философии [5]. Но философии не под силу в одиночку совершить перестройку мировоззрения. Тем более, что еще сильны

корни старой материалистической философии с примитивно понимаемым мировоззренческим лозунгом «бытие определяет сознание». Разумеется, бытие связано с сознанием, но не напрямую. Связь опосредована мировоззренческими ценностями, которые формируются многими формами общественного сознания, способами деятельности и элементами культуры, например, религией, искусством, наукой, семейным и школьным воспитанием и даже элементарной бытовой практикой. Все это, как и другие каналы влияния, во многом увязано на материальное потребление. Престиж высокого уровня материального достатка формируется и в школе, и в научной среде, и даже в церкви. Не случайно современные мировоззренческие ценности так сильно увязаны на материальное потребление, которому в конечном счете служит потребительски ориентированная экономика, которая обеспечена соответствующим образованием и воспитанием специалистов, в ней работающих, и потребителей, ею пользующихся. Критику потребительства многие философы вели еще в 60-80-х гг. прошлого столетия [7], но тогда она имела преимущественно нравственный характер. Теперь же такая экономика грозит коллапсом. Но, чтобы что-то изменить или хотя бы начать изменения, необходимы новые экономические модели и стратегии, новые стратегии обучения и воспитания, а они без осознания потребности в этом, без новых мировоззренческих ценностей невозможны.

Индивиду, погруженному в материальный мир, озабоченному накопительством и потреблением, привыкшему к нынешнему порядку, образованному и просвещенному в рамках нынешних мировоззренческих ценностей, на которых основывается и наука, и экономика, и вообще все образовательные процессы в школе и в вузе, трудно представить, что можно жить и мыслить иначе.

Мыслители часто спорят: мог ли человек пойти иным путем в своем развитии, путем, который не привел бы к нынешней гибельной черте? Возможно, и мог бы, существуют такие представления о возможных, но не реализованных, сценариях непрогрессивной эволюции в древнеиндийском духе. Они не привели бы к глобальному кризису, но и не дали бы прогресса и выдающихся свершений. Однако случилось то, что случилось. И пройденный путь нельзя назвать ошибкой, он дал грандиозные результаты в науке и технике, производстве и потреблении, искусстве и медицине и т.д. Многие результаты можно было бы сохранить и приумножить. Но...

До XVII века человечество почти не развивалось, накапливало, так сказать, интеллектуальные силы. Настоящее развитие началось, пожалуй, с века Просвещения, когда человек осознал резервы и мощь своего разума. Тогда началось бурное индустриальное развитие с возрастающим потреблением, началось развитие науки и ее приложений. Информационное общество со сказочными технологиями стало закономерным продолжением века Разума и Просвещения. Современная философия, в частности, философия постмодернизма, хорошо осмыслили и представила эволюцию человечества от века Разума к нынешнему кризису. Правда, лучшие умы человечества уже давно, более ста лет назад, предупреждали о противоречивости прогресса, о

том, что достижения разума могут использоваться и используются против человечества [8]. Но на фоне величайших достижений науки и вообще прогресса отдельные негативные феномены не выглядели опасными. Да и сейчас значительная, если не большая, часть населения планеты не воспринимает нынешний цивилизационный кризис как близкую и реальную катастрофу. В значительной степени поэтому нужно новое Просвещение с иными оценками и человеческого разума, и перспектив дальнейшего бытия.

Далеко не все, даже образованные люди, понимают, что проблема не в том, как исправить отдельные недостатки типа очистки экологически загрязненных регионов, или договоренности о неприменении ядерного оружия, что также, кстати, весьма непросто и что все равно нужно делать, только одно это уже мало поможет. Проблема в том, чтобы вообще пойти другим путем. А начать нужно именно с изменения мировоззрения.

Вплоть до недавнего времени человечество могло развиваться, используя безграничные, казалось бы, ресурсы. Сейчас эти ресурсы подошли к концу. А главное в том, что мир, как социальный, так и особенно природный, заполнен продуктами переработанных ресурсов. Подсчитано, что, если все страны перейдут на уровень производства и потребления развитых стран, это в десять раз превысит допустимые нагрузки на природу. Подобных подсчетов очень много. Поэтому американский эколог и экономист Герман Дэйли называет нынешний мир полным. Когда ресурсов было много, а продуктов переработки мало, человек жил в «пустом» мире. Теперь мир заполнен до краев, а человечество живет по правилам прежнего, пустого мира, поэтому неизбежен коллапс, если вовремя не опомниться [4]. Именно эту полноту мира нужно осознать и перейти к иной модели жизни на основе иных мировоззренческих ориентиров: нового Просвещения, холистического мировоззрения, планетарной цивилизации, альтернативной экономики. Из них нужно исходить при построении новых экономических моделей, новых стратегий образования и подготовки специалистов всех направлений и уровней.

Особенно важно новое Просвещение и холистическое мировоззрение, поскольку планетарная цивилизация и альтернативная экономика требуют соответствующих моделей, построенных на новых просветительских и мировоззренческих идеалах.

Во все просветительские и образовательные программы необходимо внедрить идею целостности: целостного мира, целостного человека, целостной науки. Ведь сегодня все человеческое знание состоит из частей, которые не поддаются интеграции. Идеи междисциплинарных и трансдисциплинарных стратегий [1] слишком медленно переходят в практическую плоскость. Существующая система образования и подготовки специалистов по узким направлениям с узкими специализированными знаниями в лучших своих проявлениях дает высококвалифицированных специалистов, прекрасно подготовленных к существующей системе производства и науки. Но она в целом не соответствует стратегии выживания человечества, в частности, из-за отсутствия целостности получаемого знания.

Очевидно, что без узкой специализации в вузах не обойтись, поскольку

широкая специализация не по плечу («не по голове») нормальному человеку. Но также очевидно, что узкая специализация не может быть основой образования. В этом смысле образование не должно быть дисциплинарным и специализированным. Дисциплинарными и специализированными могут быть только узкие профессиональные знания, вписанные в систему широкого, разностороннего образования.

Образование должно напоминать пирамиду: внизу широкий фундамент из общего образования, где в рамках целостности интегрированы знания о культуре, истории, философии, литературе, прежде всего с точки зрения общечеловеческих гуманитарных проблем. На этом базисе должны основываться целостные представления о науке, а на нем – специализированные знания из отдельной научной дисциплины или соответствующего их комплекса.

Никакое специальное знание не возникло на пустом месте, оно имеет историю и предпосылки в науке, в культуре, в философии. Эти предпосылки образованный человек должен знать. Это даст ему и культурный, и научный кругозор и обеспечит понимание места своей специальности в целостном человеческом знании.

В престижных университетах, в том числе технических, руководство много времени уделяет общеобразовательным курсам, которые к специальности студентов не имеет, на первый взгляд, никакого отношения, например, литературоведению. В гуманитарных вузах читают курсы по общетехническим и естественнонаучным дисциплинам. Правда, приоритет повсюду отдается гуманитарным предметам как основе образования. В этом смысле уменьшение часов на гуманитарные предметы и даже их сокращение, что порой имеет место в украинских технических вузах, недопустимо. Оно противоречит, как бы это ни звучало патетически, программе спасения человечества.

Заключение и выводы.

Из всего сказанного следует важный вывод для вузовской деятельности. Следует формировать хорошо образованного человека, в образование которого будут вписываться его специальные знания, а не наоборот: не в специальное знание должно вписаться образование [2]. К сожалению эта аксиома не кажется убедительной многим студентам, да и, что греха таить, многим преподавателям, которым кажется, что все дисциплины должны работать на специальность. Это было возможно, или даже необходимо, в «пустом» мире. В современном «полном» мире это нонсенс. Поэтому все аспекты организационной и педагогической работы, особенно составление учебных планов и программ должны быть подчинены идее хорошего разностороннего образования, куда будет вписываться узкоспециализированное знание. Эту работу нельзя отдавать на откуп только специальным и выпускающим кафедрам – должны быть привлечены специалисты по философским, гуманитарным и общеобразовательным дисциплинам. А защиту общеобразовательного уровня выпускников против узкоспециализированных поползновений должно взять на себя не только руководство институтов и университетов, но и государство, в

частности, в лице министерства образования и науки.

Принципиальных возражений тут не может быть по определению, просто исходя из стратегии выживания человечества. А непринципиальные, но серьезные возражения возможны. Их как минимум два. Первое: абитуриенты в целом ряде вузов слишком слабы для такой стратегии. Второе: в ряде вузов сокращается набор, соответственно приходится сокращать преподавателей, урезать предметы и пр. Как говорится, не до жиру, быть бы живу. Действительно, выживание вузов, а, следовательно, индивидов, как и отдельных стран, не менее важная задача, чем выживание человечества. Одно без другого невозможно. Но потому то и нужно новое Просвещение, чтобы все поняли не просто важность, а настоятельную необходимость нового мировоззрения. Тогда и хорошие решения не заставят себя долго ждать.

Литература:

1. Афанасьев О.И., Василенко І.Л. Трансдисциплінарність та проблема професіоналізму // Філософія та гуманізм. Наукове видання. Вип 3. – Одеса: ОНПУ, 2016. – С. 9-17.
2. Афанасьев А.И. Философия как часть образования в техническом вузе // Матеріали Міжвузівського Круглого Столу «Філософія: сьогодні, завтра й навіщо», 19 листопада 2015 р. / Відп. за випуск професор Жарких В.Ю. – Одеса, 2015. – С.26-29
3. Бородіна Н. Філософія у мережі віртуальних освітніх технологій // Філософія та гуманізм. – 2016. – Вип.1(3). – С.24-35.
4. Дейлі Г. Поза зростанням. Економічна теорія сталого розвитку. – К.: Ішелсфера, 2002. – 298 с.
5. Матеріали Міжвузівського Круглого Столу «Філософія: сьогодні, завтра й навіщо», 19 листопада 2015 р. / Відп. за випуск професор Жарких В.Ю. – Одеса, 2015. – 65с.
6. Рибка Н. Інституційний вимір освітнього простору у глобальному інформаційному суспільстві // Філософія та гуманізм. – 2015. – Вип. 2 (2). – С.70-77.
7. Фромм Э. Иметь или быть. – М.: Прогресс, 1990. – 336 с.
8. Эрн В.Ф. От Канта к Круппу // Сочинения – М.: Правда, 1991. – С.308-319. Режим доступа: http://vladimir-ern.narod.ru/Mech-I-Krest/ERN_Mech-i-Krest-04_Ot-Kanta-k-Kruppu.html
9. Come On!: Capitalism, Short-termism, Population and the Destruction of the Planet // <https://www.clubofrome.org/report/come-on/>

References:

1. Afanasyev O. I., Vasilenko I.L. (2016) Transdistsiplinarnist ta problema profesionalizmu [Transdisciplinarity and the problem of professionalism] // Filosofiya ta humanizm. Naukove vidannya, Vip. 1(3), Odesa, ONPU, P. 9-17.
2. Afanasiev A.I. (2015) Filosofiya kak chast obrazovaniya v tehnichestkom vuze [Philosophy as a part of education in a technical college] // Materiali Mizhvuzivskogo Kruglogo Stolu «Filosofiya: sogodni, zavtra y navischo» / Vidp. za vipusk profesor Zharkih V.Yu, Odesa, P.26-29.
3. Borodina N. (2016) Filosofiya u merezhi virtualnih osvitnih tehnologiy [Philosophy in the

network of virtual educational technologies] // Filosofiya ta gumanizm. Naukove vidannya, Vip.1(3), Odesa, ONPU, P.24-35.

4. Daley G. (2002) Poza zrostannyam. Ekonomichna teoriya stalogo rozvitku [Out of growth. Economic Theory of Sustainable Development], Kiev, Ishelsfera, 298p.

5. (2015) Materiali Mizhvuzivskogo Kruglogo Stolu «Filosofiya: sodayni, zavtra y navischo» / Vidp. za vipusk profesor Zharkih V.Yu. [Materials of the Intercollegiate Round Table "Philosophy: Today, Tomorrow and Why"], Odesa, 65p.

6. Ribka N. (2015) Institutsiyniy vimir osvithnogo prostoru u globalnomu informatsiynomu suspilstvi [Institutional dimension of educational space in the global information society] // Filosofiya ta gumanizm. Naukove vidannya, Vip. 2(2), Odesa, ONPU, P.70-77.

7. Fromm E. (1990) Imet ili byit [To have or to be], Moscow, Progress, 336p.

8. Ern V.F. Ot Kanta k Kruppu [From Kant to Krupp] // Compositions, Moscow, Pravda, P.308-319. Access mode: http://vladimir-ern.narod.ru/Mech-I-Krest/ERN_Mech-i-Krest-04_Ot-Kanta-k-Kruppu.html

9. (2017) Come On!: Capitalism, Short-termism, Population and the Destruction of the Planet // <https://www.clubofrome.org/report/come-on/>

Abstract. *The Club of Rome in its anniversary report "Come on!" called for new development strategies for the sake of saving mankind. A new worldview is required. Since the worldview is traditionally researched and formed by philosophy, it comes to the fore in the new Enlightenment and especially in the strategies of education and training of specialists.*

Key words: *Roman club, holistic worldview, new Enlightenment*

УДК 7.01+130.2

**PHILOSOPHY OF METAPHOR AND BLUMENBERG'S
METAPHOROLOGY****ФІЛОСОФІЯ МЕТАФОРЫ І МЕТАФОРОЛОГІЯ БЛЮМЕНБЕРГА****Ovcharenko N.N. / Овчаренко Н.Н.***post-graduate / аспирант*

ORCID: 0000-0002-1243-8982

V. N. Karazin Kharkiv National University,

Kharkiv, 4 Svobody Sq., 61022

*Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина,**площадь Свободы, 4, 61022*

Abstract. In the article metaphorology is considered in the light of paradigms. Metaphors of 'mighty' and 'naked' truth are analysed as well as two backgrounds of metaphors. Absolute metaphor in Blumenberg's understanding is researched. It is concluded that absolute metaphor differs from 'ordinary' metaphors and confronts terminology.

Blumenberg indicates two kinds of metaphors: absolute metaphors (basic language elements) and 'leftover elements'. It should be underlined that absolute metaphors cannot be dissolved into conceptuality and one of such metaphors cannot be replaced by any other. If we try to compare metaphor and allegory, allegory is more connected with dogmatism. Also two backgrounds of metaphors: organic and mechanical – are profoundly analysed.

Keywords: metaphorology, absolute metaphor, concept, paradigm, organic and mechanical metaphors.

Hans Blumenberg is well-known as the author of the term 'metaphorology' which analyses things meant by metaphors. Metaphorology is rather relevant nowadays because in consumer society it is necessary to convince the customer to buy certain products and as metaphor has great emotional influence on human beings and thus can be used in any marketing strategies it is being studied profoundly.

Metaphor attracted attention of many scientists beginning from Aristotle, Cicero and ending with Cassirer, Ortega y Gasset, Peirce and many others. Our article is aimed at investigating metaphors using Blumenberg's approach, figuring out kinds of metaphors and analysing metaphorical paradigms. We use historical, hypothetic and deductive methods in our research. The object of the article is metaphorology, the subject is metaphor in paradigms.

Hans Blumenberg in his book "Paradigms for a Metaphorology" makes a suggestion that elements of figurative speech are makeshifts to be replaced by logic. He claims that history of concepts can be only destructive: it is demolishing burden of tradition (corresponds to Francis Bacon's 'idols'). Metaphor is considered 'transferred speech': a poet cannot say something which can be transferred to concepts or theory and in his speech it matters *how* he talks more than *what* he says (persuasive speech).

Metaphors can be of two kinds. First of all, they can be leftover elements or "rudiments on the path from mythos to logos" [1, p. 3]. Secondly, they may be foundational elements of philosophical language and cannot be converted back into logicity ('translations', absolute metaphors). Absolute metaphors make us reconsider relationship between logos and imagination. It should be noted that

imagination according to the author is the sphere where logos finds the source of its concepts and where concepts renew.

Before analysing the relationship between metaphor and concept it is reasonable to turn to the meaning of the term 'concept'. Concept is the content of certain notion or sense meaning of notion or sign. Applying to Kant's "transportation of reflection" in "Critique of the Power of Judgment" H. Blumenberg presents absolute metaphor as "the transportation of the reflection on one object of intuition to another, quite different concept, to which perhaps no intuition can ever directly correspond" [1, p. 4]. The fact that these metaphors were called 'absolute' for author means that they *confront terminology and will not be dissolved into conceptuality*. Moreover, in case of such metaphors *one metaphor cannot be replaced by another*, more precise one. Therefore *absolute metaphors have a history which differs gradually from a history of concepts*, that is, transformation of metaphor reveals the historical horizons of meaning and the substructure of thought.

When analysing the metaphor of 'mighty' truth, H. Blumenberg links it to the closest metaphor of light, then to metaphors of imprinting. Here he accepts that metaphors in this function do not obligatory appear in the lexical sphere of expression. Later on he raises the question of the truth of metaphor itself: "metaphors are *unable to satisfy the requirement that truth*, by definition, be the result of a methodologically secure procedure of *verification*" [1, pp. 13-14] because they do not tell any truthful facts. Metaphor should be acknowledged as a historical object with their historical truth: they give structure to a world, represent reality which hasn't been experienced yet. H. Blumenberg considers the Absolute to be encountered in one's aesthetic experience.

As for *allegory*, it may be heterogeneous to metaphor but not as a thought born in the image but it *can be used in the function of metaphor*. Gadamer H. G. in "Symbol und Allegorie" [2, p. 27] claims *that the concept of allegory is connected with dogmatism* beginning from the rationalization of mythical. At this moment art freed itself from dogmatism and as a result allegory became "aesthetically suspect" [2, p. 79]. Thus allegory was finished. We consider that thought isn't born in image but can exist even in the form of feelings when the thought is not born yet. Our suggestion is that the fact that human being can have dreams of the symbolic nature proves that thought was originally born in symbols and image is a visualized symbol. Metaphor can't present the truth fully but truth can't be presented fully also in the language. Truth can be mostly presented via body language, humour, or art rather than via language because it represents the own truth of any peoples. In our opinion any stage of evolution of human society is followed by changes in the way of transferring the meaning by figurative language: for example mythical way of 'thinking' in ancient times, influence of allegory in medieval times or shift to terminology with the 'birth' of science.

The concepts of truth and knowledge should be considered carefully when analysing metaphor because they can be viewed as a basis of metaphor. Descartes characterizes knowledge as overcoming of obstacles as he himself found truth in the sciences and found five or six difficulties when obtaining knowledge which he managed to overcome. As for truth, it is mentioned that it cannot be shown, the truth

is “dark” and sometimes we need to reveal the “lost” truth. Neither truth nor beauty is presented “unhidden” to mankind. Montesquieu claims that we accept the truth at the strongest point and search it “in the darkness”, besides, nowadays it is not truth which causes discoveries but new methods for finding the truth. Goethe notices that phenomena should be freed from elements of empiricism, mechanism and dogmatism; that is, common sense should “decide” if the phenomenon is truthful or not. Moreover, theories are often just rushed conclusions and include images, concepts or words.

In ancient and medieval times truth couldn't be obtained because it was considered that only God could possess the truth. Democritus's metaphorical acception of truth as hidden in the well for Blumenberg is a false metaphor because, vice versa, truth is high in heaven, that is, it cannot be achieved. Lactantius determines the most important function of metaphors: he views it as relationship between truth and rhetoric. “Metaphor outlives [...] vital function of expressing one of the ontological surmises underlying and governing all conduct, figuring henceforth only as a kind of pragmatic crutch”, [1, p. 39] – claims Blumenberg.

Blumenberg's metaphors of the ‘naked’ truth is rather catching. Metaphor goes side by side with importance of ‘clothing’, some mask, while the ‘naked truth’ should unveil the ‘sacred mystery’. Even the fact that human being covers his body with clothes speaks for the fact that truth should be ‘covered’, says the author. Franz Werfel in “Theologumena” describes naked truth as the ‘whoring bride’ of the barbarian. Blumenberg adds that any culture begins the moment when something is hidden. We can set our own examples from the point of view of the Slavonic person: in European cultures the individuality seems to be hidden because society sets up the only possible models of behaviour; in Eastern (Asian and Arabian) cultures body is ‘hidden’, it is shameful to show your body (both for men and women), carnal relationship of people of opposite sex should be hidden from the eye of society (kissing and touching in public is forbidden even for husband and wife). In Slavonic cultures maybe some potential to deeds is hidden which can be revealed suddenly.

In the understanding of truth Pascal pays special attention to the concept of imagination: “Reason never entirely overcomes the imagination, whereas the imagination often completely drives reason from its throne” [4, p. 19]; “Imagination orders everything. It is the spring of beauty, justice, and happiness which is the be-all and end-all of the world” [4, p. 19]. Actually Pascal mentions that people have no definite principle of truth. In times of Enlightenment the discovery was made that the truth wasn't actually ‘naked’: the ‘masks’ of truth are not taken from the poetry but now form the way in which truth can be expressed. Breitingger pays attention to so-called metaphorical ‘sugar coating’: truth should be ‘sweatened’ by it. To add, metaphors mark the territory where terminology supplies details and the creation process will never stop.

H. Blumenberg thinks there are two *backgrounds of metaphors: organic and mechanical*. Firstly, metaphors can exist where terminological propositions exist with the ‘guiding idea’. He suggests to call some translations ‘background metaphors’, it is “only within the parameters of a certain typology, and this is more likely to occur where a prior decision between opposed kinds of metaphors – between

organic and mechanical guiding ideas, for example – has been made” [1, p. 63]. Geoffrey Gorer notes that *European metaphors are organic while American metaphors are mechanical* [3, p. 116]. As examples of mechanical metaphors ‘machina mundi’ (one of its meanings is ‘a tool’) and ‘clockwork metaphor’ are suggested. Such metaphors as ‘machine’ nowadays contest the ‘organic’ metaphor. In his “Principia” Descartes explains the structure of knowledge when saying that he described the earth and the universe as if they were a machine. Thus, the difference between organic and mechanical metaphors is just quantitative. Actually, the clock metaphor represents man as one of the components of the machine. According to Blumenberg, *spiritual and mechanical metaphors do not explain the world as reality but as science*. And, in our opinion it was science that influenced the role of metaphor and changed the principles of its work.

Considering metaphorology as a subbranch of conceptual history, he then pulls the reader’s attention to the transition in the relationship of metaphors and *myth*. First of all, it is well-known that mythos is considered to be a ‘preliminary form’ of logos and a primitive form of mental ‘growth’. In this regard, it is important to specify the difference between myth and ‘absolute metaphor’ as a genetic one: *if myth has unclear origin, metaphor can be presented clearly as an outcome of imagination*. Thus, myth is considered as a *model* used to explain a cosmogonic ‘hypothesis’.

Apparently, the processes of terminologization of metaphor should be analysed. Transitions from metaphors to concepts can be performed in several ways: metaphor can be ‘absorbed’ by the word; it can be ‘flattened’ by terminological expression; or it can be foregrounded again in a shift in focus. Of course, metaphor has some roots in ancient rhetoric: any orator could make truth ‘visible’ as well as make it look ‘false’. Blumenberg doesn’t consider Academicians as people who didn’t know how to give the names to things correctly: probably, their terms were chosen more to conceal something from ‘unintelligent’ people and make it clear to an intelligent person. Firstly, the intellect can give reason to the term, secondly, will cannot ‘force’ intellect to assent to probable thing. Thus, the will ‘orders’ the intellect to give a name through faith or wisdom.

First we can get an impression that the author gives the examples and profoundly analyses the ‘transition’ only from metaphors to concepts and thus tries to give a typology of metaphor histories but in the chapter “Metaphorized Cosmology” he shows a type of metaphor history which goes in the opposite direction, that is from concepts to metaphors. Thus, metaphorical realism is considered as an important factor in the forming of historical life because no other paradigm can better demonstrate this than ‘cosmology’.

Analysing geometric symbolism and metaphors, Blumenberg claims that *symbol captures only the identity of a relationship*, it subserves the identification but it is meaningless as for its content. Nevertheless there are situations when *symbolic and metaphorical functional elements come together*. He set an example when, with the help of metaphor, circle and sphere are considered as forms of cosmic orbits and bodies. When mythic symbol is ‘overloaded’ with content, becomes very ‘meaningful’, it may become a metaphor. Moreover, ‘the structure of metaphor itself is metaphysically hypostasized’ [1, p. 122]. Another difference we can view between

symbol and metaphor: while *symbol* ‘serves’ the knowledge and *must be fixed and static*, *metaphor represents movement*, sometimes rather complex. So-called ‘explosive metaphors’ draw intuition to process where at first it cannot cease.

There are some issues in mathematics which author admires: firstly, it allows free manipulation and experiments under chosen conditions; secondly, in mathematics we face only finite things in spite of the fact that the world is infinite. Author claims that the main reason for using symbolism in studying spiritual things cannot be understood but all things here are in some kind of relation to each other. Metaphor is good for using because it “requires each of its elements to be interpreted according to its function” [1, p. 126], otherwise it changes into allegory. Thus, author concludes that “absolute metaphor leaps into a void, inscribing itself on the tabula rasa of theoretical unsatisfiability; here it has occupied the position of the defunct absolute will. Metaphysics has often revealed itself to us to be metaphorics taken at its word; the demise of metaphysics calls metaphorics back to its place” [1, p. 132]. In paradigms the place of the absolute is taken by “absolute metaphor”, so the absolute is metaphorized.

As a result of our research we can make the following conclusions. First of all Blumenberg indicates two kinds of metaphors: absolute metaphors (basic language elements) and ‘leftover elements’. It should be underlined that absolute metaphors cannot be dissolved into conceptuality and one of such metaphors cannot be replaced by any other. If we try to compare metaphor and allegory, allegory is more connected with dogmatism. As for metaphor and symbol, the latter is static while metaphor is more dynamic. Also two backgrounds of metaphorics: organic and mechanical – are profoundly analysed by Blumenberg. And finally, unlike absolute metaphor myth has unclear origin.

So metaphor is classified by Blumenberg into several categories and actually absolute metaphor, organic and mechanical are subjects for our further investigations in metaphorology.

References:

1. Blumenberg, H. (2010), *Paradigms for a Metaphorology* [Paradigmen zu einer Metaphorologie], Translated by Savage, R., Ithaca, Cornell University Press and Cornell University Library, New York, USA.
2. Gadamer, H. G. (1989), *Truth and Method*, Crossroad, New York, USA.
3. Gorer, G. (1948), *The Americans: A Study in National Character*, The Cresset Press, London, UK.
4. Pascal, B. (2008), *Pensees and Other Writings*, Fragment 82, Imagination, Oxford World's Classic, Oxford, UK.

Аннотация. В статье метафорология рассматривается в свете парадигм. Анализируются метафоры «значительной» и «оголённой» правды, а также два фона метафорики. Исследуется абсолютная метафора в понимании Блюменберга. Делается вывод, что абсолютная метафора отличается от «обычных» метафор и противопоставляется терминологии.

Блюменберг выделяет два вида метафор: абсолютные метафоры (основные элементы языка) и «остаточные элементы». Следует подчеркнуть, что абсолютные метафоры не

могут быть «растворены» в концептуальности, и одна из таких метафор не может быть заменена какой-либо другой. Если мы пытаемся сравнить метафору и аллегорию, то аллегория больше связана с догматизмом. Также глубоко анализируются два фона метафорики: органический и механический.

Ключевые слова: метафорология, абсолютная метафора, концепт, парадигма, органические и механические метафоры.

Научный руководитель: д.филос.н., проф. Титар Е. В.

Статья отправлена: 22.12.18 г.

© Овчаренко Н. Н.

УДК 811.111'255.2:6

**TRANSLATION PROBLEMS: TECHNICAL LITERATURE TERMS
ПРО ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНІВ ТЕХНІЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ****Ihnatiuk O.H. / Ігнатюк О.Г.***as. prof. / ст. викл.***Solomchak T.V. / Соломчак Т.В.***as. prof. / ст. викл.**Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas,**Ivano-Frankivsk, Karpatska 15, 76015**Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,**Івано-Франківськ, вул. .Карпатська 15, 76015*

Анотація. В роботі розглядаються труднощі та засоби перекладу термінів. Наведені основні визначення теорії технічного перекладу. Наведено характеристики технічного тексту та наведені рекомендації з його перекладу.

Ключові слова: технічний текст, труднощі перекладу термінів, засоби перекладу термінів.

Вступ.

В процесі перекладу фахової мови, термінологічним компонентам приписується, як правило, першорядне значення, і галузь техніки тут не є винятком. Часто створюється враження, що лексичні проблеми при технічному перекладі вже вирішені тоді, коли перекладач знайшов відповідний термін на іншій мові, і це навіть тоді, коли в літературі з технічного перекладу таким аспектам, як конвенції типів текстів чи актів мовлення приділяється на даний час чи не більше уваги.

Основний текст.

Важливою особливістю перекладу технічної літератури є наявність великої кількості спеціальних термінів. Під термінами маються на увазі слова та словосполучення, що означають поняття певної галузі знань чи діяльності. Вони визначають інформаційний зміст тексту, виступаючи в ролі своєрідних ключів, що структурують та кодують спеціальну інформацію. Технічні терміни є найбільш рухомих шаром лексики. Словниковий склад мови постійно поповнюється за рахунок створення нових слів для вираження понять, що виникають в результаті науково-технічного прогресу. При перекладі таких слів технічному перекладачеві найчастіше доводиться самому створювати еквівалентні технічні терміни мовою перекладу.

Незважаючи на те, що терміни володіють набагато більшою семантичною визначеністю, ніж слова повсякденної лексики, правильний переклад термінів є досить складною проблемою. Один і той же термін можна застосувати в різних областях науки і техніки, проте його переклад буде залежати від тієї області, в якій він використовується в даному конкретному тексті, тому знайти правильний переклад можна лише володіючи певними знаннями в тематиці перекладного тексту.

У даній статті ми розглянемо основні труднощі і способи перекладу термінів.

Однією з головних труднощів, що виникають при перекладі технічного тексту, є багатозначність термінів. Багатозначність (полісемія) - це наявність у одного і того ж слова кількох пов'язаних між собою значень, що зазвичай виникають в результаті розвитку первісного значення цього слова.

Терміни існують не просто в мові, а в складі певної термінології. Якщо в загальному мовою слово може бути багатозначним, то, потрапляючи в певну термінологію, воно найчастіше набуває однозначності. Термінологія - це співвіднесення з професійною сферою діяльності (галуззю знань) сукупність термінів, пов'язаних один з одним на понятійному, лексико-семантичному, словотворному та граматичних рівнях.

Традиційно вважається, що термін є байдужим до контексту, оскільки він пов'язаний з певною терміносистемою, що замінює контекст. Така точка зору справедлива для ідеального терміна. Для розуміння значення «полісемантичність» термінів потрібно нейтралізувати контекст, в якому реалізується лише одне з його значень.

Ще однією лінгвістичною проблемою, на якій необхідно загострити увагу, є безеквівалентність.

До безеквівалентної термінології належать два різновиди термінів:

1) Терміни, що позначають явища, відсутні в практичному досвіді носіїв мови перекладу. Наприклад, переважній більшості українців невідомо таке явище англійської та американської дійсності як *drive-in* (підприємство, де клієнтів обслуговують прямо в їхньому автомобілі).

2) Терміни, що позначають явища, що виникли в практиці мови перекладу відносно недавно і до цих пір не сформували окрему категорію в відповідній галузі знань.

Таким чином, умови для виникнення безеквівалентності виникають внаслідок відмінностей в системі понять двох мов, викликаних екстралінгвістичними факторами. Більш того, при перекладі безеквівалентних термінів застосовуються наступні прийоми: - підбір українського терміну або загальноновживаного слова (рідше - словосполучення) з близьким значенням: *supercharger* - нагнітач; - транслітерація, транскрипція: *subwoofer* - сабвуфер; - описовий (роз'яснювальний) переклад: *floorer* - сильний удар, що збиває з ніг або (в переносному сенсі) важке завдання.

Слід підкреслити, що основні труднощі перекладу художньої прози полягають в необхідності інтерпретації намірів автора, тобто в передачі не лише когнітивної інформації, але і в збереженні психологічних та емоційних елементів, в той час як завдання, що стоїть перед технічним перекладачем - точно передати зміст вихідного тексту, позбавленого емоційного забарвлення.

Транслітерація - це формальне відтворення вихідної лексичної одиниці за допомогою алфавіту мови, буквена імітація форми вихідного слова. До транскрипції і транслітерації зазвичай вдаються, щоб заповнити пробіл металінгвістичного характеру (нова техніка, невідомі поняття).

Щоб правильно визначити відповідний спосіб перекладу, перекладачеві необхідно добре орієнтуватися в даній галузі і знати пов'язану з нею термінологію.

Калькування також буває часткове: в слові антиблокувальний (англ. anti-lock) калькована лише друга частина слова.

Семантичні кальки утворюються тоді, коли калькується не лише склад слова, а й переносні значення, наприклад, українське слово картина, що позначає «твір живопису», «видовище», під впливом англійської мови стало вживатися також у значенні «кінофільм». Це калька англійського багатозначного слова picture, що має в мові-джерелі значення «картина, малюнок», «портрет», «кінофільм, знімальний кадр».

Таким чином, з усього вищесказаного і проаналізованого можна зробити висновок про те, що найважливішою проблемою досягнення еквівалентності перекладу науково-технічних текстів є передача вихідного змісту тексту за допомогою терміносистеми мови. Відмінності в термінології вихідного мови і мови перекладу є причиною найбільших труднощів при перекладі науково-технічних текстів. Завдання дослідження терміносистем і пошуку шляхів перекладу частково еквівалентної та безеквівалентної лексики є головною для перекладача з технічної спеціальності.

В рамках реалізації різноманітних концепцій перекладу науко-технічних термінів, кожний окремий сегмент слід розглядати на тлі загальних аспектів теоретичного перекладознавства, таких як значення комунікації, значення процесу пізнання та різниці між терміном та словом.

Висновки.

В рамках реалізації різноманітних концепцій перекладу науко-технічних термінів, кожний окремий сегмент слід розглядати на тлі загальних аспектів теоретичного перекладознавства, таких як значення комунікації, значення процесу пізнання та різниці між терміном та словом.

Література:

1. Булатов О. Професійний перекладач - це обличчя держави / О. Булатов. – Урядовий кур'єр, 12 травня 1998.- 9 с.
2. Кальниченко О.А. Англо-український науково-технічний переклад [Текст]. Навчальний посібник / О.А. Кальниченко, Е.Х. Рабінович, Г.М. Кучер. – Харків : НУА, 2007. – 124 с.
3. Карабан В. Переклад англійської наукової і технічної літератури. 1 ч. Граматичні труднощі / В. Карабан. – Вінниця : 2001.- 272 с.
4. Карабан В. Переклад англійської наукової і технічної літератури. 2 ч. Лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні труднощі / В. Карабан. – Вінниця: 2001. – 304 с.
5. Олійник А.Д. Прагмалінгвістичні аспекти сприйняття й перекладу науково-технічних текстів / А.Д. Олійник. – Чернівці : Аграрна наука і освіта № 5-6, 2007.- 133- 138 с.

References:

1. Bulatov O. Profesiynyi perekkladach – tse oblychchyaderzhavy [Professional interpreter is a sight of nation] / O. Bulatov. – Uryadovyikuryer, 12 travnya 1998.- 9 s.
2. Kalnychenko O.A. Anglo- ukrainskyinaukovo-technichnyiperekklad [English- Ukrainian

scientific- technical translation] / O.A. Kalnychenko, E.H. Rabinovych, G.M. Kucher.- Kharkiv:NUA, 2007.- 124 s.

3. KarabanVyacheslav. Pereklad angliyskoi na ukovoyiitechnichnoyi literatury. 1 ch.Gramatychni trudnostchi [Translation of English scientific and technical literature p.1 Grammatical difficulties] / VyacheslavKaraban. – Vinnytsya: 2001.- 272 s.

Abstract. *The work deals with specific features and translation techniques of technical literature terms within the frame of implementation of technical and scientific terms translation. The problems of lexical units as a specific language phenomenon were studied. The characteristics of lexical units, the concept of the abbreviation as a unit of oral and written language was determined.*

Key words: *technical text, terms translation problems, terms translation techniques*

Статтю відправлено 25.12.2018

© Ігнатюк О.Г., Соломчак Т.В.

УДК 141.572

SPECIFICATION OF POST-COLONIAL RESEARCH IN BELARUS

СПЕЦИФІКА ПОСТКОЛОНІАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У БІЛОРУСІ

Voropaeva T.S. / Воропаєва Т.С.

к.психол.н., доц. / c.p.s., as.prof.

ORCID: 0000-0001-8388-7169

Taras Shevchenko National University of Kyiv,

Kyiv, Volodymyrska Street 60, 01601

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,

Київ, вул. Володимирська 60, 01601

Анотація. Стаття присвячена вивченню специфіки постколоніальних досліджень у Білорусії. У статті досліджуються проблеми розвитку постколоніальної теорії, виникнення якої обумовлено найважливішими історичними реаліями XX століття – розпадом колоніальної системи та утворенням постколоніального простору. Автор розглядає інституційний розвиток сучасних постколоніальних досліджень, а також деякі аспекти адаптації постколоніальної теорії на пострадянському просторі. Теорія постколоніальних досліджень розглядається як відносно нова наукова методологія аналізу пострадянського простору, зі значним евристичним потенціалом для білоруської соціогуманітаристики. У статті розглядається категоріальний статус поняття «постколоніалізм», визначається його сутність і основні риси. Автор аналізує специфічне розуміння постколоніальної реальності в сучасній Білорусі. Основною рисою постколоніального дискурсу в Білорусі є дослідження нових видів культурної та соціальної ідентичності, явищ транзитивності та кордонів, легітимації місцевих національних наративів. У статті аналізується суть сучасної неокolonіальної політики, що проводиться окремими країнами. Акцентується увага на важливості адекватних відповідей, які дає білоруський соціум на історичні виклики сучасної епохи. Крім того, особлива увага приділяється перспективам використання постколоніальної стратегії для Білорусі.

Ключові слова: колоніалізм, постколоніалізм, постколоніальні дослідження, деколонізація, Білорусь.

Вступ.

Відомо, що упродовж останніх 20 – 27 років у науковому середовищі нових незалежних держав тривають дискусії щодо можливості/неможливості перенесення постколоніальної теорії на досвід пострадянських країн [5, с. 116-125]. У центрі цих дискусій стоїть питання про можливість застосування термінів «колонізація», «деколонізація» та інших до досвіду Російської імперії та СРСР, а також питання про те, чи доцільно називати пострадянський простір постколоніальним. Перші міркування на цю тему з'явилися у ЗМІ уже в перші місяці після краху СРСР. Зокрема, 7 лютого 1992 року А. Празаускас зазначив у часописі «Независимая газета», що СРСР «силою і за допомогою тотального контролю утримував разом різноплемінний світ, своєрідний євразійський паноптикум народів, які не мали між собою нічого спільного, окрім родових властивостей Homo Sapiens і штучно створених лих», підкреслюючи, що на місці СРСР утворився **постколоніальний простір** із характерними для подібних соціумів проблемами [4].

Сьогодні постколоніальні дослідження є загальносвітовим феноменом, адже відповідні наукові центри існують в Австралії, Великій Британії,

Нідерландах, Німеччині, США та в інших країнах. Окрім західних розвідок, доволі відомими є також південно-азійські дослідження субалтернів (Subaltern studies), які започаткували процес вивчення різноманітних «Інших» (яким у європейській традиції було відмовлено у праві голосу), а також латиноамериканські дослідження проблем колективної й індивідуальної ідентичності та специфіки політико-правових й соціально-економічних аспектів ситуації у різних постколоніальних країнах. Результати постколоніальних досліджень публікуються у цілому ряді спеціалізованих журналів, серед яких «Journal of Postcolonial writing», «Interventions: International Journal of Postcolonial Studies», «Journal of Postcolonial Europe», «Ab Imperio» та ін.

Отже, виникнення постколоніальної теорії обумовлено найважливішими історичними реаліями ХХ століття – розпадом колоніальної системи та утворенням постколоніального простору. Ці зміни привели до започаткування колективної рефлексії над колоніальним досвідом як у колишніх колоніальних імперіях, так і в колишніх колоніях, заклавши основу для формування інтелектуальних постулатів, принципів і установок, які стали теоретичним фундаментом постколоніальних досліджень. Упродовж кінця ХХ – початку ХХІ ст. відбувався активний інституційний розвиток сучасних постколоніальних досліджень, теорія постколоніальних досліджень стала відносно новою науковою методологією аналізу пострадянського простору, зі значним евристичним потенціалом для білоруської соціогуманітаристики, зокрема.

Основний текст.

А. Матвеєнко підкреслює, що в сучасному білоруському гуманітарному дискурсі актуалізується пошук нових дослідницьких стратегій і програм. Домінуючим напрямком є вивчення культурних феноменів з використанням міждисциплінарних підходів західної культурної антропології та культурних досліджень (Cultural Studies); поступово адаптується постколоніальна теорія у рамках білоруської соціогуманітаристики; раніше недосліджені або мало вивчені соціокультурні практики стають предметом дослідження, що веде до якісного зростання наукового знання та поповнення інтелектуального інструментарію білоруської науки [3, с. 69-72].

На думку відомого білоруського дослідника І. Бобкова, «постколоніальні дослідження, постколоніальні студії» – це «сукупність методологічно й дисциплінарно гетерогенних, але тематично взаємопов'язаних концептуальних дискурсів, які усвідомлюють себе в єдиній рамці (мережі) критичних проектів і програм, спрямованих на подолання наслідків економічної, політичної, але перш за все культурної та інтелектуальної залежності "незахідного світу" від "західних" зразків і прототипів» [2, с. 597]. Автор підкреслює, що «у країнах Західної Європи і Північної Америки постколоніальні дослідження локалізовані переважно в академічних та університетських межах і набувають форми наукової теорії – "постколоніальних студій"» [2, с. 597]. Вчений зазначає, що у незахідному світі постколоніальні студії «реалізуються насамперед через літературну творчість і есеїстську критику. ... Прийнято вважати, що "вибух постколоніальності" стався у 1979 році, після виходу в світ книги Е. Саїда

"Орієнталізм"» [2, с. 597]. Дослідник підкреслює, що формально слово «постколоніальний» означає часовий період – період «після колоніалізму», що зазвичай інтерпретується як період після моменту здобуття незалежності тією чи іншою країною. І. Бобков стверджує, що дослідницькі групи, які орієнтуються на постколоніальні типи дискурсів, існують і на пострадянському просторі, в першу чергу, в Білорусі та Україні.

А. Матвєєнко, підтримуючи думку І. Бобкова, зазначає, що під «західним» впливом маються на увазі «не економічні аспекти, а сфера знання, зокрема проекти Просвітництва й Модерну, критичним переосмисленням яких багато в чому став постмодернізм. Одна з базових ідей стратегії постколоніальних досліджень полягає в тому, що сучасні соціокультурні освіти розглядаються як радикально детерміновані минулим історичним досвідом та ідеологічним контекстом, які часто не здатні розвиватися поза заданими метрополією алгоритмами і парадигмами. Ключовою особливістю є те, що такий вплив постає в латентній формі, не проявляє себе у вигляді відкритої і явної експлікації» [3, с. 73-75]. Автор підкреслює, що латентний парадигмальний зв'язок метрополії і периферії незмінно вносить обмеження в еволюцію «залежної» соціокультурної системи, не дозволяючи їй конструктивно використовувати адаптивні механізми й практики, які з мінімальними втратами знімають ризики конфліктів і напруженості в соціумі [3, с. 69-75].

На думку А. Матвєєнка, «найбільший інтерес представляють перспективи постколоніальної стратегії саме для Білорусі – для розуміння її історії та культури, реального стану й формування образу майбутнього. В силу багатьох причин, однією з яких є відносно недавнє отримання Республікою Білорусь статусу незалежної суверенної держави на міжнародній арені, набули особливої важливості для молоді країни питання самолегітимації і самоконцептуалізації, пошуку ідентичностей та реконструкції культурних і історичних реалій, які привели до формування білорусів як нації». Цей концептуальний порядок денний «багато в чому, якщо не повністю, збігається з основним змістом постколоніального дискурсу, ... центральними темами постколоніальних досліджень стали питання націоналізму, орієнталізму, саморепрезентації, культурної ідентичності і мультикультурної особистості» [3, с. 73], постколоніальні дослідження зосередилися також на проблемах кризи ідентичності, викликаній ситуацією «прикордоння», звернення до своєї національної культури та цінностей [3, с. 69-75]. Спільними для білоруських вчених є такі дослідницькі інтереси: вивчення феноменів пограничності, транзитивності, особливостей співіснування соціокультурних систем, а також розвиток полікультурного простору на основі міжетнічної та міжконфесійної взаємодії.

Суперечливі й неоднозначні тлумачення та інтерпретації історичних подій на території Білорусі мають спільну канву: Білорусь формувалась у складних геополітичних умовах цивілізаційного протистояння Заходу і Сходу, яке не завжди мало мирний характер і нерідко приводило до ескалації довготривалих військових конфліктів. Ця специфічна ситуація бачиться «як простір зіткнення цивілізацій, західно-латинської та православно-європейської, зіткнення, яке

призводить не до розлому або провалу, а утворює особливу конфігурацію цивілізаційної накладки, коли межа західно-латинських впливів збігається із східним кордоном Білорусі, а православно-візантійських – із західним» [1, с. 39]. Подібне існування своєрідної буферної міжцивілізаційної зони, на думку А. Матвеевського, не могло б не призвести до утворення особливої конфігурації соціокультурних практик та ідейно-ідеологічних цінностей, установок та ідеалів, які і зараз формують національний наратив у всьому його багатстві й самотності [3, с. 69-75].

Варто звернути увагу на особливий інтерес білоруських інтелектуалів до тлумачення Білорусі як своєрідного соціокультурного порубіжжя [6], що яскраво проявляється у діяльності Науково-дослідного Центру перспективних наукових досліджень і освіти в галузі соціальних і гуманітарних наук, який видає журнал «Перехрестя» [7].

Окремі закономірності становлення й трансформації соціокультурних систем та соціокультурної динаміки загалом, що були теоретично розроблені й концептуально оформлені у рамках білоруських постколоніальних досліджень, пройшли різні етапи верифікації і на даний момент підтверджуються емпіричними, статистичними та іншими даними. Таким чином, коректне використання стратегії постколоніальних студій в наукових дослідженнях має прогностичний потенціал, що дозволяє з досить високою точністю передбачати як негативні, так і позитивні результати тих чи інших прийнятих рішень, знаходити причинно-наслідкові зв'язки в подіях і явищах, які часто здаються простим збігом обставин [3, с. 69-75].

Висновки.

Отже, у статті було розглянуто категоріальний статус поняття «постколоніалізм», визначена його сутність і основні риси, проаналізовано специфічне розуміння постколоніальної реальності в сучасній Білорусі. Було з'ясовано, що основною рисою постколоніального дискурсу в Білорусі є дослідження нових видів культурної та соціальної ідентичності, явищ транзитивності й порубіжності, легітимації національних наративів тощо. Аналізуючи справедливе твердження І. Бобкова про спрямованість постколоніальних досліджень на подолання наслідків економічної, політичної, але, перш за все, культурної та інтелектуальної залежності «незахідного світу» від «західних» зразків і прототипів» варто зауважити, що і Білорусь, і Україна були географічно розташовані на заході та південному заході як Російської, так і Радянської імперій, тому білоруські й українські постколоніальні студії, в першу чергу, мають бути спрямовані на подолання наслідків економічної, політичної, культурної та інтелектуальної залежності населення **західних та південно-західних** (європейських) територій від нав'язаних їм **незахідних** зразків і прототипів.

В грудні 2018 року, після загострення білорусько-російських відносин на тлі чергових складних переговорів Президента РФ В. Путіна і Президента Білорусі О. Лукашенка, для громадян Білорусі значно актуалізувалась проблема сучасної неокolonіальної політики, адже в російському уряді вирішили «бити білоруську карту» і почали апелювати до букви договору про Союзну державу

Росії та Білорусі, де, крім «рівних умов», передбачені поява єдиної валюти, створення спільних митних органів, судової системи і фактичне об'єднання двох країн. І політики, і експерти підкреслюють, що злиття двох держав дозволить В. Путіну вирішити «проблему 2024», коли він просто очолить Союзню державу, в якій Білорусь фактично стане одним із суб'єктів Російської Федерації. Після цього дедалі голосніше почали лунати заяви і про «повернення СНД до складу Росії».

Таким чином, сьогодні надзвичайно важливою є наявність адекватних відповідей, які мусить дати білоруський народ на історичні виклики постколоніальної доби. Крім цього, особливу увагу варто приділяти перспективам використання постколоніальних та деколоніальних стратегій для подальшого цивілізаційного поступу Білорусі.

Література:

1. Бабкоў І. М. Гісторыя беларускай думкі: метадалогія, дысцыплінанасць, канон // *Нацыянальная філосафія в савременном мире* : сб. ст. / Ин-т философии НАН Беларуси. – Минск, 2010. – С. 38-49.
2. Бобков И. М. Постколониальные исследования // *Постмодернизм* : энцикл. / сост. и науч. ред.: А. А. Грицанов, М. А. Можейко. – Минск : Интерпрессервис : Кн. дом, 2001. – С. 597-598.
3. Матвеевко А. Г. Постколониальные исследования: проблемы и перспективы // *Веснік Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў*. – 2016. – №1 (25). – С. 69-75.
4. Празаускас А. СНГ как постколониальное пространство // *Независимая газета*, Москва; 07.02.1992. – University of Alberta. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.ualberta.ca/~khineiko/NG_92_93/1141438.htm.
5. Рябчук М. Разновидности колониализма: о возможностях применения постколониальной методологии к изучению посткоммунистической Европы // *Политическая концептология*. – 2013. – № 3. – С. 116-125.
6. Усманова Э. Восточная Европа как новый подчиненный субъект // *Европейская перспектива Беларуси: интеллектуальные модели* / Сост. О. Шпарага. – Вильнюс: ЕГУ, 2007. – С. 105-140.
7. Филатов А. Идея «пограничья» как политика идентичности // *Палітычная сфера*. – 2008. – № 10. – С. 39–47.

References:

1. Babkoў I. M. (2010). *Historyja bielaruskaj dumki: mietadalohija, dyscyplinarnasć, kanon in Natsional'naya filofosiya v sovremennom mire : sb. st.* [National Philosophy in the Modern World: Sat. Art.], In-t filosofii NAN Belarusi, Minsk, pp. 38-49.
2. Bobkov I. M. (2001). *Postkolonial'nyye issledovaniya in Postmodernizm: entsiklopediya* [Postmodernism: Encyclopedia], sost. i nauch. red.: A. A. Gritsanov, M. A. Mozheyko. – Minsk : Interpresservis : Kn. dom, pp. 597-598.
3. Matveyenko A. G. (2016). *Postkolonial'nyye issledovaniya: problemy i perspektivy* [Postcolonial studies: problems and prospects] in *Viesnik Bielaruskaha dzjaržaŭnaha univiersiteta kul'tury i mastactvaŭ* [Bulletin of the Belarusian State University of Culture and Arts], No. 1 (25), pp. 69-75.
4. Prazauskas A. (1992). *SNG kak postkolonial'noe prostranstvo* [CIS as post-colonial space]

in *Nezavisimaya gazeta* [Nezavisimaya Gazeta], Moscow, 07.02.1992. University of Alberta, URL: http://www.ualberta.ca/~khineiko/NG_92_93/1141438.htm

5. Ryabchuk M. (2013). Raznovidnosti kolonializma: o vozmozhnostyakh primeneniya postkolonial'noy metodologii k izucheniyu postkommunisticheskoy Evropy [Varieties of colonialism: about the application of postcolonial methodology for the study of post-Communist Europe] in *Politicheskaya kontseptologiya* [Political Conceptology], No. 3, pp. 116-125.

6. Usmanova E. (2007). Vostochnaya Evropa kak novyy podchinennyy sub'ekt [Eastern Europe as a new subaltern] in *Evropeyskaya perspektiva Belarusi: intellektual'nye modeli* [European perspective of Belarus: intellectual patterns]. Sost. O. Shparaga, Vil'nyus, pp. 105-140.

7. Filatov A. (2008). Ideya «pogranich'ya» kak politika identichnosti [The «borderland» idea as an identity policy] in *Palitychnaya sfera* [Political sphere], No.10, pp. 39-47.

Abstract. The article is devoted to the study of the specifics of postcolonial studies in Belarus. The article discusses the problems of the development of postcolonial theory, the emergence of which is due to the most important historical realities of the twentieth century – the collapse of the colonial system and the formation of postcolonial space. The author examines the institutional development of modern postcolonial studies, as well as some aspects of the adaptation of postcolonial theory in the post-Soviet space. The theory of postcolonial research is considered as a relatively new scientific methodology for the analysis of the post-Soviet space with a significant heuristic potential for Belarusian social humanities. The article considers the analyses of categorical status of the notion «post-colonialism», specifies its essence and main features. The author analyzes a specific understanding of postcolonial reality in contemporary Belarus. The principal feature of the post-colonial discourse in Belarus is the research of the new types of cultural and social identities, of phenomena of transitivity and border, legitimation of local national narratives. The article analyzes the essence of modern neo-colonial policies pursued by individual countries. The attention is focused on the importance of adequate answers that Belarusian society gives to the historical challenges of the modern era. In addition, special attention to the perspectives of the use of the post-colonial strategy for Belarus.

Key words: colonialism, post-colonialism, postcolonial research, decolonization, Belarus.

Статья отправлена: 26.12.2018 г.

© Воропаева Т.С.

Expert-Peer Review Board of the journal

Экспертно-рецензионный Совет журнала

Iliyev Veselin	candidate of technical sciences	assistant professor	
Chigirinskiy Yuliy L'vovich	candidate of technical sciences	assistant professor	Volgograd State Technical University
Shpinkovskiy Aleksandr Anatol'yevich	candidate of technical sciences	assistant professor	Odessa National Polytechnic University
Muzylov Dmitriy Aleksandrovich	candidate of technical sciences	assistant professor	Kharkov National Technical University of Agriculture named after Petr Vasilenko
Privalov Yevgeniy Yevgrafovich	candidate of technical sciences	assistant professor	Stavropol State Agrarian University
Kovalenko Tat'yana Antol'yevna	candidate of technical sciences		Povolzhsky State University of Telecommunications and Informatics
Tleuov Askhat Khalilovich	doctor of technical sciences	professor	Kazakh Agrotechnical University
Sysoyeva Vera Aleksandrovna	candidate of architectural sciences	assistant professor	Belarusian National Technical University
Nadopta Tat'yana Anatoliyevna	candidate of technical sciences		Khmelnitsky National University
Kapitanov Vasiliy Pavlovich	doctor of technical sciences	professor	Odessa National Maritime University
Mel'nikov Aleksandr Yur'yevich	candidate of technical sciences	assistant professor	Donbass State Machine-Building Academy
Tolbatov Andrey Vladimirovich	candidate of technical sciences	assistant professor	Sumy National Agrarian University

CONTENTS / СОДЕРЖАНИЕ

Innovative economics and management

Инновационная экономика и менеджмент

- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit06-04-059> 4
DIGITAL TECHNOLOGIES IN CREATING OF CUSTOMER EXPERIENCE
ЦИФРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ФОРМИРОВАНИИ ПОТРЕБИТЕЛЬСКОГО ОПЫТА
Kurochkina A.Yu./ Курочкина А.Ю.
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit06-04-066> 9
DEVELOPMENT AND IMPLEMENTATION OF STANDARD OPERATING PROCEDURES IN THE DEPARTMENTS OF THE PATHOANATOMICAL SERVICE
РОЗРОБКА ТА ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТНИХ ОПЕРАЦІЙНИХ ПРОЦЕДУР В ПІДРОЗДІЛАХ ПАТОЛОГОАНАТОМІЧНОЇ СЛУЖБИ
Rosha L.G. / Роща Л.Г.
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit06-04-068> 19
FOREIGN AND NATIONAL MODELS OF BANKRUPTCY ASSESSMENT (THE EXAMPLE OF PAT “AVTOKRAZ”, A PUBLICLY HELD COMPANY UNDER THE LAWS OF UKRAINE, USED)
ЗАРУБІЖНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ОЦІНЮВАННЯ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА (НА ПРИКЛАДІ ПАТ “АВТОКРАЗ”)
Zadora O.V. / Задьора О.В.
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit06-04-071> 28
DEVELOPING A COMPETITIVE STRATEGY UNDER CONDITIONS OF UNCERTAINTY OF MARKET ENVIRONMENT
РАЗРАБОТКА КОНКУРЕНТНОЙ СТРАТЕГИИ В УСЛОВИЯХ НЕОПРЕДЕЛЕННОСТИ РЫНОЧНОЙ СРЕДЫ
Baigushev V.V. / Байгушев В.В.

Innovation in pedagogy

Инновации в педагогике

- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit06-04-006> 37
SCIENTIFIC-METHODICAL BACKGROUND SYSTEM OF MEDICAL STUDENTS' EDUCATION FROM DISCIPLINE CHILD'S SURGERY, ORTHOPAEDY AND TRAUMATOLOGY IN UKRAINE
НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКАЯ ОСНОВА СИСТЕМЫ МЕДИЦИНСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ СТУДЕНТОВ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ «ДЕТСКАЯ ХИРУРГИЯ, ОРТОПЕДИЯ И ТРАВМАТОЛОГИЯ» В УКРАИНЕ
Digtiar V.A. / Дегтяр В.А., Baibakov V.M. / Байбаков В.М., Abramov S.V. / Абрамов С.В.
Lukianenko D.N./ Лукьяненко Д.Н., Hryhorenko L.V. / Григоренко Л.В.
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit06-04-007> 46
SCIENTIFIC SOCIETY IN THE FIELD OF CHILD'S SURGERY, ORTHOPAEDY AND TRAUMATOLOGY – AS THE BASIC ELEMENT OF PROFESSIONAL TRAINING OF MEDICAL STUDENTS
НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКАЯ ОСНОВА СИСТЕМЫ МЕДИЦИНСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ СТУДЕНТОВ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ «ДЕТСКАЯ ХИРУРГИЯ, ОРТОПЕДИЯ И ТРАВМАТОЛОГИЯ» В УКРАИНЕ
Digtiar V.A. / Дегтяр В.А., Baibakov V.M. / Байбаков В.М., Abramov S.V. / Абрамов С.В.
Lukianenko D.N./ Лукьяненко Д.Н., Hryhorenko L.V. / Григоренко Л.В.

http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit06-04-036	50
METHODOLOGY OF NEW EDUCATION STANDARD INTO PROFESSIONAL LANGUAGE COMPETENCE PROVIDING IMPLEMENTATION <i>МЕТОДИЧЕСКИЕ ПРИЕМЫ РЕАЛИЗАЦИИ НОВЫХ СТАНДАРТОВ ОБРАЗОВАНИЯ ПРИ ФОРМИРОВАНИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ЯЗЫКОВОЙ КОМПЕТЕНЦИИ</i> <i>Demidovskaya A.E. / Демидовская А.Е., Elukova Zh.A. / Елукова Ж.А</i>	
http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit06-04-053	55
EDUCATIONAL INITIATIVES OF CZECH REPUBLIC IN THE CONTEXT OF THE EUROPEAN INTEGRATION POLICY OF THE STATES OF THE WESGEGRAID FACILITY <i>ОСВІТНІ ІНІЦІАТИВИ ЧЕСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВ ВИШЕГРАДСЬКОЇ ЧЕТВІРКИ</i> <i>Savchuk A.B. / Савчук А.Б.</i>	
http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit06-04-056	59
QUALITY AND ITS MANAGEMENT IN MODERN EDUCATION <i>ЯКІСТЬ ТА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ</i> <i>Golub T.P. / Голуб Т.П.</i>	
http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit06-04-061	64
FORMATION OF STUDENTS MOTIVATION IN PRACTICAL CLASSES IN THEORETICAL MECHANICS <i>ФОРМИРОВАНИЕ МОТИВАЦИИ СТУДЕНТОВ НА ПРАКТИЧЕСКИХ ЗАНЯТИЯХ ПО ТЕОРЕТИЧЕСКОЙ МЕХАНИКЕ</i> <i>Vasilenko N.A. / Василенко Н.А., Honcharov V.V. / Гончаров В.В.</i>	
http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit06-04-064	68
THE PROBLEM OF FORMATION OF EDUCATIONAL ENVIRONMENT IN G.S. SKOVORODA'S PHILOSOPHICAL AND PEDAGOGICAL HERITAGE <i>ПРОБЛЕМА ФОРМИРОВАНИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ В ФИЛОСОФСКО-ПЕДАГОГИЧЕСКОМ НАСЛЕДИИ Г. С. СКОВОРОДЫ</i> <i>Marchenko O. G. / Марченко О.Г.</i>	
Innovative philosophical views Інноваційні філософські погляди	
http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit06-04-005	75
NEW DIRECTION IN SCIENCE. <i>НОВОЕ НАПРАВЛЕНИЕ В НАУКЕ.</i> <i>Safarov A.M. / Сафаров А.М., Safarov A.M. / Сафаров А.М..</i>	
http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit06-04-012	84
STRATEGY OF CHANGE IN THE SPIRIT "COME ON!" <i>СТРАТЕГИЯ ПЕРЕМЕН В ДУХЕ «COME ON!»</i> <i>Afanasiev A.I. / Афанасьев А.И., Vasilenko I.L. / Василенко И.Л.</i>	
http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit06-04-043	90
PHILOSOPHY OF METAPHOR AND BLUMENBERG'S METAPHOROLOGY <i>ФІЛОСОФІЯ МЕТАФОРЫ И МЕТАФОРОЛОГИЯ БЛЮМЕНБЕРГА</i> <i>Ovcharenko N.N. / Овчаренко Н.Н.</i>	

<http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit06-04-057>

96

TRANSLATION PROBLEMS: TECHNICAL LITERATURE TERMS

ПРО ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНІВ ТЕХНІЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Ihnatiuk O.H. / Ігнатюк О.Г., Solomchak T.V. / Соломчак Т.В.

<http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit06-04-069>

100

SPECIFICATION OF POST-COLONIAL RESEARCH IN BELARUS

СПЕЦИФІКА ПОСТКОЛОНІАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У БІЛОРУСІ

Voropayeva T.S. / Воропаєва Т.С.

International periodic scientific journal

MODERN ENGINEERING AND INNOVATIVE TECHNOLOGIES

Heutiges Ingenieurwesen und
innovative Technologien

Indexed in
INDEX COPERNICUS
high impact factor (ICV: 71.70)

Issue №6

Part 4

December 2018

Scientific achievements of the authors were also presented at the International Conference
"World scientific and technical trends' 2018"
(December 25-26, 2018)

The decision of the international scientific conference:
works, that received positive feedback, have been recommended for publication in the journal
«Modern engineering and innovative technologies»

Development of the original layout - Sergeieva&Co

Signed: 29.12.2018

Sergeieva&Co
Lußstr. 13
76227 Karlsruhe
e-mail: editor@modernt techno.de
site: www.modernt techno.de

The publisher is not responsible for the reliability of the
information and scientific results presented in the articles

With the support of International research
project SWorld
www.sworld.education

www.moderntechno.de

e-mail: editor@moderntechno.de